

Klart Norge kan!

Førstekast til Høyres
stortingsvalgprogram 2025-2029

1 Klart Norge kan!

- 2 Norge har fantastiske muligheter. Med små forskjeller, høy tillit og evnen til omstilling har vi sammen skapt et samfunn
3 som er et av verdens beste samfunn å bo i. Det har ikke kommet av seg selv, og det er ingen naturlov at det skal fortsette
4 slik.
- 5 Nå står vi overfor utfordringer som krever politisk handling og nye reformer, for å ta vare på det beste i det norske
6 samfunnet.
- 7 Russlands fullskala invasjon av Ukraina truer både vår egen og Europas sikkerhet. Klimaendringene kan få enorme
8 konsekvenser om ikke utslippene i verden går ned. Samtidig som vi blir færre yrkesaktive for hver pensjonist, står et
9 økende antall mennesker helt utenfor arbeidslivet. Flere er urolige over stadig mer omfattende og alvorlig kriminalitet.
10 Olje- og gasssektoren vil på sikt bli en svakere motor i norsk økonomi samtidig som det har blitt vanskeligere å skape nye,
11 lønnsomme arbeidsplasser i privat sektor. Og flere enn tidligere opplever at økonomien er strammere med økte renter og
12 prisstigning.
- 13 De neste årene blir avgjørende for å snu utviklingen og løse utfordringene. Akkurat som Norge har løst utfordringer
14 tidligere, kan vi selvfølgelig gjøre det igjen. Målet med dette programmet er å gi politiske svar for fremtiden som rustet
15 oss for en ny tid.
- 16 For det er mulig å gjøre Norge tryggere. Da må vi styrke Forsvaret og slå ned de kriminelle nettverkene som driver
17 ungdoms- og gjengkriminaliteten opp. Vi kan redusere utslippene og løse klimautfordringen. Da må vi produsere mer
18 fornybar kraft raskere og gi næringslivet rom til å satse på nye løsninger. Det er mulig å øke den økonomiske veksten og
19 senke presset på folks privatøkonomi. Da må vi få vekstkraften tilbake i økonomien, forutsigbarheten for næringslivet må
20 opp, skattene må ned for både folk og bedrifter, og vi må få flere utenfor arbeidslivet tilbake i jobb.
- 21 Vi kan få kortere ventetider i helsetjenesten og bedre velferd. Det krever at vi tar alle gode krefter i bruk og tenker nytt om
22 hvordan vi kan bruke ressursene våre. Det er mulig å få orden på skolen. Det krever at vi prioriterer læring, mestring og
23 grunnleggende ferdigheter – og satser på lærerne slik at de kan være sjef i klasserommet og undervise fremfor å oppdra.
- 24 For Høyre er det klart at disse utfordringene kan løses, slik Norge har løst utfordringer før. Med politisk handlekraft kan at
25 Norge forbli verdens beste land å leve i, også for våre barn og barnebarn.

Innhold

Klart Norge kan!	2
Mer samarbeid og et sterkere forsvar	5
Utenriks, handel og samarbeid	5
<i>Ukraina</i>	6
Nordområdene	6
Bistand	6
Forsvar og sikkerhet	7
En tryggere hverdag	8
Politi og påtale	8
Domstoler	8
Straff og samfunnsvern	9
Kriminalomsorg	9
Ofrenes stilling	10
Ungdoms- og gjengkriminalitet	10
Vold i nære relasjoner	11
Hatkriminalitet og ekstremisme	11
Forberedt når krisen kommer	12
Et kunnskapssamfunn som gir muligheter for alle	13
Barnehage	13
Grunnskole	14
Videregående opplæring	15
Fag- og yrkesopplæring	16
Lærere, skoleledere og skoleeiere	17
Universiteter og høyskoler	18
Forskning	18
Fagskoler - Høyere yrkesfaglig utdanning	19
Studentvelferd	19
Lære hele livet	20
Trygg økonomisk styring	21
Skatt og avgift	21
Verdiskapende næringsliv	22
Datadrevet næringsliv	23
Reiseliv	24
Mineraler i fjellet og på havbunnen	24
Havbaserte næringer	25
Landbruk og mat	25
Bærekraftig skogbruk	26
Veien til lavutslippssamfunnet	27
Energi for fremtiden	27
Lavere utslipp, høyere verdiskaping	28
Grønn transport	29
Fra lineær til sirkulær økonomi	29

På lag med naturen	30
Pasientens helsetjeneste	31
Sykehus og spesialisthelsetjenester	32
Forebygging og folkehelse	32
Aldersvennlig samfunn og eldreomsorg	33
Psykisk helse	33
Rusomsorg	34
Kvinnehelse	35
Faglig sterk helsetjeneste	35
Helsenæring	36
Bioteknologi	36
Et inkluderende arbeidsliv	36
Et trygt og fleksibelt arbeidsliv	36
Inkluderende arbeidsliv	37
Arbeidslivskriminalitet	38
Pensjon og aldersgrenser	39
Arbeidsinnvandring	39
Samferdsel som binder landet sammen	40
Vei	40
Jernbane	41
Kyst og havn	41
Luftfart	42
Kollektivtransport og byområdene	42
Sterke familier og trygg oppvekst	43
Barnevern	43
Likestilling	44
Kultur som beriker	45
Norsk kulturarv og språk	45
Medier og ytringsfrihet	46
Tro og livssyn	47
Urfolk og nasjonale minoriteter	47
Idrett, frivillighet og friluftsliv	48
Forutsigbar innvandring og vellykket integrering	49
Asyl- og flyktningpolitikk	49
Statsborgerskap og permanent opphold	49
Integrering	50
<i>Negativ sosial kontroll og æreskriminalitet</i>	51
En effektiv og brukerorientert offentlig sektor	51
Digitalisering	52
Levende lokalsamfunn i hele landet	52
Byer	53
Distrikt	54
Nok boliger	54
Valg og demokrati	55

26 Mer samarbeid og et sterkere forsvar

27 Verden er blitt et farligere sted det siste årene. Russlands brutale angrepskrig mot Ukraina har kraftig forverret den
28 sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Spenningen øker også andre steder i verden. Når nye digitale og hybride trusler
29 kombineres med militære trusler, oppstår alvorlige sikkerhetsutfordringer i gråsonen mellom fred og krig.

30 Norge er et lite land med en åpen økonomi. Den regelstyrte verdensordenen som har eksistert etter andre verdenskrig
31 har tjent oss godt. Felles spilleregler for internasjonal handel er avgjørende for at vi kan ha et stort marked for våre
32 eksportprodukter og et forutsigbart marked for import av varer vi trenger. Forpliktende samarbeid er grunnlaget for
33 en utvikling i verden hvor ulikhet i og mellom land blir mindre, hvor migrasjonspresset på Europa reduseres og hvor vi
34 lykkes med felles innsats for å hindre farlige klimaendringer. Internasjonale normer, spilleregler og institusjoner er under
35 betydelig press. Dermed er norske interesser under press.

36 Utenriks, handel og samarbeid

37 Høyre vil forsterke alliansene våre, og jobbe for en regelstyrt verdensorden. Vårt forsvar hviler på vår nasjonale
38 forsvarsevne, NATO og bilaterale avtaler med våre allierte. Norge må bidra mer i våre allianser enn vi gjør i dag. Vårt
39 samarbeid med EU må forsterkes, særlig innen beredskap. Høyre vil fortsette å utvikle samarbeidet med våre nærmeste
40 allierte, som USA, Storbritannia, Tyskland, Nederland og våre nordiske naboer.

41 EU forsterker samarbeidet på stadig flere områder, som helseberedskap, forsvar og sikkerhet. Dette er områder som ikke
42 er omfattet av EØS-avtalen, men det er i Norges interesse å delta også her. Det er i vår interesse å komme inn så tidlig som
43 mulig i de politiske prosessene som angår oss. Dagens vente-og-se-politikk må erstattes av en effektiv europapolitikk,
44 hvor vi får større gjennomslag for norske interesser. Høyre mener Norge ville være best tjent med å være fullverdig
45 medlem av EU.

46 Høyre er prinsipielt for en mest mulig fri og rettferdig handel, og ønsker å utvide Norges handelsforbindelser. Handelen
47 må innrettes slik at den minimerer avhengigheter og risikoer knyttet til land som vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid
48 med. Høyre vil redusere sårbarheten som kan oppstå knyttet til handel med andre land, samtidig som vi sikrer store og
49 attraktive markeder for våre bedrifter.

50 Høyre vil:

- 51 • ivareta Norges posisjon som en aktiv og troverdig NATO-alliert, ved å styrke vårt eget forsvar og vår evne til
52 å bidra i det kollektive forsvaret av NATO.
- 53 • arbeide for norsk EU-medlemskap, føre en effektiv europapolitikk og forsvare EØS-avtalen.
- 54 • arbeide for nødvendige reformer av FN og WTO for å sikre effektivitet og legitimitet i de viktigste
55 internasjonale organene.
- 56 • være en pådriver for global frihandel og inngåelse av frihandelsavtaler med tredjeland, herunder
57 utviklingsland.
- 58 • arbeide for at menneskerettighetene følges i alle land.
- 59 • arbeide for en mer omforent europeisk sikkerhetspolitikk, i tett samarbeid med USA, hvor Europa gjør seg
60 mer strategisk og politisk uavhengig av land som utgjør en sikkerhetspolitisk trussel.
- 61 • unngå å gjøre oss ensidig avhengige av viktige verdikjeder og varer fra land vi ikke har sikkerhetspolitisk
62 samarbeid med.
- 63 • at Norge skal samarbeide tett med EU om tiltak som hindrer stater i å bruke handel og investeringer til å true
64 våre sikkerhetspolitiske interesser.
- 65 • opprette en mekanisme for å kontrollere utenlandske direkteinvesteringer, slik at ikke aktører som kan
66 utgjøre en sikkerhetspolitisk risiko for Norge, kan utøve politisk press eller gjøre strategiske oppkjøp til
67 skade for norsk sikkerhet gjennom sine investeringer.
- 68 • at meldeplikt for utenlandsk eierskap skal følge like strenge regler som i EU.
- 69 • at Norge skal jobbe sammen med EU om å innføre strengere regler for hva selskaper fra land Norge ikke har
70 sikkerhetspolitisk samarbeid med kan eie i Norge og i Europa.

- 71 • aktivt motvirke negativ innflytelse fra fremmede stater blant annet gjennom styrking av nasjonal lovgiving
- 72 og samarbeid med våre allierte.
- 73 • arbeide for sterkere internasjonalt samarbeid for gjensidig kjernefysisk nedrustning og mot spredning av
- 74 atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen.
- 75 • legge til grunn en tostatsløsning mellom Israel og Palestina som langsiktig mål for Midtøsten-politikken, i
- 76 tråd med folkeretten og Sikkerhetsrådets resolusjoner.
- 77 • støtte land som risikerer å bli ofre for russisk aggresjon og påvirkningsaktivitet.
- 78 • begrense hvilken aktivitet Russland får lov til å drive i norske farvann.
- 79 • evaluere våre samarbeid med Russland, med sikte på å redusere samarbeidet til et minimum, så lenge
- 80 dagens sikkerhetspolitiske situasjon vedvarer.

81 **Ukraina**

82 Høyre står sammen med Ukraina i landets kamp for frihet. Europa er ikke trygt før Ukraina har vunnet krigen og startet
83 på sin gjenoppbygging. Behovene for både bistand og private investeringer vil øke betydelig. Norge må støtte Ukrainas
84 gjenoppbygging, både sivilt og militært.

85 **Høyre vil:**

- 86 • støtte Ukrainas frihetskamp og gjenoppbygging gjennom Nansen-programmet.
- 87 • ta initiativ til et gjenreisingsfond for Ukraina, der vi også inviterer andre land til å være med.
- 88 • øke samarbeidet med Ukraina der det er relevant, og bidra til at norsk næringsliv investerer der.
- 89 • trappe opp støtten til rehabilitering av krigsskadede fra Ukraina.

90 **Nordområdene**

91 Nordområdene er Norges viktigste sikkerhetspolitiske region og strategiske ansvarsområde. Sikkerhetspolitikken i
92 nord skal bygge på avskrekking og beroligelse. Tidskiftet i europeisk sikkerhetspolitikk betyr tyngre nasjonal militær
93 tilstedeværelse i nord, mer alliert trening i nordområdene, oppbygging av forsvarsevne og tettere samarbeid med Sverige
94 og Finland. Det nordiske forsvarssamarbeidet, basert på NATO-medlemskap, betyr tettere samarbeid om logistikk som
95 både har militær og sivil betydning.

96 Nord-Norge er viktig for Europas sikkerhet. I regionen finnes det store ressurser som kan bidra til å gjøre europeisk industri
97 mindre avhengig av import av strategisk viktige råstoffer. Det er i Norges, EUs og NATOs interesse at nordområdene er en
98 nærings- og befolkningsrik region. Høyre vil styrke innsatsen for å opprettholde, og helst øke, befolkningen i Nord-Norge.

99 **Høyre vil:**

- 100 • bygge ut infrastruktur i Nord-Norge som både understøtter en økt forsvarssatsing og legger til rette for
- 101 utvikling av næringsliv.
- 102 • jobbe for at både norske, europeiske og amerikanske aktører ønsker å investere mer i nordområdene.
- 103 • vurdere innretningen av tiltakssonen for å få bedre resultater for tilflytting og økt verdiskaping.
- 104 • forske mer på klima- og naturendringene i arktiske strøk.
- 105 • sikre beredskap og overvåking av Barentshavet, og sikre norske interesser i den nordlige sjørute.
- 106 • opprettholde norsk befolkning og ivareta den norske suvereniteten på Svalbard, ved å forsterke norsk
- 107 tilstedeværelse.

108 **Bistand**

109 Norge har et internasjonalt ansvar for, og en betydelig egeninteresse i, at verdens fattige land oppnår en mer bærekraftig
110 utvikling enn i dag. Fattigdom, sult, klimaendringer og manglende tilgang på arbeidsplasser, energi, utdanning og
111 helsetjenester er viktige årsaker til krig, konflikt og migrasjon. En verden med mindre fattigdom og mer samarbeid gir
112 mindre internasjonal spenning og uro. Det er i Norges interesse at ulikhetene i og mellom land reduseres.

113 Krisene i verden blir dypere, mer brutale og mer langvarige. Derfor må den humanitære bistanden økes og sees mer i
114 sammenheng med utviklingspolitikken. Høyre vil vektlegge langsiktig bistand som gjør at enkeltmennesker, familier og
115 land kan klare seg selv på sikt. Vi vil bidra til at det skapes demokratiske samfunn der toleranse og frihet er bærende

116 verdier. Vi vil videreføre satsingen på utdanning og kapasitetsbygging i offentlig sektor i utviklingsland, spesielt innenfor
117 skatt og handel. Utviklingsland må få tilgang til privat kapital for å gjøre investeringer som er nødvendige for å jobbe seg
118 ut av fattigdom.

119 Høyre vil innrette bistanden slik at den oppnår størst mulig effekt og bidrar til systemendring i landene vi engasjerer oss i.
120 Antall mottakerland bør begrenses, og bistanden må ha mest mulig geografisk og tematisk konsentrasjon. Digitalisering
121 og ny teknologi kan bidra til mer kostnadseffektiv bistand og humanitær hjelp som når ut til flere, med større effekt.

122 Bistand alene vil aldri være tilstrekkelig for at et land oppnår bærekraftig utvikling. Bistandsprosjekter som bidrar til å
123 mobilisere privat kapital og ressurser fra landene selv, må derfor prioriteres. Risikoavlastning for privat kapital gjennom
124 garantiordninger og Norlund må prioriteres høyere enn i dag. Høyre vil støtte opp under multilateralt samarbeid, ved at
125 Norge tar en aktiv rolle i de organisasjonene og bankene vi deltar i.

126 **Høyre vil:**

- 127 • videreføre et høyt nivå på norsk bistand, og gjøre den mer effektiv og resultatorientert.
- 128 • konsentrere bistanden om helhetlig innsats i prioriterte land og bruke en større andel på globale fellesgoder
129 som, klima, pandemiberedskap og sikkerhet.
- 130 • utarbeide en langtidsplan for norsk bistand med et sterkt resultatfokus, der utdanning, næringsutvikling
131 kapasitetsbygging og multilateralt samarbeid blir prioritert.
- 132 • gjennomføre en kritisk gjennomgang av norske bistandsmidler for å sikre mer målbare resultater og sørge
133 for åpenhet om bruk av og resultater for bistanden.
- 134 • at norsk bistand skal bidra til ressursmobilisering og økt politisk vilje til endring i mottakerlandene.
- 135 • arbeide for økt handel mellom Norge og verdens fattige land samt mellom fattige land.
- 136 • legge til rette for betydelig økning i private investeringer i utviklingsland gjennom blant annet garantiordninger
137 og økt kapitaltilførsel til Norfund.

138 **Forsvar og sikkerhet**

139 Innsatsen for å ivareta Norges sikkerhet og innbyggernes trygghet må trappes opp. Høyre vil gjennomføre en kraftig
140 styrking av Forsvaret. Den brede, tverrpolitiske enigheten om Langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) skal ligge til
141 grunn. Planen innebærer at Norges forsvarsevne styrkes både på kort, mellomlang og lang sikt. Høyre vil sikre god styring
142 på investeringene og vil sørge for at det er nok personell med riktig kompetanse som blir rekruttert til, og blir værende i,
143 Forsvaret. Våre veivalg må også ses i sammenheng med Finlands og Sveriges inntreden i NATO.

144 **Høyre vil:**

- 145 • styrke Forsvaret, i tråd med forliket om Langtidsplanen for Forsvaret.
- 146 • utnytte mulighetene svensk og finsk medlemskap i NATO gir for tettere forsvarssamarbeid i Norden.
- 147 • vurdere dagens retningslinjer for militær aktivitet i lys av svensk og finsk NATO-medlemskap.
- 148 • styrke vår nasjonale forsvarsindustri, øke den hjemlige produksjonen av ammunisjon og delta i europeiske
149 samarbeid om forsvarsindustri.
- 150 • styrke forsvarsviljen i befolkningen, gjennom blant annet å øke antall vernepliktige, modernisere
151 totalforsvarskonseptet og å øke evnen til å utnytte frivillige bidrag til Forsvaret.
- 152 • styrke opplæringen om Forsvaret og Forsvarets samfunnsoppdrag i den videregående opplæringen.
- 153 • legge til rette for flere sivile arbeidsplasser i nærheten av der Forsvaret er lokalisert.
- 154 • styrke karriere- og utviklingsmulighetene i Forsvaret, med mål om at flere blir lenger i Forsvaret.
- 155 • gjennomføre tiltak for å beholde personell i Forsvaret, blant annet gjennom å legge til rette for at partene
156 kan forhandle frem løsninger som gjør at en større del av personellens inntekt blir pensjonsgivende.
- 157 • oppheve fratredelsesplikten ved oppnådd særaldersgrense i Forsvaret.
- 158 • ha nulltoleranse for mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret.
- 159 • vurdere ordninger hvor Forsvaret i større grad kan trekke på ekspertise i digital sikkerhet i teknologibedrifter,

160 for å redusere bemanningsutfordringene og kunne øke Forsvarets personellstruktur på dette området i krise
161 og krig

162 En tryggere hverdag

163 Det viktigste målet for et samfunn er å gi innbyggerne trygghet. Et tilstedeværende og effektivt politi, en rettssikker
164 saksgang i domstolene og en kriminalomsorg som bidrar til å redusere gjentakelsesfaren er alle viktige deler av dette
165 arbeidet. Det mest grunnleggende finnes i de andre delene av politikken, hvor folk gis muligheter gjennom oppvekst og
166 levevilkår til å ikke ønske å oppsøke en kriminell løpebane.

167 **Politi og påtale**

168 Politiet skal ha en tilstedeværelse der det er behov i hele landet og på nett. Politiet skal være lett å nå, og yte god og
169 effektiv service.

170 Kriminalitetsbildet blir stadig mer sammensatt, og profesjonelle kriminelle aktører får større fotfeste i Norge. Både
171 enkeltmennesker og bedrifter utsettes for kyniske kriminelle som utnytter enten sikkerhetshull eller folks tillit til andre.
172 Økende ungdomskriminalitet og gjenger som utnytter unge utfordrer det tradisjonelle politiarbeidet fordi lovbryteren er
173 ung og iblant under den kriminelle lavalderen. Høyres mål er et politi som har ressurser og omstillingsevne til å møte
174 den økende kreativiteten hos kriminelle med stadig med effektive mottiltak. Samtidig må politiets og domstolenes
175 verktøykasse oppdateres, slik at de kan ramme de kriminelle mest mulig effektivt.

176 **Høyre vil:**

177 • at politiet skal ha god bemanning og synlig tilstedeværelse i hele landet, og nå målet om 2 politifolk per
178 1000 innbyggere.

179 • styrke politiets arbeid mot nettbasert kriminalitet som svindel, seksuelle overgrep mot barn og trusler.

180 • hindre at Norge blir et transittland for narkotika, blant annet ved å forsterke tollkontrollen.

181 • vurdere en separat etterforskerutdanning som et tillegg til dagens, for å forbedre etterforskningskompetansen
182 og åpne for at sivile kan bidra til etterforskningsarbeid.

183 • vurdere en ordning der ansatte med teknologikompetanse raskt kan tilegne seg politimyndighet, etter
184 mønster fra Sverige.

185 • beholde mulighetene for midlertidig bevæpning og punktbevæpning på sårbare steder etter risiko- og
186 sårbarhetsanalyser.

187 • **DISSENS (Tage Pettersen, Kristin Ørmen Johnsen, Andreas Vollsund, Mari Holm Lønseth, Magnus**
188 **Mæland):** *Punktet erstattes med:* «Innføre generell bevæpning av politiet.»

189 • vurdere hvordan flere av politiets oppgaver kan løses av andre enn politiet, for eksempel fangetransport og
190 psykiatrioppdrag.

191 • ta i bruk alternative turnusordninger der det kan øke beredskapen, når det er lokal enighet om det.

192 • sørge for mer forutsigbare rammer for politiets drift og investeringer gjennom en langtidsplan for politiet.

193 • at uniformerte representanter for statens voldsmonopol, slik som ansatte i politiet og i domstolene, skal
194 fremstå nøytrale uten bruk av religiøse symboler.

195 • at politiet skal arbeide for å avdekke bruk, besittelse og salg av illegale rusmidler. De som tas for eget bruk
196 skal henvises til obligatorisk kommunalt hjelpetilbud.

197 **Domstoler**

198 Domstolene og rettsvesenet er en grunnleggende forutsetning for en velfungerende rettsstat. Domstolene må ha tilgang
199 på kompetanse, lokaler og teknologi som gjør det mulig med en rask og rettssikker saksgang. Saker som kommer
200 til domstolen i dag, er mer kompliserte enn tidligere. Det kan skyldes at de er mer omfattende, omhandler organisert
201 kriminalitet eller mer kompliserte tvistesaker. Høyre ønsker å fortsette moderniseringen av domstolene.

202 **Høyre vil:**

203 • øke kapasiteten ved domstolene for å håndtere økt saksmengde, både i sivile og strafferettslige saker, og

- 204 korte ned tiden mellom lovbrudd og eventuell varetektsfengsling, domfellelse og soning i straffesaker.
- 205 • legge til rette for lyd- og bildebruk i alle rettssaler, slik at saksgang og vitneprov blir dokumentert og kan
206 brukes i en eventuell anke.
- 207 • videreutvikle hurtigspor for ungdomskriminelle.

208 **Straff og samfunnsvern**

209 Høyre mener at et godt straffesystem skal sikre god rehabilitering av dem som begår kriminalitet, samtidig som det skal
210 ha en preventiv effekt og samsvare med alvoret i den kriminelle handlingen og allmenhetens rettsfølelse.

211 Kriminalitetsbildet er mer sammensatt. Kriminelle nettverk bruker nye metoder for å drive med kriminalitet. Grov vold,
212 trusler, bedrageri og hvitvasking er blant de kriminelle nettverkene forretningsmodell. Ny teknologi og en streng æres-
213 og frykttkultur kan gjøre det krevende for politiet å få dømt personer tilknyttet kriminelle nettverk. Det er derfor nødvendig
214 med flere verktøy for å sikre at politiet kan etterforske og få dømt gjerningspersoner i kriminelle nettverk.

215 Rettssamfunnet vårt stilles overfor særlige utfordringer når personer med alvorlige psykiske lidelser begår kriminalitet.
216 Høyre mener samfunnsvern må vektlegges sterkere, og vil vurdere en ny særreaksjon og soningstilbud for slike saker. For
217 å forebygge, vil Høyre forbedre det psykiske helsetilbudet med hjelp som hjelper.

218 **Høyre vil:**

- 219 • øke straffen for flere straffbare handlinger begått samtidig.
- 220 • øke straffene for tvang og vold av særlig ydmykende karakter.
- 221 • øke straffen for ulovlig våpenbesittelse og bæring av våpen på offentlig sted.
- 222 • skjerpe straffene for å bruke mindreårige i kriminelle handlinger.
- 223 • fjerne muligheten for prøveløslatelse for personer som har begått særlig integritetskrenkende kriminalitet
224 mot personer og alvorlig kriminalitet mot grunnleggende nasjonale interesser.
- 225 • heve straffen for seksuelle overgrep og all befatning med, og fremstilling av, overgrepsmateriale.
- 226 • fjerne foreldelsesfristen for flere typer seksuallovbrudd mot barn under 16 år.
- 227 • innføre en plikt for norske tjenesteleverandører til å varsle politiet dersom de oppdager at tjenestene deres
228 brukes til å spre eller oppbevare overgrepsmateriale.
- 229 • at hovedlinjen i straffeutmåling skal være at mennesker rehabiliteres tilbake til samfunnet, men utvide
230 strafferammen for grove forbrytelser, som i dag har strafferamme på 30 år, til 50 år.
- 231 • gi dommerne større handlingsrom i straffeutmålingen ved å både redusere minstestraffer og øke
232 maksstraffene.
- 233 • at samfunnsvern tillegges større vekt i saker der utilregnelige gjør alvorlige handlinger eller er troende til
234 dette, og gjennomføre endringer i reglene for forvaring og skjerpe vilkårene for prøveløslatelse.
- 235 • forbedre samarbeidet mellom politiet, påtalemyndigheten og helsetjenesten rundt oppfølgingen av personer
236 dømt til tvungent psykisk helsevern, og sikre at politiet får beskjed når slike pasienter er ferdig behandlet
237 og slippes fri.
- 238 • vurdere en ny særreaksjon for personer som er forvaringsdømt, men som på grunn av dårlig psykisk
239 funksjonsevne vil ha permanent behov for grensesettende omsorg, og vurdere andre former for soning og
240 prøveløslatelse, for eksempel «sikkerhetshjem».

241 **Kriminalomsorg**

242 Straffedømte som skal tilbakeføres til samfunnet, må få god hjelp og oppfølging, både under og etter soning. Høyre
243 vil se på boalternativ for psykisk syke innsatte som faller mellom kriminalomsorgen og psykiatrien. Dette vil minske
244 belastningen på både psykiatrien og fengslene og gi de aller sykeste bedre framtidsutsikter.

245 Innsatte som skal tilbake til samfunnet, må få god oppfølging og et tilbud om jobb eller utdanning. Høyre mener at
246 frivillige organisasjoner som arbeider med dette, må fortsette å få god støtte. Samtidig vil vi legge til rette for at private
247 initiativer kan rekruttere flere innsatte til arbeidslivet.

- 248 **Høyre vil:**
249 • endre organiseringen av kriminalomsorgen slik at vi får færre administrative nivåer og et likere soningstilbud
250 over hele landet.
- 251 • forbedre soningsforholdene for kvinner, som ofte har dårligere soningsforhold enn mannlige innsatte.
- 252 • at utenlandske innsatte hovedsakelig skal sone i hjemlandet, ved å inngå flere soningsoverføringsavtaler
253 og bruke de vi har mer aktivt.
- 254 • redusere bruken av isolasjon i norske fengsler, og fastsette en minstenorm for sosialt samvær for innsatte
255 i fengsel for å forhindre isolasjon.
- 256 • utvide ungdomsenhetene i fengslene, og skille voksne innsatte og unge innsatte.
- 257 • legge til rette for mer samarbeid med private og ideelle for å få innsatte ut i arbeid etter soning.
- 258 • styrke oppfølging og ettervern av spesielt sårbare innsatte.
- 259 • sikre bedre oppfølging av tidligere rusavhengige som slipper ut av norske fengsler.

260 Ofrenes stilling

261 Høyre vil styrke ofrenes stilling. Mange ofre for kriminalitet opplever utrygghet og dårligere livskvalitet etter å ha blitt
262 utsatt for lovbrudd. Ofre for kriminalitet er ulike og reagerer forskjellig på det de opplever. Det viktigste samfunnet kan
263 gjøre, er å sikre at politi og rettsapparat håndterer forskjellige typer kriminalitet raskt og godt.

264 Høyre vil:

- 265 • at personer dømt for mishandling i nære relasjoner og andre alvorlige voldshandlinger som hovedregel skal
266 ilegges evigvarende kontaktforbud mot voldsoffer og relevante pårørende.
- 267 • følge opp at omvendte voldsalarmer brukes når det er hensiktsmessig.
- 268 • at ofre for voldskriminalitet og deres pårørende varsles når det foreligger risiko for å møte på domfelte
269 utenfor fengsel.

270 Ungdoms- og gjengkriminalitet

271 De fleste ungdommer er lovlidige og begår ingen kriminalitet. Likevel øker ungdomskriminaliteten og den øker i alvorlighet.
272 Barn under 15 år begår også kriminalitet i økende grad. Høyre vil prioritere forebygging gjennom skole, familiestøtte,
273 idrettslag, frivillighet og andre arenaer, og gjøre det enkelt for ungdom som havner på skråplanet å komme seg ut av det
274 igjen.

275 Det er viktig å sikre at barn og unge ikke rekrutteres inn i kriminelle miljøer. Samtidig må kriminalitet blant unge også gi
276 en rask og følbart reaksjon. Derfor vil Høyre videreutvikle hurtigdomstoler for unge lovbrøyttere.

277 Gjenger og andre former for organisert kriminalitet bruker lojalitet, trusler og rekruttering av unge til å utøve kriminalitet
278 på måter som gjør det vanskelig å straffe bakmenn i tilstrekkelig grad. Nettverk med internasjonale forgreininger skal ikke
279 få rotfeste i Norge. Høyre vil arbeide systematisk med å ramme ulike deler av den organiserte kriminaliteten gjennom nye
280 tiltak som gjør den kriminelle livsførselen vanskeligere.

281 *Se også tiltak mot arbeidslivskriminalitet under «Arbeid».*

282 Høyre vil:

- 283 • sikre at utenlandske statsborgere som reiser til Norge for å drive kriminell virksomhet utvises.
- 284 • legge til rette for muligheten til å vitne anonymt i saker der det er særlig relevant, med solide
285 rettssikkerhetsgarantier.
- 286 • forbedre det tverrfaglige samarbeidet mellom politiet og kommunene etter inspirasjon fra Danmark,
287 herunder sikre at taushetsplikten ikke er til hinder for samarbeid om unge som har begått lovbrudd eller er
288 i risikozonen for å begå lovbrudd.
- 289 • styrke politiets forebyggende arbeid og tilstedeværelse i særlig kriminalitetsutsatte områder.
- 290 • forsterke det internasjonale politisamarbeidet for å bekjempe etableringen av internasjonale
291 gjengforgreininger i Norge.
- 292 • utvide bruken av fotlenke som straff for unge som begår kriminalitet, og innføre mulighet til å ilegge

- 293 oppholdsforbud ved bruk av fotlenke.
- 294 • sikre rask, tett og koordinert oppfølging fra det offentlige til gjengmedlemmer som er motivert for å tre ut
295 av den kriminelle løpebanen gjennom egne, lokale exit-programmer, og ha tett oppfølging etter endt soning.
- 296 • innføre nye regler for sivilrettslig inndragning slik at verdigjenstander som kan spores tilbake til kriminelle
297 handlinger, lettere kan tas fra de kriminelle.
- 298 • sørge for en-til-en oppfølging av unge i risikozonen, såkalte mentorordninger.
- 299 • etablere et landsdekkende institusjonstilbud som kan ta vare på barn som begår alvorlig eller gjentatt
300 kriminalitet.
- 301 • skjerpe kravene til foreldreinvolvering og sette inn hjelpetiltak i sårbare familier.

302 **Vold i nære relasjoner**

303 Utrygghet eller vold i hjemmet fra nærstående er noe av det vanskeligste og mest integritetskrenkende et menneske kan
304 oppleve. Samfunnets reaksjon skal være klar og tydelig overfor den som utøver slik vold. Både kommunene og politiet
305 har viktige oppgaver i arbeidet med å forebygge og avdekke vold og overgrep i hjemmet. Høyre ønsker at alle kommuner
306 skal ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

307 **Høyre vil:**

- 308 • styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom bedre samarbeid mellom politiet, helsevesenet og
309 barnevernet, blant annet gjennom RISK-samarbeidet.
- 310 • sikre gode krisesentertilbud i hele landet, og styrke kompetansen innen rusproblemer og psykiske
311 helseutfordringer.
- 312 • vurdere å innføre mulighet for å sjekke om en partner er tidligere dømt for vold i nære relasjoner eller
313 seksuelle overgrep, etter modell fra «Clare's Law» i Storbritannia, hvor politiet gjør grundige vurderinger av
314 alvorlighetsgrad og risiko for gjentakelse før de gir ut informasjon om tidligere dommer .
- 315 • sikre ofrene bedre ved at gjerningspersonen kan pålegges å flytte fra nærområdet der ofrene bor.
- 316 • sikre at politiet i hele Norge har tilgang på spesialkompetanse når det gjelder vold mot barn og vold i nære
317 relasjoner.
- 318 • forbedre informasjonsflyten mellom ulike offentlige instanser, for å avdekke vold tidlig.
- 319 • utrede endringer i tvungent samvær og tvungen mekling i saker med vold eller mistanke om vold.
- 320 • endre av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i
321 større grad vektlegges.

322 **Hatkriminalitet og ekstremisme**

323 Høyre mener fremveksten av høyreekstremisme, antisemittisme og radikal islam er trusler mot vårt demokrati. Kontakten
324 mellom ekstremister skjer digitalt og over landegrensene. Bekjempelse av ekstreme holdninger som fører til vold, må
325 skje på flere områder og i et tett samarbeid mellom det offentlige nasjonalt og lokalt, politiet, næringslivet og frivillige
326 organisasjoner.

327 **Høyre vil:**

- 328 • forebygge radikaliserings og ekstremisme i særlig utsatte miljøer og under soning.
- 329 • støtte forskning på alle former for ekstremisme.
- 330 • utarbeide en nasjonal handlingsplan mot hatkriminalitet i samarbeid med berørte grupper.
- 331 • sørge for bedre reintegrering av ekstremister gjennom forbedrede, lokale exit-programmer.
- 332 • støtte ideelle og frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører som arbeider med å forebygge og
333 motvirke rekruttering til kriminelle miljøer og ekstreme grupperinger.
- 334 • forbedre ordningen med radikaliseringskontakter i politiet.
- 335 • sørge for at taushetsplikt ikke er til hinder for deling av informasjon om utsatte personer mellom ulike deler
336 av det offentlige hjelpeapparatet.

337 Forberedt når krisen kommer

338 God beredskap viser seg først når krisen inntreffer. En krise kan være utløst av enkeltpersoner eller nasjonalstaters
339 handlinger, eller utløst som følge av hendelser fra naturens side. Trusler knyttet til blant annet digital sikkerhet, vann- og
340 matforsyning og naturkatastrofer kan ramme flere sektorer i samfunnet samtidig. Derfor er god samhandling nasjonalt
341 og lokalt viktig. Ansvarsforhold og kommandolinjer mellom sivile og militære aktører må være tydelige, og det må sikres
342 god kompetanse på alle nivåer.

343 Et godt samarbeid mellom politiet og Forsvaret er viktig i en krisesituasjon. Politiet skal ivareta den nasjonale kriseledelsen
344 ved alvorlige hendelser. Samtidig skal det være mulig å påkalle Forsvarets bistand raskt og effektivt dersom det er behov
345 for det. Sivilforsvaret har en viktig funksjon som forsterkningsressurs, og deres rolle i beredskapen skal styrkes. Det
346 samme må også den uvurderlige ressursen frivilligheten utgjør. Det er viktig at det avklares hva næringslivet forventes å
347 stille med, og at nødvendig samarbeidsrutiner går opp.

348 Hver enkelt av oss spiller en viktig rolle dersom en krise inntreffer. Det påhviler alle innbyggere et ansvar om å ha forberedt
349 seg selv på hvordan de skal håndtere ulike kriser som kan oppstå, og følge myndighetenes råd om egenberedskap.
350 Myndighetene må sørge for at de har gode kommunikasjonskanaler som når alle grupper i samfunnet.

351 Samfunnet er avhengig av jevn tilgang av blant annet matvarer, legemidler, energi, vann, materialer og utstyr. Norge er i
352 liten grad selvforsynt med legemidler, også resten av Europa er avhengig av import, spesielt av aktive virkestoff. Vi har
353 sett sårbarheten innen smittevernutstyr og må dra lærdom av pandemien.

354 Helseberedskapen må forbedres for å verne om befolkningens liv og helse, og sørge for medisinsk behandling og pleie
355 og omsorg til berørte personer i alle situasjoner. Avklarte ansvarsforhold, tydelige varslings- og rapporteringsrutiner og
356 god samhandling mellom aktørene ved kriser er særlig viktig.

357 Klimaendringene som følger av menneskeskapt utslipp øker i omfang og alvor. Vi må fremover være forberedt
358 på at kostnadene for å forebygge og reparere skader knyttet til et endret klima og mer ekstremvær vil øke betydelig.
359 Klimaendringene fører blant annet til økt nedbør og styrtregn, og det er behov for at kommunene og stat samarbeider om
360 å forebygge og håndtere skader knyttet til overvann, flom og skred.

361 **Høyre vil:**

- 362 • sørge for bedre samordning mellom Norges ulike beredskapsplanverk og -etater i møte med nye kriser og
363 større hendelser.
- 364 • sikre at kontrakter for utbygging, drift, vedlikehold og leveranser av samfunnskritisk infrastruktur ikke gis til
365 aktører fra land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.
- 366 • sørge for at politiet og andre beredskapsenheter har nok materiell til å håndtere en krisesituasjon og styrke
367 sivilforsvarets mulighet til å ivareta sivilbefolkningens trygghet og sikkerhet.
- 368 • sørge for at kommunene har kapasitet og kompetanse til å håndtere hendelser, kriser og katastrofer, samt
369 styrke samordningen mellom kommune, fylke og statsforvalter.
- 370 • anerkjenne frivillighetens bidrag for norsk beredskap, styrke samarbeidet gjennom støtte og forpliktende
371 avtaler.
- 372 • ha et godt, moderne og koordinert cybersikkerhetssystem for å beskytte samfunnsinstitusjoner, bedrifter
373 og borgere mot hacking og annen datakriminalitet.
- 374 • delta aktivt i internasjonalt samarbeid om håndtering av trusler fra teknologisk utvikling og hackere.
- 375 • sikre stabil norsk matproduksjon, i samarbeid med produsenter og distributører, og ta initiativ til at det
376 utarbeides en samlet matberedskaps- og forsyningsplan for Norden.
- 377 • styrke samarbeidet med EU om beredskap, og delta i EUs helseunion.
- 378 • arbeide for mer produksjon av legemidler og medisinsk utstyr i Norge og Europa. Arbeide aktivt for å sikre
379 mot legemiddelmangel, styrke og utvide det nordiske samarbeidet om produksjon og lagring av legemidler
380 og smittevernutstyr i Norden.
- 381 • prioritere effektiv implementering av EU-direktiv og -forordninger som angår samfunnskritisk teknologi og
382 sikkerhet.

- 383 • oppdatere beredskapslovgivningen, og tilpasse den til dagens utfordringsbilde.
- 384 • sikre kraft- og energiinfrastruktur bedre mot sabotasje og angrep.
- 385 • øke kommunenes evne til å forebygge ras, flom, skred gjennom bedre regionalt samarbeid, planverk og støtte kartlegging- og kompetansetiltak i kommunene.
- 386
- 387 • utvikle nasjonale klimasårbarhetsanalyser, og årlig rapportering om klimatilpasningsarbeidet.
- 388 • videreføre satsinger på naturbaserte løsninger, som grønne tak, restaurere myr og kantvegetasjon, og gjenåpning av bekker og vassdrag.
- 389

390 Et kunnskapssamfunn som 391 gir muligheter for alle

392 Utdanning er avgjørende for å gi alle mulighet til å leve det livet de ønsker, og å kunne ta ansvar for seg selv og andre. I
393 vårt kunnskapssamfunn er det nødvendig med kompetanse som gjør at man kan ta del i arbeidslivet, og lære seg nye
394 ferdigheter gjennom livet.

395 Fundamentet i vårt kunnskapssamfunn er en skole som skal gi gode grunnleggende ferdigheter, utjevne sosiale forskjeller,
396 forberede elevene på livet og være en motvekt til de mer negative utviklingstrekkene i samfunnet. Gjennom de yrkesfaglige
397 studieretningene og høyere utdanning får alle den kompetansen som trengs for å tre inn i arbeidslivet. I dagens samfunn
398 er det ingen som kan utdanne seg én gang, og være skolert for hele sitt arbeidsliv. Derfor er også muligheten til å lære
399 hele livet og tilegne seg ny kompetanse som voksen en sentral del av det norske utdanningsløpet.

400 Høyre vil forsterke hele utdanningsløpet. Norges konkurransekraft avhenger av at vi har en befolkning som har høy
401 kompetanse og får brukt denne til å skape verdier og gode liv. Kunnskap motvirker polarisering, og bidrar til å bygge tillit
402 i samfunnet.

403 Barnehage

404 Barnehagen er en arena for utvikling, sosial læring, inkludering og integrering. Barnehagene må ha nok dyktige
405 barnehagelærere, fagarbeidere og andre ansatte. De ansatte skal få tilbud om faglig utvikling. Høyre vil stille tydelige krav
406 til et godt pedagogisk arbeid, og vil særlig prioritere tiltak for å styrke barns språkutvikling.

407 Det er store forskjeller i hvor modne elevene er når de begynner på skolen. Lekbaserte læringsaktiviteter har stort potensial
408 til å utjevne disse forskjellene. Høyre vil derfor ha mer systematisk bruk av slike aktiviteter det siste året i barnehagen,
409 samtidig som det skal være nok tid til fri lek.

410 Høyre ønsker at flest mulig skal ha mulighet til å starte i barnehagen når de fyller ett år, og vil utvide retten til barnehageplass
411 til barn født i desember. Sammen med kommunene skal det vurderes nye tiltak for å sikre at barnehagene også tar opp
412 flere barn gjennom våren.

413 Høyre ønsker mangfold i barnehagesektoren, med en god blanding av offentlige og private barnehager. Det viktigste for
414 Høyre er at barnehagene har god kvalitet. Alle som ønsker det, skal ha mulighet til å velge barnehage for sine barn selv.

415 Høyre vil:

- 416 • gi flere ansatte og ledere i barnehagene etter- og videreutdanning, mulighet til å oppnå formell kompetanse
417 i jobb, og utvikle flere karriereveier for barnehageansatte, etter modell av lærerspesialistordningen.
- 418 • innføre systematisk bruk av lekbaserte læringsaktiviteter for de eldste barna som en del av rammeplanen.
- 419 • innføre et system for å vurdere og forbedre kvalitet i barnehagene.
- 420 • at alle barnehager skal ha tilgang på spesialpedagog, for å kunne sette inn nødvendige tiltak tidlig.
- 421 • at alle barns språkferdigheter skal vurderes i god tid før skolestart og at barn med svak språkutvikling får
422 nødvendig støtte og oppfølging slik at de har gode norskerferdigheter når de starter på skolen.
- 423 • utvide ordningene med gratis kjernetid og redusert egenbetaling for familiene som trenger det mest, i tillegg
424 til at barnehageprisene skal være lave for alle.

- 425 • gradvis utvide søskenmoderasjonsordningen i barnehage til også å gjelde for familier som har flere barn i
- 426 barnehage og SFO/AKS.
- 427 • jobbe for at flest mulig får plass fra de er ett år, og i samarbeid med kommunene og sektoren vurdere
- 428 tiltak som kan gi flere opptak på våren. Retten til barnehageplass skal utvides til minst å gjelde barn født i
- 429 desember.
- 430 • likebehandle offentlige, ideelle og private barnehager for å sikre en mangfoldig og forutsigbar
- 431 barnehagesektor, og ha samtidig finansiering ved innføring av nye krav.

432 Grunnskole

433 Høyre vil ha en kunnskapsskole som gir muligheter for alle, uavhengig av bakgrunn, kjønn og hvem foreldrene er. Høyre
 434 har høye ambisjoner for hver enkelt elev. Mye er bra i norsk skole. De fleste elevene trives og har en god relasjon til
 435 lærerne sine. Vi har høy lærertetthet og bruker mye penger på utdanning for alle. Flere fullfører videregående skole enn
 436 for ti år siden.

437 Det er også noen utfordringer. For mange elever kan for lite etter ti års skolegang, og for mange elever går for lenge i
 438 skolen uten å lære seg å lese, skrive og regne skikkelig. Mangel på mestring fører til mer bråk, uro og fravær. Foreldres
 439 utdanningsnivå har for mye å si for barnas skoleresultater, og det er for stor variasjon i kvalitet mellom kommuner, skoler
 440 og innad i skoler. Digitale forstyrrelser svekker elevens evne til å konsentrere seg og reduserer læring i for stor grad.

441 Det er en klar sammenheng mellom grunnskoleresultater og fullføring av videregående opplæring.. Mer av innsatsen
 442 i skolen må derfor settes inn tidlig, slik at ingen blir gående lenge i skoleløpet uten å lære grunnleggende ferdigheter.
 443 Elevenes ferdigheter i lesing, skriving og regning åpner dørene for all annen læring, og skal prioriteres i alle fag gjennom
 444 hele skoleløpet.

445 Høyre mener digitale læremidler kun skal brukes der det har en klar læringseffekt, og fysiske læremidler skal alltid være
 446 et reelt tilgjengelig valg for lærerne. Det skal legges til rette for mer varierte og tilpassede undervisningsformer og fysisk
 447 aktivitet i flere fag. Skolen skal i større grad gi elever evne til utholdenhet, konsentrasjon og faglig fordypping. Elever skal
 448 erfare at innsats lønner seg og at de er viktige for fellesskapet.

449 Ungdomsskolen forbereder ikke elevene godt til videregående i dag. Overgangen mellom barneskole og ungdomsskole
 450 kan også være stor for mange. Noen elever har store kunnskapshull, mister motivasjon, opplever at undervisningen ikke
 451 er relevant for dem og går ut av ungdomsskolen uten å kunne lese, skrive og regne godt nok. Høyre vil gjennomføre en
 452 reform av ungdomsskolen for å øke læring og motivasjon i ungdomsskolen.

453 Høyre vil:

- 454 • styrke oppfølgingen av skolenes plikt til å gi ekstra oppfølging og intensivopplæring til elever som henger
- 455 etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse, og sette inn tiltak der skolene ikke oppfyller plikten.
- 456 • forbedre lese-, skrive- og regneopplæring for de yngste barna, blant annet ved at alle skoler har tilgang til
- 457 lærespesialister i begynneropplæringen, og utvikle en strategi for bedre leseopplæring.
- 458 • åpne for mer fleksibel start i grunnskolen, ved å gi foreldre større innflytelse på om barnet skal begynne ett
- 459 år tidligere eller senere på skolen ved å fjerne krav om sakkyndigvurdering.
- 460 • tilpasse undervisningen bedre til den enkelte elev, enten eleven trenger ekstra oppfølging eller ekstra
- 461 utfordringer, blant annet ved økt bruk av smågruppeundervisning og mer varierte undervisningsformer.
- 462 • heve lærernes kompetanse i å fange opp elever med høyt læringspotensial, og gi flere av elevene tilbud om
- 463 ekstra undervisning og forserte løp.
- 464 • gjennomgå kompetansemålene med sikte på at grunnleggende ferdigheter prioriteres i alle fag, og vurdere
- 465 om det skal innføres tydeligere veiledning og forventninger til hva elevene skal lære i hvert fag.
- 466 • at elevene skal øve mer på å utvikle utholdenhet og konsentrasjonsevne, for eksempel ved å lese lengre
- 467 tekster på papir, begrense bruken av skjerm og ha flere oppgaver som krever fordypping i stedet for
- 468 multitasking.
- 469 • at grunnskolen skal være mobilfri, med unntak for når læreren vil ta det i bruk i undervisningen som et
- 470 pedagogisk verktøy.
- 471 • at all undervisning, inkludert svømmeundervisning og leirskoletilbud, skal være kjønnsnøytral, med mindre
- 472 pedagogiske hensyn taler for noe annet.

- 473 • styrke forskningen på tiltak som utjevner sosiale forskjeller i skolen, ved å etablere nasjonale forløpsregistre
- 474 om barn i barnehager og skoler, innenfor strenge regler for personvern.
- 475 • utrede om endringer i skoleårets og sommerferiens lengde vil kunne være positive for læring og sosiale
- 476 forskjeller, og hvilke endringer som kan være aktuelle.
- 477 • at bekymringsfullt fravær skal følges bedre opp, og at det innføres en nasjonal registrering av fravær.
- 478 • forsterke innsatsen mot mobbing, vold og diskriminering, blant annet ved å gi skoler og barnehager
- 479 kompetanseheving i hvordan de skal forebygge og følge opp mobbing og vold.
- 480 • stille strengere krav om at elever med rett på individuelt tilrettelagt opplæring skal få hjelp av ansatte med
- 481 spesialpedagogisk kompetanse på skolene, forsterke kompetanseløftet i spesialpedagogikk og at færre
- 482 elever fritas fra fag, men heller får tilpasset undervisning med krav om vurdering.
- 483 • ha en forutsigbar og trygg finansiering av friskoler.
- 484 • legge til rette for flere profilskoler på ungdomsskolen, for eksempel yrkesfaglige friskoler og realfagsskoler,
- 485 slik at skoletilbudet blir mer mangfoldig, og elever kan fordype seg i ulike områder.
- 486 • øke kvaliteten i SFO, redusere foreldrebetalingen for lavinntektsfamilier og gradvis utvide
- 487 prisreduksjonsordningene til å gjelde barnehage og SFO samtidig.
- 488 • innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing,
- 489 skriving og regning ved start på 8.trinn.
- 490 • innføre et obligatorisk yrkesfaglig valgfag og motivere flere til å velge et yrkesfag på videregående.
- 491 • styrke elevenes kunnskaper i realfagene, blant annet ved å øke antallet naturfagstimer med en time i uka
- 492 på 8.-10. trinn.
- 493 • beholde karakterer i nasjonalt fastsatte valgfag, og gjennomgå valgfagene for å sørge for at de holder høy
- 494 nok kvalitet og gir riktig kunnskapsutbytte.
- 495 • i større grad ta i bruk tidsbegrenset nivådeling på ungdomsskolen slik at elevene møter faglige utfordringer
- 496 som gjenspeiler deres faglige nivå.
- 497 • beholde eksamen og karakterer i ungdomsskolen.
- 498 • at eksamensoppgavene må i større grad gi elevene mulighet til å vise at de har grunnleggende kunnskap og
- 499 forståelse for faget og ferdighetene faget krever, også uten hjelpemidler.

500 Videregående opplæring

501 Flere elever fullfører videregående opplæring. Det er bra for samfunnet og det er bra for ungdommene. Samtidig vet

502 vi at konsekvensene av ikke å fullføre og bestå videregående opplæring vil bli enda større i tiden som kommer. Høyre

503 mener derfor at en av våre viktigste oppgaver fremover er å sørge for at enda flere elever fullfører og består videregående

504 opplæring. Høyres mål er at innen 2030 skal minst ni av ti elever som begynner i videregående opplæring fullføre og

505 bestå.

506 Det er avgjørende at videregående opplæring er tilpasset elevenes forutsetninger, og at det gir dem en faktisk mulighet til

507 å fullføre. Vi må gjøre mer for å fange opp de som faller fra i skoleløpet.

508 Høyre vil:

- 509 • tillate flere videregående profilskoler som satser på realfag, språk og økonomi, etter modell av
- 510 toppidrettsgymnas.
- 511 • gi alle elever mulighet til å velge mellom flere skoler, ved å stille krav om det i fylkenes modeller for opptak
- 512 til videregående opplæring.
- 513 • redusere antall norskkarakterer slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i
- 514 ungdomsskolen og videregående skole.
- 515 • beholde en nasjonal fraværsgrense.
- 516 • gjennomgå valgfagene for å sørge for at alle har høy kvalitet.
- 517 • flytte russetiden til etter avlagt eksamen, i samråd med elevene.
- 518 • at videregående skoler inngår samarbeid med institusjoner innen høyere utdanning for å sikre at elever som

- 519 ønsker det, skal få ta fag på høyere nivå.
- 520 • innføre en plikt til at de videregående skolene gir intensivopplæring til elever som står i fare for å ikke bestå
521 fag som følge av manglende kompetanse og at flere tilbyr et frivillig 11. skoleår etter 10. klasse.
- 522 • gi elever med svake karakterer i norsk, matte og engelsk fra ungdomsskolen et mer tilpasset og variert løp,
523 og innføre krav om ekstraundervisning i disse fagene når de går videre til neste trinn, for eksempel gjennom
524 sommerskole.
- 525 • styrke satsingen på kombinasjonsklasser, der elever med svake norskferdigheter får målrettet
526 norskopplæring mens de tar fag i videregående opplæring.
- 527 • legge bedre til rette for utveksling og internasjonalisering i videregående opplæring, både innenfor
528 studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram.
- 529 • ha nulltoleranse for narkotikasalg og annen kriminell virksomhet på skolens område. Den enkelte skole må,
530 innenfor definerte rammer, selv kunne beslutte forebyggende tiltak som eksempelvis ansettelse av flere
531 miljøarbeidere, bruk av sikkerhetskamera og adgangskontroll.

532 Fag- og yrkesopplæring

533 Norge trenger flere dyktige fagarbeidere både i privat og offentlig sektor nå og i fremtiden. Uten kompetente medarbeidere
534 i eldreomsorgen, på bilverkstedet, i IKT-bransjen eller andre steder, vil ikke samfunnet fungere. Derfor vil Høyre fortsette
535 yrkesfagløftet for å gi elevene en god og relevant fagutdanning og sikre landet den fagkompetansen vi har behov for.

536 Det er for mange som dropper ut av opplæringsløpet, og mange får ikke læreplass. Det er viktig at det videregående
537 opplæringstilbudet tilpasses samfunnets behov, slik at elever ikke utdanner seg inn i en blindvei der de enten ikke får jobb,
538 ikke får læreplass eller ikke får en fullgod mulighet til å fullføre og kvalifisere seg.

539 Påbygg til generell studiekompetanse etter fagopplæring skal være en vei til videre studier, ikke en reserveløsning for
540 elever som helst ønsker læreplass. Frafallet fra påbyggslinjene er svært stort. Høyre vil samarbeide med fylkeskommuner
541 med mål om å redusere antallet plasser og forsterke innsatsen for å skaffe disse elevene læreplass.

542 Høyre vil:

- 543 • øke lærlingtilskuddet, og vurdere lærlingefond hvor alle virksomheter innen bransjer som det er utviklet fag-
544 eller svennebrev for skal bidra økonomisk for å dekke deler av utgiftene til opplæring av lærlinger i bedrift.
- 545 • legge til rette for at elever som ikke får lærlingeplass i sitt hjemfylke, skal gis tilbud om lærlingeplass i et
546 annet fylke om det er ledige plasser der.
- 547 • gi flere elever med svake språkferdigheter og kort botid i Norge, som sliter med å få læreplass, arbeidstrening
548 i samarbeid med NAV for å bli læreklare.
- 549 • styrke utstyrsstipendet.
- 550 • vurdere å innføre karakterkrav for å begynne på «VG3 Påbygg til generell studiekompetanse» for å forebygge
551 frafall, og ha en forsterket innsats for at elever med svake karakterer skal få læreplass.
- 552 • legge til rette for at elever har muligheter til omvalg mellom Vg1 og Vg2 ved at eleven kan gjennomføre
553 enkelte fag som de mangler i tillegg til ordinær timeplan.
- 554 • at dimensjonering av studietilbud i sterkere grad fastsettes ut fra næringslivets behov og tilgjengelige
555 læreplasser, og at Y-nemndenes rolle skal styrkes, og deres anbefalinger tillegges avgjørende vekt.
- 556 • ha forsøk hvor «VG3 Fagopplæring i skole» endres til et nytt kombinert tilbud over to år, der en betydelig del
557 av opplæringen skal skje i bedrift.
- 558 • videreutvikle lærekandidatordningen, og vurdere om det skal innføres en egen stillingstittel for elevene som
559 gjennomfører ordningen.
- 560 • støtte opp under yrkeskonkurranser som en viktig arena for å synliggjøre yrkesfagene og bygge fagstolthet
561 og mestringsglede hos yrkesfagelever, for eksempel Skole-NM og Yrkes-NM.
- 562 • fortsette satsingen på «yrkesfaglærer 2»-ordningen, som gir fagpersoner i arbeidslivet mulighet til å
563 undervise i skolen.

564 Lærere, skoleledere og skoleeiere

565 Læreren er sjefen i klasserommet, og den viktigste faktoren for elevenes læring. Høyre vil øke lærerens status i
566 klasserommet og i samfunnet. Læreren og skoleledelsen skal ha de verktøyene som trengs for å fremme et godt
567 skolemiljø som fremmer læring og trivsel, og kunne stille tydelige forventninger til elevene. Høyres mål er at alle lærere
568 skal ha fordypning i fagene de underviser i, at lærere skal ha tid og mulighet til å gi god undervisning, og at lærerne jobber
569 i faglig sterke profesjonsfelleskap.

570 I dag er det for store kvalitetsforskjeller i norsk skole, både mellom fylker, kommuner, skoler og klasser. Forskning viser at
571 det kan skille opp til to og et halvt år med læring mellom skoler. De beste kjennetegnes av å ha profesjonelle skoleeiere
572 som er tett på skolene, jobber systematisk med kvalitetsutvikling, kartlegger og følger med på elevenes resultater og
573 setter inn faglige tiltak der det trengs.

574 Høyre vil stille tydelige forventninger og krav til skoleeiere om å løfte de svakeste skolene, slik at variasjonen reduseres.
575 Utdanningsdirektoratet og statsforvalterne skal i større grad føre tilsyn med at elever lærer det de skal, og veilede
576 skoleeiere i det faglige arbeidet.

577 Høyre mener nasjonale prøver og ulike kartleggingsprøver er viktige for å gi kunnskap om elevenes læring, og gjøre det
578 mulig å lære av skoler som lykkes i å løfte alle elever. Tilsvarende er det avgjørende å delta i internasjonale undersøkelser
579 som sammenligner kvaliteten i norsk skole med andre land. Høyre vil sikre åpenhet om kvaliteten i norske skole.

580 **Høyre vil:**

- 581 • innføre krav til at lærere som skal undervise i norsk, matte og engelsk skal ha fordypning i fagene, og
582 vurdere å innføre slike kompetansekrav i flere fag.
- 583 • etablere nye karriereveier for lærerne i skolen, for eksempel som lærerspesialister.
- 584 • øke rekrutteringen av lærere og barnehagelærere til å jobbe på skoler og barnehager med svake resultater og
585 i levekårsutsatte områder, for eksempel ved å innføre en ordning med økt lønn eller sletting av studiegjeld.
- 586 • prøve ut nye ordninger for å skaffe skolen flere kvalifiserte lærere, for eksempel ved at flere av de som ikke
587 har lærerutdanning ansettes på vilkår om å fullføre lærerutdanningen mens de står i jobb.
- 588 • styrke veiledningen av nyutdannede lærere for å bidra til at flere blir i yrket lenger.
- 589 • fjerne muligheten for dispensasjon fra karakterkrav i lærerutdanning, innføre krav om fire i matematikk og
590 innføre krav om fullført mastergrad for opptak til PPU.
- 591 • styrke kompetansen innen klasseledelse gjennom et nytt videreutdanningsprogram innen ledelse for lærere.
- 592 • videreutvikle rektorutdanningen, blant annet ved å gjøre rektorutdanningen til et permanent
593 utdanningsprogram, og øke tilbudet av modulbasert videreutdanning for erfarne skoleledere.
- 594 • innføre en plikt for skoleeiere å tilby utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte skoleledere som mangler
595 dette, og å følge opp deltakerne underveis og i etterkant.
- 596 • reformere oppfølgingsordningen for kommuner og skoler med vedvarende svake resultater. Gi mulighet til
597 å pålegge disse kommunene faglige tiltak og samarbeid med kommuner som oppnår bedre resultater, og gi
598 noen få utvalgte forsknings- og utviklingsmiljøer ansvaret for ordningen.
- 599 • innføre en videreutdanning i skoleeierskap for å sikre at flere i kommunene får kompetanse om hvordan
600 man skal drive kvalitetsutvikling i skolen som profesjonell skoleeier.
- 601 • sørge for at Utdanningsdirektoratets og Statsforvalterens tilsyn med skoler i større grad angår det faglige
602 innholdet i skolen, fremfor oppfølging av dokumentasjonskrav og individuelle saker.
- 603 • styrke veiledningen fra Utdanningsdirektoratet og universitets- og høyskolesektoren overfor skolene om
604 hvordan målene i læreplanene kan nås, nasjonale prøver kan brukes og hva som er beste praksis for
605 undervisning.
- 606 • at skoleeiere skal kartlegge læringsresultatene gjennom hele skoleløpet, ha full åpenhet om resultater på
607 skolenivå og legge til rette for prøvesett som treffer elever på ulike ferdighetsnivå bedre.
- 608 • gjeninnføre obligatorisk kartleggingsprøve i lesing og regning i 1. og 2. klasse, vurdere behovet for flere
609 nasjonale prøver.

610 Universiteter og høyskoler

611 Studentene skal ha et studietilbud preget av høy kvalitet, høye ambisjoner og tydelige forventninger til studentene.
612 God prioritering av ressursbruken er nødvendig. Et lite land som Norge må satse på å utvikle noen fagmiljøer til å bli
613 verdensledende, samtidig som vi satser tungt på forskning og utvikling innen områder hvor vi har særlige fortrinn og
614 behov, og som er viktig for næringslivets konkurransekraft. Koblingen mellom academia og næringslivet må styrkes.
615 Høyre vil jobbe for at flere studenter fullfører påbegynte studier og gjennomfører på normert tid.

616 Høyre vil:

- 617 • videreføre gratisprinsippet og fortsatt sikre lik tilgang og rett til høyere utdanning.
- 618 • i større grad dimensjonere antallet studieplasser og studieprogram ved universitetene og høyskolene etter
619 arbeidslivets behov.
- 620 • øke kravene for å bli universitet.
- 621 • gjennomgå tilbudsstrukturen i høyere utdanning i samarbeid med institusjonene, med sikte på tilstrekkelig
622 faglig kvalitet.
- 623 • utvikle et nytt rammeverk for finansiering og dimensjonering som legger vekt på institusjonens beslutninger,
624 mangfold, arbeidsdeling og som stimulerer til kvalitet.
- 625 • fastsette realfagspoeng ved opptak til høyere utdanning slik at de særlig fremmer full fordypning i fag som
626 matematikk og fysikk.
- 627 • sikre Norges kunnskapsberedskap, ved å sørge for at sårbare fag- og kompetansemiljøer som kan bli viktige
628 for Norge på sikt ikke forvitrer.
- 629 • forsterke Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, slik at den gir forutsigbarhet og retning for
630 sektoren og legger til rette for bedre resultater.
- 631 • følge opp arbeidet med akademisk ytringsfrihet i utviklingsavtalene med de offentlige universitetene og
632 høyskolene.
- 633 • sørge for at språklige krav i forskrift ikke må begrense institusjonenes mulighet til å tiltrekke seg den beste
634 kompetansen, og til å arbeide målrettet mot internasjonale, fremragende fagmiljøer.
- 635 • sørge for at flest mulig har mulighet til å tilegne seg ny kompetanse og utdanning, blant annet gjennom
636 fleksible og desentraliserte utdanninger.
- 637 • teste ut modeller for trisemester, først og fremst på masterprogrammer, hvor studiet vil vare i 15 måneder
638 med tre semestre med sommerferie mellom semester 1 og 2.
- 639 • innføre flere tiltak for å heve kvaliteten på undervisningen, gjennom blant annet satsingen på Nasjonal
640 arena for kvalitet i høyere utdanning.
- 641 • styrke innovasjon og entreprenørskap i høyere utdanning, med mål om å blant annet styrke studenters
642 deltakelse i forsknings- og innovasjonsprosjekter.
- 643 • at universiteter og høyskoler skal være heldigitaliserte, og innføre krav om at offentlige universiteter skal
644 legge ut forelesninger gratis.
- 645 • tilrettelegge for at internasjonale toppuniversiteter kan gjøre digitale utdanninger tilgjengelig for norske
646 studenter i Norge.

647 Forskning

648 Forskning og utvikling er nødvendig for å bedre produktiviteten, bidra til grønn omstilling og trygge samfunnet.
649 Samarbeid mellom bedrifter og forskningsmiljøer er nødvendig for å trygge fremtidens arbeidsplasser. Universitets- og
650 høyskolesektoren og forskningsinstituttene er blant aktørene som spiller en nøkkelrolle for nødvendig omstilling for
651 næringsliv og offentlig sektor.

652 Forskning er langsiktig, og god forskningspolitikk krever også langsiktighet i de nasjonale planene og rammevilkårene
653 for forskningen. Det er viktig å fortsatt prioritere toppforskningen, og målet bør være å utvikle flere verdensledende
654 fagmiljøer i Norge. Høyres vil særlig styrke den næringsrettede forskningen, og jobbe for at mer forskning skal føre til
655 næringsutvikling.

656 Høyre vil styrke forskningen for å løse store samfunnsutfordringer, bidra til innovasjon og konkurransekraft og en opplyst
657 samfunnsdebatt. Høyre legger særlig vekt på at offentlig finansiert forskning skal ha høy kvalitet og være uavhengig av
658 politiske føringer eller særinteresser som kan rokke ved forskningens troverdighet.

659 Norske fagmiljøer må samarbeide mer og bedre internasjonalt. Det er viktig for å øke kvaliteten i forskning og utdanning,
660 for å delta i den internasjonale dugnaden for ny kunnskap, og for å hente hjem kunnskap utviklet utenfor Norges grenser.
661 Vi har i Norge en betydelig offentlig finansiering av forskning. Det er likevel behov for en skarpere prioritering av, og
662 strategiske satsinger på, områder hvor Norge må ha kunnskapsberedskap, på områder hvor Norge har særskilte fortrinn
663 og ambisjoner, samt på områder hvor kunnskap er avgjørende for å innfri forpliktelsene Norge har påtatt seg for eksempel
664 innen klima og forsvar.

665 **Høyre vil:**

- 666 • sikre norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og jobbe for at norske miljøer stiller
667 sterkt i konkurranse om midlene, med mål om at gode norske søknader henter mer penger ut av ordningene
668 enn Norge betaler inn.
- 669 • legge til grunn målet om at forskning og utvikling skal utgjøre tre prosent av brutto nasjonalprodukt (BNP)
670 innen 2030, hvor det offentlige bidrar med minst en prosent og næringslivet med to prosent.
- 671 • videreutvikle virkemidler som gir en helhetlig tilnærming til å løse samfunnsoppdrag, etter modell fra Finland.
- 672 • styrke satsingen på forskning av særlig høy kvalitet, og ha gode og forutsigbare rammevilkår for
673 forskningsinstituttene.
- 674 • styrke satsingen på kommersialisering av forskningsresultater.
- 675 • gjeninnføre satsingen på Sentre for fremragende undervisning (SFU), med mål om å styrke
676 utdanningskvaliteten og utdanningspraksisen.
- 677 • videreføre Retur-EU-ordningen med full styrke ut hele programperioden fram til 2027.
- 678 • etablere et målrettet samfunnsoppdrag for forskning på «Grønn omstilling og vekst», som inkluderer
679 fornybar energi, digitalisering og bærekraftig dyrefôr til blå og grønn sektor.
- 680 • samarbeide tettere med de andre nordiske landene om felles forsknings- og utviklingsprosjekter basert på
681 landenes naturlige fortrinn og sterke fagmiljøer.

682 **Fagskoler – Høyere yrkesfaglig utdanning**

683 Fagskolene er en viktig del av det norske utdanningstilbudet. Mange fagarbeidere både ønsker og har behov for
684 kompetanse utover fagbrev, og arbeidslivet etterspør i stor grad slik kompetanse. Fagskolene er også viktige for å nå
685 målet om at flere skal kunne lære hele livet. For Høyre er det viktig å fortsette arbeidet med å styrke fagskolene slik at
686 flere ser mulighetene en fagskoleutdanning gir, og sikre to likeverdige søyler i utdanningssystemet.

687 **Høyre vil:**

- 688 • likebehandle offentlige og private fagskoler.
- 689 • legge bedre til rette for utveksling og internasjonalisering i fagskolesektoren.
- 690 • sikre at kriteriene for godkjenning av fagskoler bidrar til høy kvalitet og er basert på aktuell kunnskap og
691 praksis i yrkene.
- 692 • sikre kvalitet i gjennomføringen av fagskoleutdanninger og vurdere økt bruk av eksterne sensorer og
693 nasjonale eksamensnemder.
- 694 • gjennomføre periodiske tilsyn med fagskolene i regi av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).
- 695 • etablere kobling til europeiske studiepoeng (ECTS) for fagskoler i Norge.
- 696 • åpne for fagskoleutdanninger på høyere nivå, i tråd med anbefalinger fra NOKUT.

697 **Studentvelferd**

698 Høyre vil legge til rette for at studenter får best mulig forutsetninger for å lykkes. Vi må øke kvaliteten på undervisningen
699 og gjøre det lettere å studere på fulltid. For mange bruker for mange år på studiene, uten å fullføre utdanningen. Det er et
700 mål for Høyre at flere fullfører graden raskere.

701 Skal Norge lykkes i den internasjonale konkurransen i fremtiden, må vi satse mer på forskning og utdanning. I Norge skal
702 vi ha forsknings- og utdanningsmiljøer av høy kvalitet, og Høyre vil bidra til å styrke disse miljøene. Vi vil at studentene
703 møter studietilbud av høy kvalitet, høye ambisjoner og tydelige forventninger.

704 **Høyre vil:**

- 705 • øke studiestøtten, øke inntektsgrensen for stipend- og låneordningen og åpne for ekstra studielån opp til
706 1,5 G.
- 707 • sørge for raskere bygging av flere studentboliger, gjennom å slippe til private og ideelle utbyggere, forenkle
708 regelverket og fjerne fordyrende krav.
- 709 • gi norske studenter i utlandet muligheten til å jobbe ved siden av studiene uten å miste medlemskapet i
710 folketrygden.
- 711 • legge til rette for at flere kan få barn i studietiden, blant annet ved å øke Lånekassens lånetid og øke
712 omgjøringsstipendet for studenter som får barn.
- 713 • at alle studenter skal ha tilgang til en helse- og mestringstjeneste tilpasset studenter, herunder vurdere
714 hvordan nettstudenter kan få et bedre tilbud.

715 **Lære hele livet**

716 Det er viktig at ingen går ut på dato i norsk arbeidsliv. Arbeidslivet stiller stadig større krav til formell kompetanse. Det
717 betyr at de med ingen eller lav utdanning blir særlig sårbare, samtidig som mange med lengre utdanning vil oppleve at
718 kompetansen deres ikke lenger er etterspurt, før de har nådd pensjonsalder. For mange vil løsningen for å komme tilbake
719 til arbeidslivet, eller bli værende der, være å tilegne seg ny kompetanse.

720 Det stiller større krav til enkeltmennesket, arbeidslivet og utdanningssektoren vår for at alle skal kunne lære hele livet.
721 Høyre vil utvikle flere skreddersyde tilbud som passer folk i ulike livssituasjoner, og etablere flere fleksible og alternative
722 veier til et fagbrev eller mer kompetanseopåfyll. Høyres mål er et utdanningssystem som sikrer livslang læring.

723 Fullført videregående opplæring har blitt en viktig inngangsbillett til arbeidslivet. Svært mange i yrkesaktiv alder har ikke
724 fullført videregående opplæring, og av disse står mange utenfor arbeidslivet. Alle har nå en rett til å fullføre videregående
725 opplæring, hele livet. Utfordringen er at utdanningstilbudet ikke er tilpasset folk med et etablert liv. Høyre vil gjøre det
726 reelt mulig å bruke retten til å fullføre videregående, i samarbeid mellom stat, fylkeskommune og arbeids- og næringsliv.

727 **Høyre vil:**

- 728 • stimulere til at det opprettes flere fleksible videreutdanningstilbud som folk har behov for, og som
729 arbeidslivet etterspør.
- 730 • etablere flere utdanningsprogrammer der staten og partene i arbeidslivet samarbeider om å skreddersy
731 videreutdanningstilbud i utvalgte bransjer (bransjeprogrammer).
- 732 • oppfordre større bedrifter til å dele sine bedriftsinterne opplæringsprogrammer med små og mellomstore
733 bedrifter lokalt og regionalt.
- 734 • gi støtte til arbeidsplasser som gir opplæring til de ansatte i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving
735 og regning, muntlig, IKT og norsk for fremmedspråklige (Kompetansepluss).
- 736 • samarbeide med høyskoler og utdanningsinstitusjoner for å utvikle gode moduler tilpasset behovet i
737 arbeidslivet.
- 738 • lage en felles portal i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren for å koble sammen
739 tilbud og etterspørsel gjennom en digital éndørs-politikk.
- 740 • sikre at Lånekassen er tilpasset voksne som står i jobb og ønsker å gjennomføre kortere formelle
741 utdanningsprogram ved siden av jobb.
- 742 • støtte forsøk med realkompetansevurdering, der partene i arbeidslivet samarbeider om å dokumentere
743 realkompetansen en arbeidstaker har tilegnet seg i en bransje.
- 744 • at ordningen med fagbrev på jobb skal tilbys i alle fylker, slik at flere ufaglærte som står i jobb, kan
745 gjennomføre yrkesfaglig opplæring i kortere moduler.
- 746 • ha flere forsøk med modulstrukturert undervisning, og prøve ut sentralgitt eksamen oftere enn to ganger i
747 året.

- 748 • gi mulighet til å fullføre videregående opplæring samtidig som man tar en fagskoleutdanning etter modell
749 fra kombinasjonsklasser i videregående.
- 750 • tilby voksne som tar videregående opplæring et tilleggslån for å gjennomføre utdanningen. Vurderer hvorvidt
751 stipendandelen i Lånekassen bør øke for denne utdanningsgruppen.

752 Trygg økonomisk styring

753 En ansvarlig økonomisk politikk er nødvendig for å lykkes med å løse de store samfunnsutfordringene, og for å gi
754 kommende generasjoner bedre muligheter enn vi selv har hatt. Høyre skal være garantisten for trygg økonomisk styring
755 av landet og gi folk og bedrifter større forutsigbarhet i den økonomiske politikken. Vi må skape før vi kan dele, og flere
756 må komme i arbeid. Personlig initiativ, ansvar og skaperkraft må få større plass i økonomien, mens veksten i offentlig
757 forvaltning må begrenses. Offentlig pengebruk må vris i retning av tiltak som gir vekst og omstilling. Folk og bedrifter bør
758 få beholde mer av sine egne inntekter, og Høyre vil ha som mål å redusere skatt som andel av BNP. Vi har et stort ansvar
759 for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og miljø for kommende generasjoner, og sørge for at de arver både en trygg
760 offentlig sektor og et livskraftig norsk næringsliv.

761 Høyre holder fast ved handlingsregelen for bruk av penger fra Statens Pensjonsfond Utland, og at avkastningen i større
762 grad enn i dag må benyttes til tiltak som bidrar til langsiktig bærekraft og vekst i økonomien. Fondet skal ikke brukes som
763 et politisk verktøy, men investeres ansvarlig for å gi dagens og fremtidige generasjoner best mulig avkastning innenfor
764 etiske rammer.

765 De siste års politikk har satt norsk eierskap tilbake. Politikken har vært uforutsigbar og skatteøkningene brå og kraftige.
766 Norske privat eiere har fått dårligere vilkår sammenlignet med offentlig og utenlandsk eierskap. Stabile og forutsigbare
767 rammebetingelser har en verdi i seg selv, og myndighetene bør bidra til å redusere risikoen ved å investere i Norge; ikke
768 øke den. Høyre vil legge til rette for maktspredning og et bredt privat eierskap, for å fremme verdiskaping og sysselsetting
769 i hele Norge.

770 Statlig eierskap kan noen ganger begrunnes ut fra særlige nasjonale hensyn. Høyre mener statens rolle som eier i norsk
771 næringsliv er for stor og bør reduseres. Det statlige eierskapet må være forutsigbart, profesjonelt og føres basert på
772 prinsipper om god eierstyring.

773 Høyre vil:

- 774 • føre en ansvarlig økonomisk politikk som gir handlingsrom for investeringer til beste for fremtidige
775 generasjoner og en god balanse mellom privat og offentlig sektor.
- 776 • benytte mer av uttaket fra Statens pensjonsfond utland til formål som øker vekstevnen i økonomien, og
777 vurdere endringer som demper risikoen for store svingninger i overføringene fra fondet.
- 778 • sette et tak på den samlede verdien i Statens pensjonsfond Norge (Folketrygdfondet) og overføre det
779 overskytende til Statens pensjonsfond utland.
- 780 • styrke det private eierskapet og redusere statlig eierskap uten viktig strategisk begrunnelse.
- 781 • sikre at hovedkontorfunksjoner i strategisk viktige selskaper forblir i Norge.
- 782 • vurdere en oppdeling av Statkraft, der eierskapet til den norske vannkraften forblir i statens eie, mens
783 risikoinvesteringer i utlandet og investeringer i andre energiformer i Norge gjøres i samarbeid med private.

784 Skatt og avgift

785 Høyre vil føre en skattepolitikk som kombinerer en stabil finansiering av velferdssamfunnet med forutsigbarhet for
786 husholdninger og bedrifter. Nivå og innretning på skatter og avgifter skal motivere flere til arbeid, fremme maktspredning
787 og privat eierskap og stimulere til miljøvennlig adferd. Høyre vil redusere skatter og avgifter som svekker insentiv til å
788 jobbe, og som hemmer investeringer i norske arbeidsplasser. Tempoet på, og omfanget av, skatte- og avgiftslettelser må
789 tilpasses situasjonen i norsk økonomi.

790 Endringer i skattesystemet skal være gjenstand for god utredning og reelle høringsprosesser, gjennomføres gradvis der
791 de kan forårsake større omstillinger. For å skape forutsigbarhet vil Høyre legge til rette for brede forlik der det er mulig i
792 Stortinget, slik at viktige rammebetingelser for næringslivet kan stå seg over tid. Høyre vil fortsette et grønt skatteskifte,
793 der det er lønnsomt å ta miljøvennlige valg og hvor skatten på vanlige lønnsinntekter reduseres.

794 Høyre vil bygge et bredt, folkelig basert eierskap der norske investorer og gründere velger å forbli i Norge. Norge skal være
795 et selveierdemokrati, der flest mulig får muligheten til å være medeier i næringslivet, drive sin egen bedrift og eie sin egen
796 bolig. Rammene for investeringer i norsk næringsliv skal være attraktive, slik at flere velger å etablere eller re-etablere seg
797 i Norge.

798 **Høyre vil:**

- 799 • skape et skattesystem som øker vekstkraften i norsk økonomi, skape forutsigbarhet, bidra til grønn
800 omstilling og gi folk bedre privatøkonomi, særlig personer med lave og moderate inntekter.
- 801 • stimulere til arbeid gjennom lavere skatt på lønn, for eksempel med et jobbfradrag for unge arbeidstakere.
- 802 • etablere et stabilt og internasjonalt konkurransedyktig skattenivå for å eie, drive og etablere bedrifter i
803 Norge.
- 804 • fjerne formuesskatten på arbeidende kapital, og vurdere en delvis veksling mot annen næringsbeskatning.
- 805 • utforme en lavere og mindre byråkratisk beskatning av havbruk i Norge som gir forutsigbarhet og stimulerer
806 til innovasjon.
- 807 • forbedre ordningen med skattefradrag for investeringer i oppstartsselskaper.
- 808 • la flere ansatte bli medeiere i egen bedrift, blant annet ved å innføre ordninger som gir gunstig skattemessig
809 behandling av kjøp av aksjer bedriften du jobber i og forbedre opsjonsskatten.
- 810 • ikke gjeninnføre arveavgift.
- 811 • at Norge skal fortsette å være en pådriver for et internasjonalt forpliktende samarbeid mot aggressiv
812 skatteplanlegging og uthuling av skattegrunnlag.
- 813 • opprettholde tax-free-ordningen, og gjeninnføre veksling mellom tobakk og alkohol.
- 814 • beholde hovedprinsippet om at skatt på investeringer betales ved realisasjon. Utflyttere skal betale skatt av
815 gevinster opparbeidet i Norge når gevinstene realiseres, slik hovedregelen har vært.

816 **Verdiskapende næringsliv**

817 Et sterkt og lønnsomt privat næringsliv er avgjørende for samfunnet vårt. Stabile rammevilkår, god markedsadgang, et
818 konkurransedyktig skattenivå, god tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse og nok kraft er viktig for verdiskapingen.
819 Næringslivet står sentralt i den grønne omstillingen, både gjennom å tilby løsninger som kutter utslipp og ved at de
820 selv skal omstille sine virksomheter. Det blir ingen grønn omstilling med røde tall på bedriftenes bunnlinje. Derfor må
821 rammevilkårene være forutsigbare, slik at bedriftene kan ta gode valg uten at arbeidsplassene forsvinner.

822 En endret sikkerhetspolitisk situasjon øker behovet for oppmerksomhet og sikring av viktige ressurser og forsyningslinjer.
823 I Europa bygges industri og produksjonskapasitet opp, slik at kontinentet blir mindre avhengig av andre. Norge har en
824 sikkerhetsinteresse i å delta i denne omleggingen. Høyre vil at Norge skal bidra til vår felles sikkerhet gjennom å utvinne
825 mineraler og produsere de varene og tjenestene som vi er godt posisjonert for. Nasjonalt eierskap og kontroll over
826 patenter, kunnskap og ressurser har en viktig beredskapsmessig betydning. Også private investeringer fra våre allierte
827 kan være viktig i et sikkerhetspolitisk perspektiv, fordi det skaper felles interesse om å trygge verdier i Norge.

828 Små- og mellomstore bedrifter utgjør det store flertallet av bedrifter i Norge. Det er også der de fleste jobber. Det er viktig
829 at lover og regler utformes med utgangspunkt i at de skal være mulig å overholde også for disse bedriftene. Det offentlige
830 virkemiddelapparatet skal være lett å forholde seg til.

831 Det offentlige kan som innkjøper av varer og tjenester legge grunnlag for økt verdiskaping, innovasjon, eksportmuligheter
832 og næringsutvikling i det private. Høyre vil bruke innkjøpsmakten strategisk til å bygge opp norsk næringsliv og løse
833 offentlige oppgaver best mulig.

834 *Næringslivet styrkes også med tilgang på rikelig med rimelig energi, flere folk med riktig kompetanse, mer fleksible*
835 *arbeidsbestemmelser og bedre infrastruktur. Se kapittel om energi, lære hele livet, arbeid og samferdsel.*

836 **Høyre vil:**

- 837 • gjøre Norge til et like attraktivt etableringssted som nærliggende land med hensyn til skatter,

- 838 saksbehandlingstider, forutsigbarhet, energitilgang og reguleringsbyrde.
- 839 • redusere næringslivets samlede kostnader ved forenkling og digitalisering av regelverk og rapporteringskrav.
- 840 • etablere nye mekanismer for systematisk forenkling, som et forenklingspanel hvor næringslivet spiller inn
841 regelendringer og myndighetene må enten følge eller forklare (omvendt bevisbyrde) og å utvide Regelrådets
842 mandat til å vurdere eksisterende lover også.
- 843 • legge til rette for parallellbehandling av søknader i forvaltningen der det er hensiktsmessig for å redusere
844 saksbehandlingstid.
- 845 • etablere en innsynsportal for seriøsitet, hvor bedrifter og privatpersoner enkelt kan sjekke om andre bedrifter
846 innfrir kriterier for seriøsitet.
- 847 • redusere etterslepet i EØS-rettsaker, og raskt innføre nye når disse er klare slik at norske bedrifter får
848 likeverdige konkurransevilkår som europeiske.
- 849 • at det i offentlige anskaffelser stilles klare og likelydende krav for samme formål, slik at det blir enklere for
850 bedrifter å forholde seg til.
- 851 • legge til rette for offentlig–privat samarbeid og bruke statens innkjøpsmakt for å fremme innovasjon og
852 bærekraft i privat næringsliv.
- 853 • styrke næringsrettet forskning og innovasjon hvor hoveddelen av virkemidlene settes inn der de gir størst
854 nytte og mulighet til kommersialisering.
- 855 • ivareta hovedinnretningen av SkatteFUNN, men se på muligheten for å differensiere ordningen for å legge
856 til rette for økt samarbeid mellom næringslivet og forskningsmiljøer.
- 857 • spisse og forenkle ordningene innenfor virkemiddelapparatet som bidrar til risikokapital i tidlig fase og til
858 skalering, uten å fortrenge privat kapital.
- 859 • bidra til risikoavlastning i oppstarts-, pilot- og demoprojekt.
- 860 • se på hvordan kapitaltilgangen til næringslivet i skaleringsfasen kan styrkes.
- 861 • vurdere å vri mer av risikokapitalen fra virkemiddelapparatet til konvertible lån.
- 862 • sikre klyngeprogrammet forutsigbarhet og legge en langsiktig strategi for klyngene som legger til rette for
863 økt verdiskaping og eksport.
- 864 • styrke testsentrene, og se på muligheten for å etablere nye, for å sikre at oppstartsbedrifter får bedre tilgang
865 til utstyr og teknologi som muliggjør deres satsinger.
- 866 • utvide åpningstidene for alkoholsalg i butikk og på Vinmonopolet, og tillate salg av drikke med alkoholinnhold
867 opp til åtte prosent i dagligvarebutikker.
- 868 • gjennomføre en helhetlig gjennomgang og modernisering av alkoholreklameforbudet i alkoholloven med
869 mål om å fjerne gråsoner og uklårheter.

870 **Datadrevet næringsliv**

871 Norsk næringsliv har et utmerket utgangspunkt for å styrke seg innen data, teknologi og innovasjon. Vi kan bli bedre
872 på utnyttelse og industriell bruk av data, både til optimalisering av eksisterende prosesser, men også utvikling av nye
873 produkter og løsninger. Mange virksomheter ser ikke nødvendigvis verdien av dataene de sitter på, eller nytten av å dele
874 dataene for å skape flere verdier.

875 Vi er i tet innen prosessindustri, grønn skipsfart, oppdrett og petroleumsvirksomhet. I tillegg har vi høy tillit, og en sterk
876 samarbeidskultur mellom offentlig og privat sektor. Vi har gode offentlige dataregistre, konkurransedyktige fagfolk og et
877 omstillingsdyktig næringsliv med tradisjon for medarbeiderdrevet innovasjon.

878 Tjenestenæringene utgjør en stadig større del av norsk økonomi og verdiskapingen. Det er en utvikling som drives av økt
879 velstandsutvikling, digitalisering, teknologitilvekst og en generell spesialisering i arbeids- og næringslivet. Politikken må
880 stimulere til gode jobber, økt eksport og verdiskaping i tjenestenæringene. Det vil gi norsk økonomi flere ben å stå på.

881 **Høyre vil:**

- 882 • sørge for at virkemiddelapparatet i større grad støtter tjeneste- og teknologinæringene og deres
883 eksportmuligheter.

- 884 • arbeide aktivt for like konkurransevilkår på tvers av landegrensene i den digitale økonomien, blant annet ved
- 885 å være en pådriver for EUs digitale indre marked.
- 886 • legge til rette for at det utvikles nye tjenester og skapes verdier ut av offentlige data og data som deles
- 887 mellom virksomheter.
- 888 • sikre norsk deltakelse i felleseuropeiske digitale satsinger, på samme måte som i europeiske
- 889 forskningsprogrammer, gjennom nasjonale mobiliseringsmidler.
- 890 • legge til rette for økt datadeling, og etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd
- 891 og anbefalinger om hvilke data som bør prioriteres for datadeling.
- 892 • igangsette etableringen av en havdatabank som et offentlig–privat samarbeid mellom etablerte aktører
- 893 som er i gang med datadelingsplattformer for havspesifikke data. Plattformen skal kunne sikre deling av
- 894 havdata i små og mellomstore bedrifter og i industrien.
- 895 • gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med
- 896 ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen skal særlig ivareta åpenhet og innsyn, rettsikkerhet,
- 897 personvern og forbrukerrettigheter.
- 898 • legge til rette for en bærekraftig utvikling av datasenternæringen i Norge.
- 899 • legge til rette for regulatoriske sandkasser der bedrifter og myndigheter får mulighet til å teste ut nye
- 900 teknologier og tjenester som er under oppseiling
- 901 • styrke samarbeidet med Den europeiske romfartsorganisasjonen, slik at norsk næringsliv i større grad kan
- 902 nyttiggjøre seg av programmene til ESA.

903 Reiseliv

904 Reiselivsnæringen bidrar til arbeidsplasser over hele Norge. For mange er også reiselivet en inngang til arbeidslivet.

905 Norge har en rekke attraksjoner, fantastisk natur, variert mat- og kulturliv, kulturminner og verdensarvområder som lokker

906 turister fra hele verden til Norge. Høyre vil legge til rette for bærekraftig vekst i reiselivsnæringen.

907 Høyre vil:

- 908 • legge til rette for at attraksjoner og aktiviteter er tilgjengelige hele året når det er mulig, og bidra til å utvikle
- 909 helårsturisme.
- 910 • åpne for at kommuner som ønsker det kan innføre et besøksbidrag eller turistskatt.
- 911 • vurdere hvordan det offentlige reiselivsarbeidet bør organiseres.
- 912 • definere jakt, fiske og utmarksopplevelser som næring.
- 913 • fremme norsk mat og drikke som kulturbærer og skaper av lokal identitet, arbeide for at norsk mat- og
- 914 drikkekultur skal bidra til næringsutvikling.
- 915 • fremme Norge som destinasjon for kulturturisme.

916 Mineraler i fjellet og på havbunnen

917 Norge er et land med store naturressurser. Høyre mener at disse ressursene må utnyttes for å skape jobber, sikre økonomisk

918 vekst samt bidra til å produsere de materialene som er nødvendige for å gjennomføre det grønne skiftet. Mineralutvinning

919 i Norge er viktig for å sikre norsk og europeisk strategisk autonomi. Det er også viktig med nasjonal kontroll av eierskap i

920 norsk mineralnæring. Nasjonal sikkerhet skal ivaretas i tildeling av rettigheter til å drive mineralvirksomhet i Norge, og det

921 skal være mulighet å nekte adgang til å drive mineralvirksomhet av sikkerhetspolitiske årsaker.

922 I tillegg til å utvinne jomfruelige mineraler, bør vi legge vekt på å gjenvinne mer enn vi gjør i dag og utnytte mulighetene i

923 sirkulærøkonomien. Se kapittel om sirkulærøkonomi under energi- og miljø.

924 Høyre vil:

- 925 • videreføre en trinnvis åpning av norsk kontinentalsokkel for havbunnsmineralvirksomhet, og sikre at en
- 926 eventuell tillatelse til utvinning av havbunnsmineraler kun skal gis dersom det kan bevises at det kan skje
- 927 bærekraftig og miljømessig forsvarlig.
- 928 • sikre parallellbehandling i konsesjonsprosesser for mineralutvikling på land for å realisere et reelt hurtigspor
- 929 som får ned saksbehandlingstiden, herunder vurdere tidsfrister og ha mer veiledning av kommunene
- 930 underveis.

- 931 • innføre krav om klima- og miljøregnskap og bærekraftsrapportering på tvers av verdikjeder i alle ledd og
932 gjennom livssyklusen til mineralene, og utvikle disse i samarbeid med relaterte bransjer og aktører.
- 933 • styrke samarbeidet med våre naboland og EU for å trygge strategiske verdikjeder, teknologi, produkter og
934 råvarer norsk næringsliv er avhengig av, og legge til rette for at norske mineraler og råvarer blir en sentral
935 del våre alliertes verdikjeder

936 Havbaserte næringer

937 Nordmenn har levd av og med havet i alle tider. Vårt sjømannskap har gjort oss til en av verdens største sjøfarende
938 nasjoner og fiskeri- og havbruksnæringen er landets nest største eksportnæring. Den forsyner store deler av verden med
939 sunn og klimavennlig mat.

940 Høyre har som mål å videreutvikle en bærekraftig, moderne og variert fiskeflåte, og gjøre den enda bedre i stand til å fiske
941 norske ressurser med svært høy kvalitet, samt hevde norsk suverenitet i havområdene våre.

942 Norsk havbruksnæring er verdensledende, og Høyre vil sette mål for hvor næringen skal være i 2050, i samråd med
943 aktørene. Høyre vil vektlegge lønnsom, bærekraftig produksjon, forbedring av fiskehelse og redusert miljømessig
944 påvirkning. Det er for stor dødelighet i dag, og Høyre vil jobbe sammen med næringen for å redusere denne.

945 Ved å bearbeide mer fisk i Norge, vil verdiskapingen i fiskeindustrien øke. Høyre vil føre en handelspolitikk for bedre
946 markedstilgang for norsk sjømat. Fiskeindustrien skal få forutsigbar råstofftilgang som legger til rette for helårlig
947 videreforedling, stabile arbeidsplasser og kompetansebygging i Norge.

948 Samspillet mellom de marine og maritime næringene har medført at Norge er verdensledende innen verftsindustri,
949 utstyrsleveranser, oppdrettsteknologi og fiskeri. For Høyre vil det være viktig å legge til rette for at denne posisjonen kan
950 videreutvikles. Med en lang kystlinje følger et stort ansvar for å ha best mulig beredskap til sjøs. Høyre vil legge til grunn
951 nullvisjonen for dødsulykker for yrkesfiskere.

952 Høyre vil

- 953 • legge til rette for bærekraftig vekst og økt verdiskaping i sjømatnæringene gjennom styrket forskning og
954 innovasjon, ressurskontroll og teknologiutvikling.
- 955 • arbeide for å redusere toll på norsk sjømat, fjerne handelshindre og bedre markedstilgangen.
- 956 • legge til rette for god sameksistens mellom de marine og maritime næringene ved utbygging av havvind,
957 mineralvirksomhet til havs eller annen type virksomhet.
- 958 • at ressursfordelingen mellom flåtegruppene skal ligge fast.
- 959 • legge til rette for et grønt skifte i fiskerinæringen, blant annet ved å utforme fiskeflåtens
960 kompensasjonsordning for CO2-avgiften slik at konkurransekraften til norsk fiskerinæring kan
961 opprettholdes i forhold til andre sammenlignbare land.
- 962 • gjennomgå deltakerloven med mål om forenkling og klargjøring, større mulighet for generasjonsskifter i
963 lokalt eide rederi, og bedre sikring av nasjonalitetskravet.
- 964 • legge til rette for bærekraftig utvikling av havbruk, både kystnært og til havs, og for både eksisterende
965 og nye arter, blant annet ved å sette av tilstrekkelig med areal til dette og ha en effektiv forvaltning på alle
966 forvaltningsnivå, med mest mulig like regler og praksis i ulike opprettsoner.
- 967 • styrke og utvikle bærekraftig, miljøvennlig og fiskehelsemessig godt havbruk gjennom å bruke
968 teknologinøytrale miljøfleksibilitetsordninger.
- 969 • legge til rette for utnyttelse av slam og andre overskuddsressurser fra havbruk til produksjon av biogass og
970 andre produkter.
- 971 • bidra til at flere norskeide skip seiler under norsk flagg, gjennom konkurransedyktige tilskuddsordninger for
972 sjøfolk, et kundeorientert Sjøfartsdirektorat og konkurransedyktige skipsregistre.

973 Landbruk og mat

974 Høyres mål er et norsk landbruk som er lønnsomt, innovativt og bærekraftig. Høyre vil føre en landbrukspolitikk som gjør
975 næringen attraktiv å jobbe i, samtidig som den leverer god beredskap, et tradisjonsrikt og flott kulturlandskap, lavere
976 utslipp, spredt bosetting og trygg mat som forbrukerne etterspør.

977 Norsk landbruk og matproduksjon påvirkes av en rekke utviklingstrekk i samfunnet. Likevel har mange av virkemidlene
978 og ordningene ligget fast i mange tiår, samtidig som overføringene til jordbruket har økt kraftig - uten at det har bidratt til
979 nevneverdige endringer i lønnsomheten for landbruket. Norsk landbruk ønsker mer innovasjon og en sterkere satsing på
980 teknologi. Landbrukspolitikken må tilpasses markedet i større grad og kutte mer utslipp for å være bedre rustet for kriser.

981 Norge har høyere matvarepriser og mindre utvalg enn våre naboland, med noen få aktører med stor markedsmakt. Høyre
982 vil forbedre konkurransen både i dagligvaremarkedet og i hele matkjeden

983 **Høyre vil:**

- 984 • ha matsikkerhet og verdiskaping som overordnede mål for norsk landbrukspolitikk.
- 985 • legge til grunn at bonden først og fremst skal være selvstendig næringsdrivende, og gjøre landbruket mindre
986 avhengig av offentlige overføringer ved å legge til rette for flere inntektsmuligheter og økt lønnsomhet.
- 987 • foreta en helhetlig gjennomgang av norsk landbrukspolitikk for å modernisere og forenkle den, herunder
988 reformere jordbruksoppgjøret og integrere det tettere i den øvrige økonomiske politikken.
- 989 • legge bedre til rette for å bevare det norske kulturlandskapet, men i større grad skille mellom støtte som går
990 til dette formålet og det som går til matproduksjon.
- 991 • legge bedre til rette for teknologiutvikling i landbruket og lage en strategi for eksport av landbruksteknologi.
- 992 • styrke satsingen på norsk planteproduksjon, som korn, bær, frukt og grønnsaker.
- 993 • at Norge skal være fremst i arbeidet med å begrense antibiotikabruk i husdyrholdet og opprettholde et
994 strengt regime for sprøytemiddelbruk.
- 995 • evaluere eksisterende reguleringer knyttet til markedsregulatorene, for å sikre at ikke konkurransen
996 begrenses unødvendig, eller at det hindrer nye aktører i å komme inn på markedet.
- 997 • flytte ansvaret av markedsregulering av melk og kjøtt til en uavhengig aktør for å sikre en mer uavhengig
998 markedsregulering og avvikle markedsregulering på egg.
- 999 • beholde et importvern, men gjennomgå og lette på importvernet for enkelte varer.
- 1000 • opprettholde reindriften som en økonomisk og miljømessig bærekraftig næringsvei, og arbeide for å
1001 redusere beitekonflikter.
- 1002 • fjerne boplikten, men opprettholde driveplikten.
- 1003 • endre odelsloven til kun å gjelde for etterkommere etter nåværende eiere.
- 1004 • utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer har til å selge varene sine til
1005 besøkende.
- 1006 • gjennomføre tiltak for å styrke konkurransen i norsk dagligvare- og matbransje, inkludert en styrking av
1007 Konkurransetilsynets mulighet til å følge bransjen, og sikre mer åpenhet i verdikjeden for dagligvarer.

1008 **Bærekraftig skogbruk**

1009 De norske skogene har gitt grunnlag for arbeidsplasser, verdiskaping og eksport gjennom århundrer. Skogen spiller en
1010 viktig rolle for både miljø og klima, naturopplevelser og biologisk mangfold. Den er råvare for mange viktige verdikjeder,
1011 fra biokjemi og byggematerialer til energi- og matproduksjon. Skog skaper et betydelig rom for binding av CO2 gjennom
1012 god og rasjonell skogpleie.

1013 Norge har plass til både vernet skog og profesjonell skogsdrift, men strukturen i næringen har i praksis stått nesten stille
1014 i mer enn femti år. Med tusener av skogeiendommer og titusener av skogeiere er store deler av skogarealet forvaltet
1015 av eiere som har liten økonomisk interesse i skogsdrift. Samvirke og skogsentreprenører har tillatt økt effektivitet i
1016 skogbruket, men en struktur med mange og kapitalsvake skogeiere har holdt utviklingen av norsk skogindustri tilbake
1017 sammenlignet med våre naboland Finland og Sverige. Høyres vil arbeide for at det blir lettere for norske skogeiere å kjøpe,
1018 eie og drive skog, blant annet gjennom skattepolitikken.

1019 **Høyre vil:**

- 1020 • tillate skog omsatt på en måte som kan fremme aktiv forvaltning og aktivt eierskap, uten konsesjonskrav
1021 eller prisreguleringer.
- 1022 • øke det private og lokale eierskap til norske skogressurser for å få bedre forvaltning.

- 1023 • fortsatt satse på og støtte frivillig vern av skog, og aktivt jobbe for at skog forvaltes som en bærekraftig
- 1024 ressurs innenfor gjeldende lovverk og sertifiseringsordninger for å sikre økt verdiskaping og effektiv
- 1025 karbonfangst.
- 1026 • forbedre offentlig infrastruktur som tømmerterminaler og tømmerkaier for å øke næringens konkurransekraft,
- 1027 men samtidig ivareta behovet for å verne myr av hensyn til karbonlageret i slike områder.
- 1028 • øke satsingen på forskning og utvikling innenfor skogbruk og legge til rette for nye forretningsområder
- 1029 innenfor sirkulærøkonomi og bionæringer.
- 1030 • bidra til å utvikle mangfoldet i næringer knyttet til skogen, inkludert kommersielle muligheter innen jakt,
- 1031 fiske, reiseliv, energiproduksjon og hyttebygging.

1032 **Veien til lavutslippssamfunnet**

- 1033 Norges velferd er bygget på å ta landet og naturressursene i bruk. Vi temmet fossene, og la grunnlaget for industriutvikling.
- 1034 Fremskrittene har hatt en kostnad for natur, klima og miljø. Utfordringen for de neste 25 årene er å omstille Norge til et
- 1035 lavutslippssamfunn, men samtidig bygge videre på naturressursene og legge til rette for verdiskaping, velferd og nye
- 1036 jobber innenfor bærekraftige rammer.

1037 **Energi for fremtiden**

- 1038 Høyres mål er at rikelig med ren og rimelig energi skal være et konkurransefortrinn for industri og næringsliv i Norge, og
- 1039 et gode for husholdningene.

- 1040 Norge styrer mot svakere kraftbalanse og vedvarende høyere kraftpriser, og det er behov for å bygge ut mer kraft, mer
- 1041 nett og bruke energien mer effektivt. Utbyggingen av kraft må gjøres skånsomt, med lokal aksept og ivareta viktige
- 1042 naturverdier. Samtidig er det avgjørende for industri og arbeidsplasser i hele landet at kraft og nett bygges ut betydelig
- 1043 raskere enn i dag. Energi- og klimapolitikken må sees i sammenheng med nærings- og sikkerhetspolitikken.

- 1044 På kort sikt er det oppgradering av vannkraftverk, småkraft, vindkraft på land, solenergi og energieffektivisering som kan
- 1045 bidra til å styrke den norske kraftbalansen. Etter 2030 vil havvind kunne spille en betydelig rolle, og bidra til både mer kraft
- 1046 og industrielle muligheter for Norge og norsk leverandørindustri. Høyre er positiv til de fremtidige mulighetene som kan
- 1047 ligge i kjernekraft og SMR-teknologi, og vil følge opp utredningen om behovet og mulighetene for kjernekraft i den norske
- 1048 energimiksen etter 2030.

- 1049 Norge er en stabil og langsiktig leverandør av energi til Europa. Norge bør opprettholde denne posisjonen, og videreutvikle
- 1050 aktiviteten på norsk sokkel innenfor rammen av våre klimaforpliktelser. En forutsetning for å fortsette å utvinne olje og
- 1051 gass fra norsk sokkel, er at produksjonen over tid skjer med null eller nær null utslipp. Det vil være behov for norsk gass
- 1052 til Europa i mange tiår fremover, men de neste årene kan det åpne seg et viktig marked for blått hydrogen basert på norsk
- 1053 naturgass med karbonfangst og lagring.

- 1054 Det ligger også store muligheter for Norge innen havvind og karbonfangst- og lagring. Norge har Europas beste
- 1055 vindressurser, og et stort potensial for CO₂-lagring på norsk sokkel. Dersom disse mulighetene skal realiseres må det
- 1056 føres en forutsigbar og langsiktig politikk som bygger på kompetansen og erfaringen fra norsk sokkel. Jevn tilgang på
- 1057 areal og rammevilkår som står seg over tid vil være avgjørende for å realisere potensialet på norsk sokkel.

- 1058 Energi- og miljøpolitikken blir mest effektiv og rimeligst hvis vi realiserer våre mål i samarbeid med våre naboer i Europa,
- 1059 og Høyre vil derfor videreføre samarbeidet om energi- og klimapolitikken med EU.

1060 **Høyre vil:**

- 1061 • videreutvikle norsk sokkel som energiresurs innenfor rammene av klimamålene, og ha som hovedformål
- 1062 for leteaktiviteten å finne mer naturgass.
- 1063 • lyse ut 26.konsesjonsrunde og legge til rette for en områdeløsning for transport av gass fra Barentshavet.
- 1064 • konsekvensutrede med sikte på gjenåpning av Nordland VI.
- 1065 • konsekvensutrede Nordland VII og Troms II og særlig vurdere konsekvensene for biologisk mangfold og
- 1066 sårbare økosystemer.

- 1067 • legge til rette for utslippsreducerende tiltak på norsk sokkel, men stille krav om at selskapene sørger for
- 1068 utbygging av erstatningskraft ved de siste elektrifiseringsprosjektene som krever kraft fra land..
- 1069 • legge til rette for nye næringer på norsk sokkel, for eksempel havvind, CO2-lagring og blått hydrogen,
- 1070 gjennom årlige tildelinger av areal for havvind og CO2-lagring og utvikling av infrastruktur.
- 1071 • videreføre differansekontrakter som virkemiddel for å realisere nye grønne satsinger som havvind,
- 1072 karbonfangst- og lagring, hydrogen og ammoniakk.
- 1073 • vurdere om det bør innføres grunnrenteskatt for nye havvindprosjekter.
- 1074 • legge til rette for utvikling av et nordsjønett i samarbeid med andre land.
- 1075 • videreutvikle norsk havforvaltning og marin miljøkartlegging for å legge til rette for mer aktivitet til havs,
- 1076 innenfor bærekraftige rammer.
- 1077 • stille krav om solenergi på flere offentlige bygg og infrastruktur og fjerne regulatoriske barrierer som hindrer
- 1078 lokal energiproduksjon, blant annet tillate deling og lagring av energi i nabolag og næringsområder.
- 1079 • kartlegge større områder med "grått areal" som kan benyttes til lokal energiproduksjon og innføre forenklede
- 1080 konsesjonsprosesser i disse områdene.
- 1081 • gjennomgå verneplanene for norske vassdrag og vurdere potensialet for kraftproduksjon som ikke forringer
- 1082 verneverdiene og bidrar til bedre flomvern.
- 1083 • utrede kjernekraft som en del av Norges fremtidige kraftsystem, og være velvillig innstilt overfor private
- 1084 selskaper som kan bygge, drifte og dekomisjonere prøveanlegg uten subsidier.
- 1085 • sørge for at vertskommuner som tilrettelegger for kraftproduksjon får en rimelig andel av verdiskapningen,
- 1086 og vurdere midlertidige og tidsbegrensede incentivordninger for kommuner som bidrar til å oppnå kraftmålet
- 1087 og -ambisjonen innen 2030.
- 1088 • bygge ut mer kraft og nett raskere, blant annet ved å redusere den samlede saksbehandlingstiden fra
- 1089 søknad er sendt til saken er endelig avgjort.
- 1090 • sikre at nettselskapene i større grad kan forskuttere utbygging basert på forventet kraftforbruk.
- 1091 • legge til rette for bedre utnyttelse av nettet gjennom krav om å vurdere alternative løsninger til ny infrastruktur
- 1092 som økt digitalisering, sensorbruk, batteriløsninger og mer forbrukerfleksibilitet.
- 1093 • føre en energieffektiviseringspolitikk der forbrukere opplever at det lønner seg å gjennomføre tiltak, herunder
- 1094 vurdere krav til energifleksibilitet og innføring av energispare sertifikater.
- 1095 • stille krav til gjenbruk av spillvarme fra industri, avfallsforbrenning, datasentre og hydrogenproduksjon der
- 1096 det ligger til rette for dette.
- 1097 • støtte energilagringssystemer og energifleksible oppvarmingssystemer som reduserer belastning på
- 1098 strømmettet og øke fjernvarmeproduksjon for eksempel gjennom nye finansieringsmodeller.

1099 **Lavere utslipp, høyere verdiskaping**

- 1100 Klimaproblemene er vår tids største utfordring. Norge skal omstilles til et lavutslippssamfunn innen 2050, og oppnå
- 1101 betydelige utslippsreduksjoner innen 2030 i samarbeid med EU. Norge skal innfri våre klimaforpliktelser i samarbeid med
- 1102 EU. Dette gir større fleksibilitet og er mer kostnadseffektivt enn å oppnå målene alene, og sikrer at norske bedrifter har
- 1103 like rammevilkår som sine konkurrenter i Europa.
- 1104 Høyre vil ta markedet i bruk i miljøets tjeneste, for å gjøre det lønnsomt å gjennomføre god klimapolitikk og bidra til å
- 1105 skape vekst og lønnsomme grønne jobber. Høyre vil forsterke forurenser betaler-prinsippet i skatte- og avgiftssystemet –
- 1106 det skal lønne seg å ta klimavennlige valg. Høyres mål er at klimapolitikken skal være så kostnadseffektiv som mulig, og
- 1107 bidra til å styrke konkurransekraften i norsk industri og næringsliv og legge til rette for nye arbeidsplasser og verdiskaping.
- 1108 Høyre mener det er avgjørende å sikre at industrien ikke flagger ut av Norge og Europa, både av hensyn til norske
- 1109 arbeidsplasser, klimagassutslipp og sikkerhetspolitikken. Mangel på kraft er i ferd med å kortslutte både klima- og
- 1110 industripolitikken. Det er behov for å tenke nytt om rammevilkårene for å kutte store punktutslipp, for å sikre at
- 1111 fastlandsindustrien er i stand til å skalere utslippsreducerende tiltak i tilstrekkelig tempo og omfang.

- 1112 **Høyre vil:**
- 1113 • fortsette opptrappingen av CO2-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter og
- 1114 styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- 1115 • videreføre samarbeidet med EU om klimapolitikken for å sikre en mest mulig kostnadseffektiv klimapolitikk
- 1116 som kutter utslipp i Europa og globalt.
- 1117 • videreutvikle Enovas punktutslippsprogram for å gjøre det mulig å kutte utslippene fra alle de store
- 1118 punktutslippene i Norge, for eksempel gjennom karbondifferansekontrakter.
- 1119 • videreføre CO2-kompensasjonsordningen for industrien, samtidig som det stilles krav til utslippsreduksjoner
- 1120 og energieffektivisering.
- 1121 • endre Enovas mandat for å sikre at politiske mål for utslippsreduksjoner, energieffektivisering og fleksibilitet
- 1122 i energisystemet oppfylles, og gi Enova mulighet til å støtte moden teknologi.
- 1123 • at Norge deltar fullt ut i EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM) for å hindre karbonlekkasje til
- 1124 andre land, og jobbe for endringer som bedre ivaretar norsk industri.
- 1125 • legge til rette for industriell skalering av karbonfangst- og lagringsteknologi, herunder fangst av CO2 direkte
- 1126 fra luft, fangst av CO2 fra biomasse og bruk av CO2 i industrielle prosesser.
- 1127 • at offentlige innkjøp bidrar til lavere utslipp, effektiv ressursbruk og bedre sirkulærøkonomi.
- 1128 • legge til rette for at kommunesektoren kan utvikle egne klimabudsjetter og ha en plan for å nå klimamålene
- 1129 i samarbeid mellom stat og kommuner.
- 1130 • legge til rette for betydelig reduserte utslipp fra avfallsforbrenning, blant annet ved øke krav til utsortering
- 1131 og materialgjenvinning og støtte oppunder utslippsreducerende teknologi.
- 1132 • videreføre en resultatbasert og kostnadseffektiv satsing på bevaring av regnskogen i samarbeid med andre
- 1133 land.
- 1134 • innføre et forbruksbasert klimaregnskap for å synliggjøre hvordan norsk forbruk påvirker utslipp og
- 1135 naturinngrep utenfor våre territoriale grenser.

1136 Grønn transport

- 1137 Transportsektoren er en av våre største innenlands utslippskilder. Høyre vil gradvis fase ut fossil energi i all transport
- 1138 og logistikk gjennom å innføre tiltak som bidrar til rask innfasing av null- og lavutslippsløsninger. Det skal lønne seg å ta
- 1139 i bruk grønne alternativer. Høyre vil opprettholde og videreutvikle vår ledende posisjon som grønn skipsfartsnasjon og
- 1140 bruke den til å kutte utslipp i Norge og internasjonalt.

1141 Høyre vil:

- 1142 • støtte at varebiler, tungtransporten og langdistansebussen kan gå fra fossilt til nullutslippsløsninger, og ha
- 1143 en plan for utbygging av lade- og fylleinfrastruktur for tungtransporten i hele landet.
- 1144 • ha et mål om at alle nye personbiler skal være utslippsfrie, og ha et avgiftssystem og en ladeinfrastruktur
- 1145 som bygger oppunder dette.
- 1146 • stille nullutslippskrav til transport i offentlige anskaffelser der teknologien legger til rette for det.
- 1147 • lage en plan for å øke produksjonen av avansert bærekraftig biodrivstoff.
- 1148 • legge til rette for økt innblanding av bærekraftig drivstoff som gir luftfarten et lavere klimautslipp samtidig
- 1149 som norske flyselskaper opprettholder konkurransekraften med utenlandske flyselskaper.
- 1150 • arbeide for internasjonale utslippskrav i maritim sektor, og at alle nye skip som bygges skal ha kunne ta i
- 1151 bruk bærekraftig drivstoff.

1152 Fra lineær til sirkulær økonomi

- 1153 En effektiv klimapolitikk forutsetter langsiktighet og en helhetlig tilnærming på tvers av sektorer. I dette spiller også
- 1154 natur- og arealpolitikken en viktig rolle. Sirkulærøkonomi vil bli et viktig bidrag for å kutte utslipp, redusere naturtap
- 1155 og utnytte ressursene bedre og mer effektivt enn i dag. Vi må skape mer med mindre. Sirkulærøkonomi har også en
- 1156 sikkerhetspolitisk dimensjon, fordi det reduserer avhengigheten av land utenfor Europa.

- 1157 Vi må i langt større grad gjenbruke og gjenvinne ressursene i økonomien. Høyre mener produkter må designes for gjenbruk

1158 og gjenvinning fra start, og at det må innføres produsentansvar for langt flere produkter som selges på markedet for å
1159 sikre at varer gjenbrukes eller gjenvinnes forsvarlig. Mer ombruk av byggevarer og mer gjenvinning av byggematerialer
1160 er avgjørende for å sikre overgangen til en mer sirkulær økonomi og redusere ressursbruken knyttet til produksjon av nye
1161 materialer.

1162 **Høyre vil:**

- 1163 • gjennomgå regelverket og skatte- og avgiftssystemet for å fjerne unødvendige hindringer og gjøre det mer
1164 lønnsomt å gjenbruke framfor å produsere og kjøpe nytt.
- 1165 • utvide og styrke produsentansvarsordningen ved å pålegge produsenter større ansvar for produkter de
1166 sender ut i markedet.
- 1167 • legge til rette for bedre ressursutnyttelse av norsk avfall, og høyere verdiskaping i avfallsbransjen.
- 1168 • utvide kravene om materialgjenvinning til flere produkter og kritiske og strategiske råmaterialer.
- 1169 • fase inn krav om reduserte klimautslipp fra materialbruk i bygg, og legge til rette for etablering av
1170 materialbanker for ombruk av byggevarer.
- 1171 • endre deler av grunnavgiften på drikkevareemballasje til en materialavgift som avtar med økende andel
1172 resirkulert materiale i emballasjen.
- 1173 • gjennomføre tiltak for å redusere matsvinn, i samarbeid med bransjen.
- 1174 • vurdere en avgift på fossil plast, og støtte etableringen av en infrastruktur for innsamling, sortering og
1175 materialgjenvinning av plastavfall.
- 1176 • redusere omfanget av «fast fashion» ved å innføre produsentansvar, gode miljømerkeordninger og legge til
1177 rette for mer utsortering og tekstilgjenvinning.
- 1178 • jobbe for at tekstiler bestående av syntetiske fibre tydelig merkes med «plast i produktet»-merker, etter
1179 modell av EU-kravet som omfatter alle engangsprodukter som helt eller delvis er laget av plast.
- 1180 • videreutvikle miljømerkeordninger slik at forbrukerne kan ta informerte valg.
- 1181 • legge til rette for å gjenbruke overskuddsmasser, blant annet ved etablering av digitale markedsplasser for
1182 overskuddsmasser.
- 1183 • etablere en strategi for hvordan vår høye gjenvinningsgrad kan skape kommersielle muligheter ved å hente
1184 ut mineraler fra eksisterende produkter, såkalt «urban gruvedrift».

1185 **På lag med naturen**

1186 Natur har både en egenverdi og gir oss mange viktige naturgoder, som rent vann, medisiner, friluftsliv, jakt- og
1187 fiskemuligheter, mat og energi. Det er viktig å forvalte naturressursene på en slik måte at vi bevarer naturens evne til å
1188 skape økonomisk vekst og velferd også for neste generasjon. Økonomisk aktivitet må skje innenfor rammene av naturens
1189 tålegrenser. Vi må begrense tap av sårbar natur og arts mangfold både på land og til havs, restaurere allerede ødelagt natur
1190 og forvalte naturen slik at den er i stand til å levere gode økosystemtjenester. Menneskeskapte klimaendringer er en av de
1191 største truslene mot natur og arts mangfold. Samtidig er det å ta bedre vare på naturen, et av de mest kostnadseffektive
1192 tiltakene for å redusere klimagassutslipp. God kunnskap om naturen og arts mangfoldet er en viktig forutsetning for dette.

1193 God natur- og arealforvaltning gir oss også flere andre fordeler. Byer og bygder som bygges innenfra og ut, legger til
1194 rette for urbane kvaliteter som etterspørres av mange. Godt forvaltede nærsoger gir grunnlag for turer, friluftsliv og god
1195 folkehelse. Det er mulig å legge til rette for nye, grønne næringer og utvikle gode og vekstkraftige lokalsamfunn, samtidig
1196 som man i større grad tar vare på viktige naturverdier.

1197 Mange kommuner og fylker gjør en viktig innsats for å ha en mer miljøvennlig arealforvaltning i Norge. Beslutningene
1198 blir bedre når de er tatt lokalt, uten statlig overstyring. Høyre vil gi kommunene flere verktøy til å ta kloke beslutninger i
1199 arealpolitikken og gjøre gode avveininger om avbøtende tiltak når viktige samfunnsinteresser skal balanseres. Det lokale
1200 selvstyre er et godt utgangspunkt for effektive tiltak og bærekraftig arealbruk.

1201 Høyre vil ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe, også areal og natur. Naturforvaltningen skal bygge på tiltakshierarkiet
1202 om å unngå, begrense, restaurere og om mulig kompensere for inngrep i areal og natur.

1203 Den internasjonale Naturavtalen fra 2022 forplikter landene til å øke innsatsen for å ta vare på naturen betraktelig. Norge

1204 har over flere år gjort mye for å beskytte viktige naturverdier internasjonalt, gjennom blant annet å hindre nedbygging av
1205 regnskog og gjennom å være en pådriver for et renere hav. Høyre vil være en pådriver for sterke internasjonale forpliktelser
1206 til å ta vare på naturen.

1207 **Høyre vil:**

- 1208 • prioritere representativt vern av tilstrekkelig store, varierte, sammenhengende områder på land og i sjø, i
- 1209 tråd med forpliktelsene i naturavtalen.
- 1210 • i større grad øke utnyttelsen av allerede utbygde områder i stedet for å bygge ned nye naturområder.
- 1211 • støtte frivillig skogvern og vurdere om større deler av statens skogeiendommer kan vernes.
- 1212 • utarbeide en helhetlig nasjonal plan for naturrestaurering, herunder satse på restaurering av taeskog.
- 1213 • i større grad benytte økologisk kompensasjon som et virkemiddel for å kompensere for større naturinngrep
- 1214 i statlige prosjekter.
- 1215 • utvikle et nasjonalt naturregnskap.
- 1216 • ha økt satsing på heldekkende naturkartlegging og det økologiske grunnkartet, også gjennom bruk av
- 1217 fjernmåling, kunstig intelligens og sammenstilling av lokale og nasjonale data.
- 1218 • støtte kommunene i å lage egne arealregnskap, og vurdere et krav om at alle kommuner har slike.
- 1219 • bidra til at det etableres regionale «arealbanker», der man har oversikt over arealer som er aktuelle for
- 1220 naturrestaurering, slik at naturen kan forbedres på tvers av kommunegrenser.
- 1221 • videreføre Norges lederrolle i den nasjonale og internasjonale i kampen mot marin forsøpling.
- 1222 • bidra til reduksjon i nedbygging av karbonrik myr, og vurdere et forbud med nødvendige muligheter for
- 1223 dispensasjon og unntak.
- 1224 • stille krav til at alle miljødata offentliggjøres i et digitalt og anvendbart format, også fra konsekvensutredninger
- 1225 og risiko- og sårbarhetsanalyser.
- 1226 • sikre at konsekvensutredninger på miljø oppfyller krav til uavhengighet og høy kvalitet.
- 1227 • legge rovdyrforliket, og den todelte målsetningen om beitedyr og bærekraftige rovdyrbestander, til grunn
- 1228 forvaltningen av rovdyrbestandene.
- 1229 • gjennomføre en kraftinnsats for en renere og rikere Oslofjord, blant annet stille strengere krav til
- 1230 nitrogenrensing og avrenning fra landbruket, og regulering av fiskeriaktivitet.

1231 Pasientens helsetjeneste

1232 Høyres visjon er å skape pasientens helsetjeneste, hvor ingen beslutninger om deg tas uten deg. Hver enkelt skal møtes
1233 med kvalitet og kompetanse. De neste årene vil etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester øke. Flere lever lenger og
1234 vil trenge behandling lenger, samtidig vil nye metoder og medisiner gi vekst i kostnader. Det krever ressurser, kompetent
1235 personell, bedre arbeidsformer og bruk av ny teknologi.

1236 Høyre vil sikre pasienter raskere tilgang til offentlig finansierte helsetjenester med høy kvalitet, i et forutsigbart samspill
1237 mellom det offentlige, de private ideelle og de private kommersielle helseaktører. Helsetjenesten skal i større grad se
1238 forebygging, tidlig innsats, behandling, habilitering og rehabilitering i sammenheng.

1239 Den offentlige helsetjenesten skal være et attraktivt sted å jobbe og utvikle seg faglig. Mer bruk av teknologi og smartere
1240 arbeidsfordeling skal gjøre det mulig å tilby gode helsetjenester i årene fremover. De ansatte skal møte mer fleksible
1241 arbeidstider, bedre oppgavedeling, og gode karrieremuligheter. Pasientene skal få kompetent helsehjelp i en faglig sterk
1242 helse- og omsorgstjeneste som jobber i tverrfaglige team med riktig oppgavedeling.

1243 Høyre vil satse mer på forebygging og tidlig innsats, og legge bedre til rette for pasienters egen mestring og medvirkning.
1244 Rehabilitering og habilitering skal prioriteres og gi mennesker bedre mulighet til å leve gode og mest mulig selvstendige
1245 liv.

- 1246 **Høyre vil:**
1247 • gi pasienter rask tilgang til behandling av høy kvalitet gjennom en sterkt offentlig helsetjeneste og et godt
1248 og forutsigbart offentlig/privat samarbeid.
- 1249 • øke pasienters valgfrihet til å velge mellom ulike tilbud, blant annet ved å gjenopprette en forutsigbar
1250 ordning med Fritt Behandlingsvalg.
- 1251 • gjøre det enklere for pasienter og pårørende å forstå sine rettigheter og utøve medvirkning og innflytelse.
- 1252 • utvikle flere pakkeforløp for pasienter og prioritere nye pakkeforløp for kvinnesykdommer.
- 1253 • sørge for at pasienter får raskere tilgang til nye medisiner, tilgang på flere kliniske studier og tilstrekkelig
1254 tilgang til nødvendige medisiner.
- 1255 • satse mer på forskning og utvikling av norsk helsenæring, og legge til rette for gründerskap.

1256 Sykehus og spesialisthelsetjenester

1257 Høyre vil videreutvikle en faglig sterk offentlig spesialisthelsetjeneste hvor pasienten får rask tilgang til behandling.
1258 Pasienter skal ha tilgang til sykehustjenester av høy kvalitet i hele landet. En desentralisert sykehusstruktur skal sikre
1259 beredskap, øyeblikkelig hjelp og nærhet til sykehustjenester og de store sykehusene og universitetssykehusene skal gi
1260 høyspesialiserte tjenester.

1261 **Høyre vil:**

- 1262 • sørge for en sterk og forutsigbar sykehusøkonomi som gir rom for stabil drift og nye investeringer.
- 1263 • benytte ledig kapasitet hos private leverandører for å gi rask pasientbehandling og redusere ventetider.
- 1264 • gi flere raskere tilgang til spesialist ved å utvikle avtalespesialistordningen, og beholde den nåværende
1265 ordningen for avtale og finansiering.
- 1266 • øke den aktivitetsbaserte finansieringen (ISF) i sykehusene, for å redusere ventetidene og gi rask
1267 pasientbehandling, ved at sykehusene får sterke insentiver til å behandle flere.
- 1268 • øke digitaliseringen i sykehus og helsetjenester og sikre god bruk av ny teknologi og kunstig intelligens
- 1269 • styrke helsefelleskapene for å sikre bedre samarbeid mellom sykehus og kommunehelsetjeneste til det
1270 beste for pasienten.
- 1271 • redusere unødig rapportering og skjemavelde og forenkle hverdagen i sykehusene.

1272 Forebygging og folkehelse

1273 Det er billigere for samfunnet og bedre for den enkelte å forebygge uhelse, fremfor å behandle det. Ved å gjøre det
1274 enkelt å ta gode valg for egen helse og livsstil forebygger vi sykdom og øker livskvalitet. Høyres politikk bygger på
1275 positive virkemidler med belønning og stimulering. Gode levekår, god helse, livskvalitet og trivsel henger sammen.
1276 Folkehelsearbeidet må tilpasses mennesker i alle livsfaser og bidra til å redusere sosiale forskjeller. Høyre vil jobbe for
1277 redusert tobakksbruk.

1278 *Like viktig som å forebygge fysiske plager er det å legge til rette for sunn psykiske helse. Frivilligheten gjør arbeid som går
1279 forbi det som det offentlige kan og bør ta ansvar for. Se også kapittel om frivillighet.*

1280 Vaksiner har stor forebyggende effekt, og det er viktig at vaksinasjonsgraden holdes høy i hele befolkningen. Høyre vil
1281 utvikle et vaksinasjonsprogram for voksne, som vil gjøre det enklere å ha oversikt over om man har de vaksinene som
1282 helsemyndighetene anbefaler.

1283 **Høyre vil:**

- 1284 • satse mer på arbeidsrettet rehabilitering for å sikre at flere kommer raskere tilbake til arbeidslivet.
- 1285 • bidra til at det utvikles egne planer for å styrke folkehelsen i kommunene.
- 1286 • bidra til at trening, kostholdsendring og sosial kontakt oftere foreskrives fra fastleger, på samme måte som
1287 det foreskrives medisin, herunder videreutvikle ordningen med grønn resept.
- 1288 • styrke helsestasjoner og skolehelsetjenesten som forebyggende helsetiltak.
- 1289 • styrke det forebyggende arbeidet rettet særlig mot barn og unge for å redusere risikoen for helseskadelig

- 1290 rusbruk.
- 1291 • benytte forebyggingsprogrammer som har dokumentert effekt mot selvsykdom og selvmord.
- 1292 • ha en handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet, samt etablere ordninger som bidrar til å
1293 redusere ensomheten blant eldre ved å involvere frivillige organisasjoner.
- 1294 • videreføre samarbeidet med næringslivet for å legge til rette for sunne produkter i matbutikkene og
1295 lettfattelig merking av sunne alternativer.
- 1296 • sikre en høyest mulig dekningsgrad ved å øke kunnskapen om vaksiner, videreutvikle vaksineprogrammet
1297 for barn og innføre vaksineprogram for voksne, med automatisk påminnelsesordning.
- 1298 • åpne for at snus uten tobakk kan selges i Norge.
- 1299 • innføre krav om at helsepersonell med pasientkontakt har relevante vaksiner.
- 1300 • gjennomføre en pilotstudie for screening av prostata.
- 1301 • innføre tiltak som raskere utrydder livmorhalskreft og annen HPV-relatert kreft.

1302 **Aldersvennlig samfunn og eldreomsorg**

1303 Høyre vil skape et aldersvennlig samfunn. Det handler om hva samfunnet kan gjøre for at hver enkelt skal kunne bruke
1304 ressursene sine i møte med alderdommens utfordringer og muligheter. Høyre mener at ingen eldre skal oppleve å ikke
1305 få bidra.

1306 De aller fleste eldre klarer seg godt selv, og tar grep for å forberede egen alderdom i god tid. Noen eldre vil ha behov for
1307 omsorgstjenester for å kunne bo hjemme eller i tilrettelagte boliger. Det kan dreie seg om alt fra enkle tjenester til, mer
1308 omfattende omsorg og behandling. Høyre vil bygge ut tilbudet av tilrettelagte boliger og bofellesskap, der eldre kan motta
1309 tjenester, men fortsatt leve selvstendige liv. I alle faser av eldreomsorgen, skal den gamle møte et like godt helsesystem
1310 som alle andre. Demens blir en stadig vanligere sykdom, med et stort antall pårørende. Høyre vil etablere pakkeforløp for
1311 demens, slik at forutsigbarheten blir bedre for både den som rammes og alle rundt.

1312 Eldreomsorgen vil trenge svært mange flere ansatte og nye løsninger for å redusere behovet for tjenester de neste årene.
1313 Høyre vil legge vekt på å øke kompetansen til de som jobber i omsorgstjenesten i dag, samtidig som arbeidsoppgavene
1314 deles på en mest mulig hensiktsmessig måte.

1315 Private og ideelle aktører kan spille en avgjørende rolle i å øke kapasiteten og kvaliteten i eldreomsorgen fremover. Høyre
1316 vil ta alle gode krefter med på lag for å sikre våre eldre best mulig tjenester.

1317 **Høyre vil:**

- 1318 • kartlegge behovet for flere faglærte i hjemmesykepleien og sette en nasjonal ambisjon om ti prosent færre
1319 ufaglærte i de brukerrettede omsorgstjenestene innen 2030, med vekt på hjemmesykepleien.
- 1320 • innføre et nasjonalt regelverk som gjør det enklere for kommuner å ta i bruk fritt brukervalg i hjemmetjenestene
1321 i kommunene.
- 1322 • sørge for at oppgavene i omsorgstjenestene deles slik at kompetansen brukes best mulig.
- 1323 • at flere kommuner skal gjennomføre forebyggende hjemmebesøk med oppfølging.
- 1324 • innføre systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser og åpenhet om disse i helse- og omsorgstjenestene.
- 1325 • tilrettelegge for at det bygges flere nye heldøgns omsorgsplasser, tilrettelagte boligformer for eldre og
1326 mennesker med demenssykdom.
- 1327 • bidra til at flere kommuner tar i bruk velferdsteknologi.
- 1328 • reformere de hjemmebaserte tjenestene ved å slå sammen for eksempel praktisk bistand i hjemmet og
1329 hjemmesykepleie, og la disse tjenestene ytes av faste team som sikrer større fleksibilitet og at eldre og
1330 pårørende får færre pleiere å forholde seg til.
- 1331 • innføre pakkeforløp for demenssykdom, slik at forutsigbarheten øker for den som rammes og de rundt.

1332 **Psykisk helse**

1333 I pasientens helsetjeneste er god behandling av psykiske helseplager like viktig som for fysiske. Rask og riktig helsehjelp

1334 er først og fremst viktig for den som er syk, men det har også mye å si for samfunnet vårt. Psykisk helsehjelp må i større
1335 grad innrettes etter om hjelpen bidrar til bedre livskvalitet og mestring sett med pasientens øyne. Ventetidene må ned, og
1336 flere må få hjelp som hjelper. Høyre legger til grunn en nullvisjon for selvmord.

1337 Den enkelte pasient skal kunne gi tilbakemeldinger underveis i behandlingsforløpet om hvordan behandlingen virker.
1338 Pasienterfaringer skal fanges opp systematisk og brukes aktivt i forbedringsarbeid. At pasienten kan ha innflytelse over
1339 behandlingen er viktig. Høyre vil sørge for at det er valgfrihet i tilbudet, og det skal være mulig å velge medikamentfrie
1340 behandlingstilbud i psykisk helsevern.

1341 **Høyre vil:**

1342 • sørge for en nasjonal utrulling av Rask psykisk helsehjelp i alle kommuner der det er grunnlag for det,
1343 innen 2030. Kontinuerlig evaluere effekten av den psykiske helsehjelpen, og publisere resultatene, samt
1344 ventelistetall.

1345 • opprette et pilotprosjekt med utvikling og opprettelse av Rask psykisk helsehjelp-ung, med styrket kunnskap
1346 om sosiale medier, mobbing og familie.

1347 • videreutvikle en mer tverrfaglig helsestasjons- og skolehelsetjeneste.

1348 • innføre en rett til vurdering og møte med fagperson innen tre uker ved henvisning til barne- og
1349 ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP).

1350 • utvide aldersgrensen i Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) til 25 år.

1351 • etablere helseteam og andre tiltak som skal sikre at barn i barnevernsinstitusjon får den oppfølgingen innen
1352 psykisk helsehjelp de har rett på.

1353 • øke kapasiteten innen offentlig finansiert psykisk helsevern for barn, unge og voksne innen både
1354 døgnbehandling og poliklinisk behandling, slik at alle psykisk syke som trenger døgnbehandling, får det.

1355 • innføre krav om alle kommuner skal ha tilgang på team (ACT/FACT) som gir oppsøkende, samtidige og
1356 helhetlige tjenester til mennesker med alvorlige psykiske lidelser og rusavhengighet.

1357 **Rusomsorg**

1358 Høyre vil føre en kunnskapsbasert ruspolitikk, med mål om å forebygge rusproblemer. Høyre vil jobbe for å begrense de
1359 negative skadevirkningene som følger av rusmidler. Vi skal fortsatt ha et forbud mot bruk og besittelse av narkotika, men
1360 Høyre ønsker en rusreform der vi går fra straff til hjelp, behandling og oppfølging. Ønsket om å redde liv og sikre verdighet
1361 ligger til grunn for vår politikk.

1362 Norge er blant landene i Europa med flest overdosedødsfall hvert år. Risikoen for overdose er spesielt høy etter utskriving
1363 fra rusbehandling. Det er avgjørende at ettervernet i rusomsorgen prioriteres gjennom samarbeid med ideelle og private
1364 aktører med kompetanse på feltet. Spesialisthelsetjenesten må samarbeide tettere med kommunene for å sikre at brukeren
1365 videreføres til et trygt og rusfritt miljø etter utskrivelse. Rusbehandlingstilbudet, inkludert antallet institusjonsplasser,
1366 skal dekke det faktiske behovet. Det trengs et bedre tverrfaglig samarbeid om behandling og ettervern mellom psykisk
1367 helsevern, rusbehandling og somatisk helsetjeneste. Ettervernet skal sikre at den enkelte kan mestre eget liv. Høyre
1368 legger til grunn en nullvisjon for overdosedødsfall.

1369 **Høyre vil:**

1370 • sørge for at det sikres nok institusjonsplasser innenfor psykisk helse og rus og at det legges til rette for
1371 både private/ideelle og offentlige tilbud for å sikre pasientene valgfrihet og hjelp når de trenger det.

1372 • redusere ventetiden og sørge for en bedre overgang fra avsluttet behandling til oppfølging.

1373 • sikre at pasienter med rusmiddelavhengighet får tilbud om behandlingstilbud av lang nok varighet, og har
1374 mulighet til å velge medikamentfrie og/eller recoverybaserte behandlingstilbud.

1375 • sikre at det finnes egne behandlingstilbud for kvinnelige pasienter med rusmiddelavhengighet.

1376 • styrke ettervernet i rusomsorgen gjennom samarbeid med private og ideelle aktører, sosiale entreprenører
1377 og kommunene slik at flere får mulighet til arbeidstrening og annen aktivitet etter rusbehandling og
1378 rehabilitering.

1379 • bidra til flere helsetilbud som driver oppsøkende virksomhet i rusmiljøene.

1380 • vurdere å gjøre integrert ettervern til en del av tilbudet innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

- 1381 • ikke legalisere bruk og besittelse av narkotika.
- 1382 • at personer som tas for besittelse av illegale rusmidler til eget bruk henvises til hjelp, behandling og oppfølging i stedet for straff. Hjelpetilbudet skal være obligatorisk og ungdom under 18 år pålegges å møte sammen med foreldrene. Manglende oppmøte sanksjoneres med gebyr.
- 1383
- 1384

1385 **Kvinnehelse**

1386 Både kvinner og menn skal møte en god helsetjeneste tilpasset deres behov. Noen sykdommer og lidelser rammer kun
 1387 kvinner, rammer kvinner i større grad enn menn, eller rammer kvinner og menn forskjellig. Kvinnehelseutvalget satt ned av
 1388 regjeringen Solberg har pekt på at kvinner har et dårligere møte med helsetjenesten enn menn. Det må større endringer til
 1389 for å rette opp i skjevheten i helsetjenestene våre. Norge skal ha et av verdens beste føde- og barseltilbud, og nye foreldre
 1390 skal være sikre på at de får god hjelp og oppfølging dersom de trenger det.

1391 **Høyre vil:**

- 1392 • gå gjennom finansieringen i spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å sikre at kvinnehelse
 1393 blir prioritert.
- 1394 • vurdere å utvide muligheten for å få medisiner på blå resept eller individuell refusjon av utgifter til
 1395 hormonbehandling i overgangsalderen.
- 1396 • gjennomgå nasjonale retningslinjer og veiledere for typiske kvinnesykdommer.
- 1397 • kreve at kjønnspektiv er ivarettatt i all medisinsk og helsefaglig forskning.
- 1398 • sikre et godt og kompetent fødetilbud i hele landet, med en god følgetjeneste.
- 1399 • styrke jordmørtjenesten i kommunene blant annet ved å gi jordmødre et større ansvar for å sikre kvinner
 1400 god helse, der jordmødre bidrar gjennom mer ansvar for svangerskapskontroller, prevensjons- og
 1401 familierådgivning, helsekontroller og prøvetaking.
- 1402 • lovfeste retten til å ha med en støtteperson som mor velger, under svangerskap, i fødsel og i barsel.
- 1403 • sikre bedre oppfølging og hjelpeapparat i forbindelse med svangerskap og barsel for å forebygge og
 1404 behandle fødselsdepresjon.
- 1405 • vurdere å endre finansieringsmodellen av fødsels- og barselomsorgen.
- 1406 • at abort skal være et trygt og faglig forsvarlig helsetilbud, som er tilgjengelig for alle.
- 1407 • utrede muligheten for at primærhelsetjenesten, i tillegg til spesialisthelsetjenesten, skal kunne tilby
 1408 medisinsk abort inntil uke 10 i svangerskapet.
- 1409 • gi kvinner tilbud om gratis oppfølging i forbindelse med både selvbestemt abort og spontanabort.

1410 **Faglig sterk helsetjeneste**

1411 Norge vil i årene fremover trenge stadig flere kloke hoder og dyktige hender i helsetjenestene. Høyre vil satse på
 1412 kompetanseheving, lederutvikling, forskning og faglig utvikling i hele helse- og omsorgstjenesten, og arbeide for et
 1413 sterkt partssamarbeid. Høy kvalitet på den helsehjelpen som ytes, sikrer rett behandling til rett tid og skaper trygghet
 1414 og verdighet for pasientene. Trygghet og verdighet må skapes hver dag i møtet mellom den som trenger helsehjelp, og
 1415 den som gir helsehjelp. Høyre vil føre en kompetansepolitikk i helsesektoren som bidrar til rekruttering, samtidig som vi
 1416 beholder dyktige helsearbeidere i sektoren.

1417 **Høyre vil:**

- 1418 • legge til rette for mer fleksible arbeidstidsordninger som bidrar til å redusere arbeidsbelastningen på
 1419 helsepersonell.
- 1420 • stimulere til større bruk av KI og annen ny teknologi til å planlegge turnuser og arbeidsflyt bedre.
- 1421 • oppnå bedre oppgavedeling i helsetjenesten i samarbeid med de ansatte.
- 1422 • utvide tverrfaglige allmennhelsetjenester gjennom et fornyet takstsystem som sikrer flere
 1423 helsepersonellgrupper ved fastlegekontorene og styrke ordningen for allmennleger i spesialisering.
- 1424 • beholde næringsdrift som viktigste organisasjonsform for fastleger.
- 1425 • utrede hvilke oppgaver farmasøyter i apotekene kan overta, for å avlaste helsetjenesten.
- 1426 • innføre karakterkrav ved opptak til sykepleierutdanningen.

- 1427 • jobbe for bruk av simulering som del av praksisundervisningen i sykepleierutdanningen og i
1428 kommunehelsetjenesten.
- 1429 • godkjenne flere sykepleiergrupper som spesialister, for å anerkjenne kompetanse og gi flere karriereveier.
- 1430 • styrke lederkompetanse i helsetjenesten, både faglig og på pasientnært nivå.

1431 **Helsenæring**

1432 Ny teknologi og nye løsninger kan bidra til at vi får mer ut av hver helsekrone, samtidig som norsk næringsliv får
1433 eksportmuligheter. For helsenæringen er hjemmemarkedet sentralt, men for mange bedrifter er det tungt å komme inn
1434 på det norske markedet. I helse- og omsorgstjenesten kan det handle om manglende vilje, kompetanse, tid eller ressurser
1435 til utvikling og implementering, og manglende dokumentasjon om kostand og nytte sammenlignet med eksisterende
1436 løsninger.

1437 Mangelen på erfaring med næringslivssamarbeid betyr at det flere steder i helse- og omsorgssektoren mangler rutiner,
1438 kompetanse og retningslinjer for slikt samarbeid. Dette kan resultere i en utrygghet og frykt for å gjøre feil, noe som gjør
1439 at det enkleste og tryggeste kan være å avstå fra et samarbeid.

1440 Gjennom bedre samhandling mellom offentlig og privat sektor vil man kunne legge til rette for bedre tjenesteinnovasjon i
1441 pleie og omsorg. Det er også store muligheter i det forebyggende helsearbeidet. Bruk av velferdsteknologi, i den forstand
1442 at brukeren får teknologisk assistanse, vil kunne gi økt trygghet, sikkerhet og sosial deltagelse.

1443 **Høyre vil:**

- 1444 • sørge for raskere gjennomføring av og realisering av nytten ved bruk av digitale løsninger og ny teknologi i
1445 helse- og omsorgstjenesten.
- 1446 • sørge for at helseteknologi raskere kan kontrolleres og valideres, slik at veien til kommersialisering blir
1447 kortere.
- 1448 • vurdere om finansieringen av dagens helseteknologiklynger ivaretar det langsiktige arbeidet med
1449 helseteknologi, og legge en langsiktig plan for helseklyngene som understøtter arbeidet med helseteknologi.
- 1450 • opprette egen Katapult for helseteknologi/helseinnovasjon som kobles opp mot ledende forskning- og
1451 innovasjonsmiljøer.

1452 **Bioteknologi**

1453 Alle mennesker har en iboende og ukrenkelig egenverdi, uavhengig av egenskaper, evner og funksjonsnivå. Høyre ser
1454 positivt på at genterapi og genredigering kan gi bedre medisinsk behandling for en rekke sykdommer og tilstander. Høyre
1455 vil ikke tillate genterapi og genredigering som ikke har et medisinsk formål, men kun tar sikte på å forbedre menneskelige
1456 evner og egenskaper. Genterapi i kjønnceller, embryo eller befruktete egg som innebærer varige endringer i arvelige
1457 anlegg, har ukjent betydning for utviklingen av menneskeheten og må derfor forbys ut fra en føre-var-tenkning.

1458 **Høyre vil:**

- 1459 • sørge for en moderne regulering av bioteknologi, basert på et etisk forsvarlig rammeverk.
- 1460 • styrke forskningen på bioteknologi.

1461 **Et inkluderende arbeidsliv**

1462 Norsk arbeidsliv er i all hovedsak godt, og de aller fleste trives på jobb. Det å ha en jobb å gå til er den viktigste velferden
1463 for den enkelte. Det at flest mulig er i jobb er avgjørende for at samfunnet skal ha høy verdiskaping og en bærekraftig
1464 velferd også i fremtiden. Derfor mener Høyre en av de viktigste oppgavene fremover er å sikre at flere av de som står
1465 utenfor arbeid, får muligheten til å komme i jobb og dermed forsørge seg selv og sine.

1466 **Et trygt og fleksibelt arbeidsliv**

1467 Høyres mål er et trygt, godt organisert og fleksibelt arbeidsliv hvor de som kan og vil jobbe, får muligheten til det. Den
1468 norske arbeidslivsmodellen hvor arbeidstaker og arbeidsgiver har et godt samarbeid, tjener både næringslivet, landet
1469 og den enkelte. Høyre vil legge til rette for et velfungerende og reelt trepartssamarbeid og en høy organisasjonsgrad,

1470 som sikrer nødvendig omstilling og produktivitetsvekst. For at trepartssamarbeidet skal være reelt må det involvere alle
1471 hovedsammenslutninger på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, hvor disse lyttes til på like vilkår.

1472 Hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være hele, faste stillinger. En forutsigbar arbeidshverdag bidrar til et mer familievennlig
1473 og inkluderende arbeidsliv. Samtidig som Høyre aktivt vil jobbe for å redusere ufrivillig deltid, skal det legges til rette for
1474 at folk skal få tilpasse arbeidslivet og hverdagen på den måten som passer den enkelte og familien best. I en tid hvor
1475 næringslivet mangler arbeidskraft samtidig som mange står utenfor arbeidslivet er det viktig å legge til rette for flere
1476 måter å inkludere folk i arbeidslivet på.

1477 **Høyre vil:**

1478 • beholde faste, hele stillinger som hovedregel og utvikle arbeidstidsbestemmelser som gjør at flest mulig
1479 kan jobbe i hele og faste stillinger, særlig i offentlig sektor.

1480 • legge til rette for økt bruk av alternative turnusordninger for å få mer kontinuitet og heltid.

1481 • senke terskelen inn i arbeidslivet ved å åpne for en generell adgang til å ansette i midlertidige stillinger
1482 innenfor et strengt regelverk.

1483 • åpne for delvis uavhengige stillinger med sterkere vern enn dagens uavhengige stillinger.

1484 • gjøre det enklere for unge å få kvelds- og helgejobber ved å åpne for noe lengre arbeidstider og forenkle
1485 regelverket rundt servering av alkohol.

1486 • sørge for at næringslivet kan leie inn arbeidskraft ved behov, i tråd med reglene som gjaldt fra 2019.

1487 • videreføre godkjenningsordningen for bemanningsforetak, og åpne for at enkeltpersonforetak og
1488 aksjeselskap med en ansatt kan få godkjenning.

1489 • beholde et fagforeningsfradrag, og vurdere om det er andre tiltak som kan øke organisasjonsgraden.

1490 **Inkluderende arbeidsliv**

1491 Det er for mange veier ut av arbeidslivet i dag, og for mange blir værende utenfor. Høyre vil gjennomføre en inkluderingsreform
1492 for å skape flere veier inn og tilbake i arbeidslivet og sørge for at hjelpetiltakene bidrar til at flere kan stå lengre i jobb.
1493 De mange ulike ordningene for inntektssikring gir i dag ulike insentiver, og fremstår uoversiktlig for de som mottar dem.
1494 Det bidrar til økt utrygghet, og mangel på kontroll over hverdagen. Inkluderingsreformen må gjøre det enklere å forstå
1495 ytelsessystemet og hvordan man kan forsøke seg i jobb uten å miste inntektssikring.

1496 Høyre mener det viktigste vi kan gjøre for å inkludere flere unge i arbeidslivet, er å sikre at flere fullfører skolen. Jo lenger
1497 man blir stående utenfor arbeid og utdanning, jo større er sjansen for at man aldri kommer seg inn. Høyre vil derfor
1498 særlig prioritere unge hos Nav, sikre tettere oppfølging av unge uten jobb eller utdanning og satse på aktiviteter som gir
1499 arbeidserfaring og kompetanse. Vi må også stille krav til unge som er i ferd med å falle ut av arbeid og utdanning. Høyres
1500 mål er at samfunnet aldri skal gi opp unge som kan jobbe.

1501 **Høyre vil:**

1502 • gjennomføre en helhetlig reform av ytelsene ved å blant annet gjennomgå alle inntektssikringsordninger for
1503 å sikre at det lønner seg å jobbe for de som kombinerer sosiale ytelser med arbeidsinntekt, og at det blir
1504 enklere å gå fra ytelser til arbeid og lønn.

1505 • samordne utbetaling av ytelser fra Nav, og vurdere om noen ytelser kan utmåles for lengre perioder av
1506 gangen for å gi mottakerne en mer stabil livssituasjon.

1507 • innføre en hovedregel der personer under 30 år ikke skal innvilges uføretrygd, med mindre det er åpenbare
1508 grunner til at man skal ha det, og at de unge heller får inntektssikring gjennom en arbeidsrettet ytelse.

1509 • sørge for at flere unge havner i et mer arbeidsrettet løp fremfor den helserelaterte ytelsen
1510 arbeidsavklaringspenger (AAP), og utrede en statlig arbeidsrettet inntektssikringsordning etter inspirasjon
1511 fra kvalifiseringsprogrammet (KVP).

1512 • gjennomføre forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for nye, unge søkere.

1513 • redusere avkortningen av uføretrygd for de som er 100 prosent uføre og har lønnsinntekt slik at det lønner
1514 seg bedre å jobbe.

1515 • utvide aktivitetsplikten for sosialhjelpsmottakere så den omfatter alle, i første steg alle opp til fylte 40 år, og
1516 gjøre norskopplæring til en del av aktivitetsplikten i alle kommuner.

- 1517 • nedsette et utvalg som skal gjennomgå hele arbeidsmiljølovgivningen for å kartlegge hindre for inkludering
1518 i arbeidslivet.
- 1519 • gjeninnføre målet om at fem prosent av de nyansatte i staten skal være personer med hull i CV-en eller
1520 nedsatt funksjonsevne, og jobbe for at kommunene skal innføre det samme målet.
- 1521 • forbedre arbeidsgivers insentiver til å redusere langtidsfravær, blant annet gjennom å vurdere å la bedriftene
1522 betale en andel av langtidsfraværet mot å betale færre dager av korttidsfraværet.
- 1523 • bidra til økt kompetanse i bedriftene om hvordan langtidssykmeldte bør følges opp.
- 1524 • sikre at legens vurdering av restarbeidsevne, og begrunnelsen for sykemeldingsgraden, alltid skal komme
1525 frem av sykemeldingen.
- 1526 • forbedre informasjonsutvekslingen mellom helsetjenesten og NAV, i større grad vektlegge betydningen
1527 arbeid har for god helse, og øke satsingen på programmer som kombinerer helsebehandling med jobbtrening
1528 og arbeidsdeltakelse.
- 1529 • vurdere et oppfølgingsansvar for Nav, for tilfeller der den uføres helsetilstand er bedret og den uføre selv vil
1530 og kan prøve seg i jobb.
- 1531 • gjennomføre en innovasjonsreform i Navs arbeidsmarkedstiltak hvor gode forsøk skaleres opp, flere sosiale
1532 entreprenører får bidra gjennom innovative innkjøp og økt lokal kontroll, samt flere mindre anbudsrunder og
1533 forenkle anbuds rundene.
- 1534 • prioritere bruk av lønnsstilskudd og andre arbeidsmarkedstiltak som har bevislig god effekt for å sikre en mer
1535 effektiv og målrettet bruk av ressursene.
- 1536 • gjennomføre forsøk hvor brukere selv får velge hvilken type tiltak og tiltaksplass de ønsker å prøve, med mål
1537 om å øke overgangen til jobbgjennomføre et forsøk med fritt brukervalg for enkelte tiltaksplasser
- 1538 • øke antall plasser og omgjøre varig tilrettelagt arbeid (VTA) og varig tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv
1539 (VTA-O) til en mer fleksibel og individorientert ordning kalt tilrettelagt arbeid (TA), med tettere oppfølging
1540 både i og utenfor ordinært arbeidsliv.

1541 **Arbeidslivskriminalitet**

- 1542 Et seriøst arbeidsliv er en forutsetning for lønnsomme bedrifter, trygge jobber og finansieringen av vår felles velferd.
- 1543 Arbeidskriminalitet bryter ned grunnmuren i velferdssamfunnet, svekker konkurransekraften blant seriøse norske
- 1544 virksomheter og undergraver rettighetene til arbeidstakerne. Derfor skal arbeidskriminalitet og økonomisk kriminalitet
- 1545 bekjempes i samarbeid mellom offentlige myndigheter og partene i arbeidslivet.
- 1546 Det er viktig at ikke reglene mot arbeidskriminalitet legger unødige ulemper på det store flertallet som følger reglene, og
- 1547 dermed gjør fordelen ved å ikke følge reglene større. Den overordnede retningen i regelverksarbeidet skal være forenkling.
- 1548 *Se også tiltak under næring.*
- 1549 **Høyre vil:**
- 1550 • oppdatere verktøykassen i kampen mot arbeidskriminalitet, blant annet gjennom bedre informasjonsdeling,
1551 strengere regler for innkjøp, samarbeid med partene, nye godkjenningsordninger og styrking av sentre for
1552 bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.
  - 1553 • offentliggjøre grove og gjentatte brudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves
1554 innen fastsatte frister.
  - 1555 • utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum innføre krav om at
1556 lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én.
  - 1557 • utrede et bot-system (parkeringsbot-system) for mer åpenbare brudd på arbeidsmiljøloven og annen
1558 arbeidskriminalitet, med forenklet bevisbyrde for Arbeidstilsynet.
  - 1559 • vurdere å avskaffe tusenlappen som kontantenhet.
  - 1560 • la staten overta inndrivingen ved de mer åpenbare tilfellene av lønnsstyveri og gjøre lønnsinndrivelse for
1561 arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver til en del av ordningen med fri rettshjelp.
  - 1562 • utrede en egen A-krimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av felles stedlige kontroller.
  - 1563 • styrke satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål, slik som Arbeidstilsynets
1564 "Know Your Rights".

- 1565 • vurdere utvidet foreldelsesfrist for lønnskrav til lønnsgarantiordningen ved konkurs, herunder vurdere om
- 1566 fristen skal avbrytes ved rettslige skritt fra arbeidstaker.
- 1567 • innføre et prikk-system/rulleblad for juridiske og fysiske personer som har blitt dømt for arbeidslivskriminalitet,
- 1568 der gjentatte grove brudd medfører karantene/tap av rettighet til å eie og drive bedrift.
- 1569 • utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer, forsterke kortene med biometriske data og formelle
- 1570 kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes gyldighetstid.
- 1571 • øke bruken av IKT, registerdata og kunstig intelligens i etterretningsarbeidet ved a-krimsentrene.
- 1572 • jobbe for et tettere internasjonalt samarbeid mot den grensekryssende arbeidslivskriminaliteten.

1573 Pensjon og aldersgrenser

1574 Folk lever lenger enn før, men er også friske lenger, og flere kan og vil jobbe lenger. For å bevare bærekraften i
 1575 velferdssamfunnet blir vi fremover avhengige av at flere jobber mer og står lenger i arbeid. Høyre vil videreutvikle et
 1576 bærekraftig og forutsigbart pensjonssystem som stimulerer til å stå lenger i arbeid, samtidig som det skal finnes
 1577 ordninger for de som er utslitte etter et langt arbeidsliv.

1578 At folk har jobb, er et gode for både den enkelte og samfunnet. Høyre vil bekjempe aldersdiskriminering i arbeidslivet
 1579 og evaluere ytelser og ordninger som kan skape barrierer for bedrifter eller arbeidstakere for å kunne stå lenger i arbeid.

1580 Høyre vil:

- 1581 • gjennom partssamarbeidet ta initiativ til å finne ordninger der flere kan stå i lengre i jobb, med justerte
- 1582 lønns- og arbeidsvilkår slik at både arbeidstaker og arbeidsgiver tjener på dette.
- 1583 • arbeide for å fjerne fratredelsesplikten ved oppnådd særaldersgrenser i alle yrker for å stimulere til fortsatt
- 1584 arbeid.
- 1585 • gjennomgå hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrenser, samt hvilke aldersgrenser som skal
- 1586 gjelde, i samråd med partene.
- 1587 • fjerne aldersgrensen for stillingsvernet i arbeidslivet på 72 år og fjerne adgangen til å fastsette en lavere
- 1588 bedriftsintern aldersgrense.
- 1589 • etablere en ordning i folketrygden for de som velger å gå av tidligere, etter modell av gjeldende ordning i
- 1590 privat AFP.
- 1591 • øke beløpet selvstendig næringsdrivende kan sette av til pensjon før skatt.
- 1592 • gjøre det mer lønnsomt å spare til egen pensjon ved å øke det årlige sparebeløpet i Individuell pensjonssparing
- 1593 (IPS).

1594 Arbeidsinnvandring

1595 Arbeidsinnvandring bidrar til at både offentlige og private arbeidsgivere får utført flere oppgaver som det ikke finnes nok
 1596 kompetent arbeidskraft til i Norge. Høyre mener det er positivt at flinke folk fra utlandet ønsker å jobbe i Norge. Det må
 1597 gå raskere å få godkjent kompetanse i Norge, og å få arbeidstillatelse. Mange blir lenge, og blir en viktig del av det lokale
 1598 samfunnet. Det skal legges til rette for at det er tilgjengelig norskopplæring i samarbeid med arbeidsplassene.

1599 Noen arbeidsinnvandrere opplever uakseptable arbeidsforhold. Høyre vil styrke informasjonen som arbeidstakere mottar
 1600 når de kommer, og slå hardere ned på arbeidslivskriminalitet.

1601 Høyre vil:

- 1602 • at flere får godkjent sin utdanning fra utlandet raskere.
- 1603 • utrede felles nordisk godkjenningssystem for høyere utdanning.
- 1604 • innføre en fast-track-ordning for høykompetent arbeidskraft etter inspirasjon fra Danmark, med
- 1605 forhåndsgodkjenning av arbeidsgivere som får forenklete prosedyrer for søknader.
- 1606 • sikre at regelverket legger til rette for at høykompetent arbeidskraft kan få arbeidstillatelse i Norge, også der
- 1607 det ikke foreligger formell kompetanse.
- 1608 • utvide ordningen med digital lærerstyrt norskopplæring slik at flere arbeidsinnvandrere kan lære norsk.

1609 Samferdsel som binder landet sammen

1610 Høyre vil binde landet sammen gjennom god infrastruktur. En sterk satsing på samferdsel handler om å bygge hele Norge
1611 for fremtiden og gi folk mulighet til å bo og skape jobber i alle deler av landet. Vi må gjøre avstanden mellom by og land og
1612 mellom landsdelene kortere, gjøre det enklere å ta seg inn til regionsentrene og vi må ha byer hvor det er lett å ta seg frem.

1613 Den viktigste utfordringen er å få mest mulig ut av hver samferdselskrone. Det må bygges sammenhengende og helt, ikke
1614 stykkevis og delt. De siste årene har løsninger som Nye Veier og konkurranse på jernbanen blitt rullet tilbake. Høyre vil
1615 ha en fornyet satsing på grep som kan gi mer samferdsel for pengene. Ny teknologi skal tas i bruk, slik at investeringer
1616 kan optimaliseres og eksisterende infrastruktur kan bli tryggere og utnyttes bedre. Vedlikeholdet må styrkes, for det er
1617 billigere å ta vare på det vi har, enn å bygge nytt. Mange steder er det likevel behov for å bygge nye traseer, for å binde
1618 landet tettere sammen.

1619 Sikkerhet og beredskap har fått forsterket betydning. God infrastruktur er viktig for at beredskapen i kriser fungerer,
1620 samtidig som infrastrukturen må sikres mot ondsinnede handlinger. Det er avgjørende at infrastrukturen gjennomgås og
1621 sikres med utgangspunkt i den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen.

1622 Transportsektoren står for store utslipp og nye infrastrukturprosjekter innebærer i mange tilfeller store naturinngrep. Det
1623 grønne skiftet i transportsektoren må akselereres. Det må gjøres bedre valg i utredningsfasen for å redusere inngrepene,
1624 og Høyre vil blant annet at det oftere vurderes å gjenbruke eksisterende trasé og hensynta natur og naturkvaliteter i
1625 planlegging og utbygging av infrastruktur.

1626 **Høyre vil:**

- 1627 • binde Norge sammen med god infrastruktur, gjennom å øke ambisjonsnivået i Nasjonal transportplan.
- 1628 • utvikle Nasjonal transportplan for å få bedre sammenheng mellom planlegging og utbygging, og få mer ut
1629 av hver krone vi investerer.
- 1630 • ta vare på den infrastrukturen vi allerede har, og redusere vedlikeholdsetterslepet for å øke trafiksikkerheten
1631 og fremkommeligheten.
- 1632 • sørge for tilstrekkelige insentiver til å øke den samlede samfunnsnyten i prosjektene og bruke verktøy som
1633 verdianalyser systematisk for å holde prosjektenes omfang og kostnader under kontroll.
- 1634 • utforske nye modeller for finansiering av store infrastrukturprosjekter.
- 1635 • sørge for at krav og normaler i samferdselssektoren legger til rette for best mulig ressursbruk.
- 1636 • bruke teknologi til å forbedre transportløsningene, bygge og vedlikeholde bedre, og for å fordele trafikken
1637 mer utover tidspunkt hvor det er bedre kapasitet.
- 1638 • ta i bruk sensorteknologi og andre nye løsninger for skredsikring og -varsling, samtidig som arbeidet med
1639 fysisk sikring fortsetter.
- 1640 • inkludere konsekvensen av nye teknologiske trender og sårbarhet for teknologisk endring i utredningen av
1641 prosjekter.
- 1642 • legge større vekt på innovasjon i anskaffelsene i transportsektoren som stimulerer til nyskaping og utvikling
1643 av nye løsninger.
- 1644 • endre det offentlig finansierte tilbudet for postombæring, slik at det ivaretar ulike befolkningsgruppers
1645 behov, møter samfunnet behov for beredskap og frigjør statlige midler. Økt offentlig-privat samarbeid skal
1646 vurderes.
- 1647 • sikre at det er god mobildekning på veinettet, i tunneler, langs kollektivåre og på jernbanen.

1648 **Vei**

1649 Veiene er livsnerven som knytter sammen regioner og landsdeler, for verdiskaping i næringslivet og for bedre hverdager for
1650 familiene. Høyre vil gjennomføre tiltak som løfter kvaliteten og sikkerheten i transportsystemet, ha hyppige ferjeavganger
1651 og legge til rette for oppgradering av fylkesveiene.

1652 Høyre legger nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken til grunn. Dessverre har utviklingene de siste årene gått
1653 gal vei. Det er viktig å øke kunnskapen om hvilke tiltak for bidrar til økte trafikkdødsfall, samtidig som vi fortsetter med

1654 målrettede tiltak for økt trafiksikkerhet.

1655 **Høyre vil:**

- 1656 • tildele Nye Veier AS flere prosjekter og sørge for forutsigbare rammevilkår.
- 1657 • gi Statens vegvesen mer fleksibilitet i sin porteføljestyling og i drift- og vedlikeholdsarbeidet, slik at
1658 ressursene brukes mest mulig effektivt.
- 1659 • ha målrettede og øremerkede medfinansieringsordninger til fylkene for å redusere vedlikeholdsetterslepet
1660 på fylkesveiene.
- 1661 • åpne for å kjøre autonome kjøretøy i normal trafikk og i normal hastighet på utvalgte deler av det ordinære
1662 vegnettet, når teknologien ligger til rette for dette.
- 1663 • legge til grunn nullvisjonen for hardt skadde og drepte i trafikken og prioritere holdningsskapende arbeid,
1664 møtefrie hovedveier og vedlikehold og fornying av infrastrukturen for å øke trafiksikkerheten.
- 1665 • fortsette det målrettede arbeidet i samarbeid med internasjonale aktører for å bekjempe arbeidslivskriminalitet
1666 og ulovlig kabotasje, legge til rette for ryddige konkurransevilkår og ivareta trafiksikkerheten på norske
1667 veier.
- 1668 • styrke kontrollvirksomheten langs veien, særlig om vinteren.
- 1669 • benytte ny teknologi og digital informasjon for å varsle for eksempel føreforhold, og forebygge ulykker.

1670 **Jernbane**

1671 Jernbanen er spesielt godt egnet for å frakte folk inn og ut av byene og gods på de lange strekningene. Kunden skal være
1672 i sentrum, enten det er en godstransportører eller passasjerer. Konkurransetsetting av togtilbudet har gitt oss et bedre
1673 tilbud for lavere pris på de strekningene. Høyre vil fortsette å konkurransetsette strekninger og beholde Flytoget AS.

1674 Punktligheten og regulariteten er stadig for dårlig på jernbanen, til tross for økte bevilgninger. Mange prosjekter løper
1675 ut av kontroll i planleggingsfasen. Det er nødvendig å finne nye løsninger som gir bedre resultat. Høyre vil at de gode
1676 erfaringene med Nye Veier AS også kan brukes på jernbaneutbygging.

1677 **Høyre vil:**

- 1678 • sette kunden i sentrum for videreutvikling av jernbanetilbudet og forbedre togtilbudet gjennom flere
1679 togavganger, nyere tog og bedre service.
- 1680 • legge til rette for at mer gods flyttes fra vei til bane.
- 1681 • videreutvikle jernbanereformen og åpne flere persontogstrekninger for konkurranse.
- 1682 • beholde Flytoget som eget selskap og legge til rette for en dedikert og effektiv tilbringertjeneste til og fra
1683 Oslo lufthavn.
- 1684 • at Nye Veier AS skal bygge jernbane i tillegg til vei.
- 1685 • bygge ut jernbanenettet for å korte ned reisetiden, øke kapasiteten og bedre punktligheten for gods og
1686 passasjerer.
- 1687 • legge økt vekt på beredskapshensynet i jernbaneutbyggingen, ved å se det skandinaviske jernbanenettet
1688 under ett og bygge ut grensekryssende jernbane
- 1689 • ta i bruk nye teknologiske løsninger for å redusere utslipp av klimagasser fra tog som i dag bruker diesel.

1690 **Kyst og havn**

1691 Det er behov for å videreutvikle havnene og skipsleden for å opprettholde og styrke konkurransekraften og beredskapen.
1692 Høyre vil utvikle mer effektive havner for at mer av godstransporten kan flyttes fra vei til sjø.

1693 **Høyre vil:**

- 1694 • styrke sjøsikkerheten og beredskapen mot utslipp og ulykker til sjøs.
- 1695 • satse på vedlikehold og utvikling av farledene og innseilingene til havner.
- 1696 • bidra til gode og effektive havner og forbedre infrastrukturen i tilknytning til havnene.
- 1697 • oppgradere fiskerihavner slik at de kan ta imot større båter og økt produksjon fra havnæringene.

1698 • legge til rette for mer gods fra vei til sjø.

1699 Luftfart

1700 Flytilbudet knytter oss sammen og gir tilgang til resten av verden. Luftfarten utgjør mange steder kollektivtilbudet for
1701 å frakte folk over lengre avstander. Et godt flytilbud er vesentlig for et eksportorientert næringsliv og for internasjonal
1702 turisme til Norge. Høyre vil arbeide for en mest mulig sikker, effektiv og miljøvennlig luftfart og et godt flytilbud over hele
1703 landet. Det skal legges til rette for god tilgang på bærekraftig flydrivstoff i Norge.

1704 Høyre mener staten skal stille tydelige krav og være en langsiktig og forutsigbar eier av Avinor. Selskapet må ha
1705 rammevilkår for å gjennomføre nødvendige investeringer i flyplassene.

1706 Høyre vil:

1707 • legge til rette for kommersiell konkurranse og lønnsom luftfart gjennom et balansert avgiftssystem og
1708 tilrettelegging av infrastruktur.

1709 • legge til rette for bedre konkurranse på FOT-rutene, for å gi folk et godt rutetilbud til en rimelig pris.

1710 • bevare på Avinor-modellen hvor Avinor-lufthavnene med best økonomi finansierer lufthavnene med svak
1711 økonomi.

1712 • ha forutsigbare rammevilkår både for Avinor og de ikke-statlige flyplassene.

1713 • stille større krav til effektivisering av Avinor, blant annet gjennom innføring av ny teknologi, åpne for mer
1714 konkurranseutsetting og tydelige krav til rimeligere løsninger.

1715 • sørge for et oppdatert regelverk for droner, som ivaretar flysikkerheten, samfunnsikkerheten samtidig som
1716 den legger til rette for utvikling av ubemannet luftfart i Norge.

1717 • forenkle regelverket for rekreasjonsflyvning med droner, med den hensikt å avgrense regelverket til hva som
1718 er formålstjenlig, samt å styrke forståelsen for gjenværende reguleringer.

1719 • legge til rette for økt innblanding og norsk produksjon av bærekraftig flydrivstoff.

1720 • at Norge skal kunne være et testland for el-fly når teknologien ligger til rette for det.

1721 • legge bedre til rette for utdanning av trafikkflygere i Norge.

1722 Kollektivtransport og byområdene

1723 Høyre vil sørge for et godt kollektivtilbud i alle deler av landet. Behovene og mulighetene er ulike i store byområder
1724 og områder med spredt bebyggelse. I områder med lav befolkningstetthet er gode overganger til buss og tog et viktig
1725 tilskudd til bilen.

1726 I storbyene er et fleksibelt, klimavennlig kollektivtilbud kombinert med gode gang- og sykkelveier nødvendig for å håndtere
1727 en fremtidig befolkningsvekst. Det krever store statlige investeringer. Høyre mener at bruk av statlige midler må følges
1728 av krav om å legge til rette for boliger, næring og velferdstilbud i nærheten av kollektivknutepunktene. Byvekstavtaler er
1729 et strategisk verktøy for å stimulere til bruk av kollektive løsninger og til sykling og gange gjennom en mer miljøvennlig
1730 arealpolitikk.

1731 Høyre vil:

1732 • ha brukerfokus i kollektivtransporten for å gjøre den mer attraktiv og brukervennlig.

1733 • videreutvikle kollektivtilbudet til å levere mer individuelle tjenester, som tilbringertjenester, tilpasset transport
1734 for eldre eller muligheten til å organisere samkjøring via kollektiv-appen.

1735 • videreutvikle byvekstavtaler og belønningsordninger som bidrar til økt kollektivsatsing og økt utbygging av
1736 traseer for sykkel og gange i byer og tettsteder, samt legger til rette for en bevisst arealbruk som bygger opp
1737 under de miljøvennlige transportformene.

1738 • videreutvikle drosjenæringen som en viktig del av kollektivtransporten og bedre kundenes informasjon om
1739 pris.

1740 • etablere flere pendlerparkeringer med større kapasitet på jernbanestasjoner og andre kollektivknutepunkt.

1741 • at varetransport skal ivaretas bedre i byplanleggingen og vurdere å gi insentiver basert på effektivitet og
1742 fyllingsgrad for varetransport i bysentra for å få ned antall kjørte kilometer i byen.

1743 Sterke familier og trygg oppvekst

1744 Familien er samfunnets viktigste fellesskap. En god familiepolitikk legger grunnlaget for en trygg oppvekst, bedre
1745 livskvalitet og økt deltakelse og inkludering i samfunnet.

1746 Høyre mener at det offentlige skal bidra der foreldre ikke strekker til, men hovedsakelig hjelpe foreldrene til å klare seg
1747 selv, fremfor å overta deres oppgaver. Mange barn vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt. Høyres mål er at
1748 disse barna skal ha de samme mulighetene til utvikling, deltakelse og fellesskap som alle andre barn. Det må bli enklere
1749 for familiene med lav inntekt å finne ut hvilke tilbud som er tilgjengelige, og de offentlige støtteordningene må gi mer
1750 forutsigbarhet i hverdagen.

1751 Beslutningen om å få barn er blant de viktigste valgene en familie tar. Høyre ønsker å gjøre dette valget enklere, gjennom
1752 å forbedre forhold som kan hindre folk i å få så mange barn som man ønsker seg. Det omfatter blant annet økonomi,
1753 boforhold, helsetilbud og arbeidslivstiltak. Målet er å øke antallet barn som fødes i Norge.

1754 Høyre vil:

1755 • redusere antallet barn som vokser opp i fattigdom ved å øke yrkesdeltakelsen og gjøre endringer i de
1756 samlede ytelsene som lavinntektsfamilier mottar og styrke forutsigbarheten i ordningene.

1757 • øke barnetrygden og beholde den som en skattefri, universell ytelse.

1758 • **DISSENS (Magnus Mæland, Charlotte Spurkeland, Tage Pettersen, Andreas Vollsund, Harald**
1759 **Furre, Nikolai Astrup):** *Punktet erstattes med: øke barnetrygden, dele den likt mellom foreldrene og*
1760 *skattlegge den som inntekt. Omleggingen skal gjøre at de som trenger støtten mest får mer enn i dag.*

1761 • fjerne kontantstøtten, men innføre en ventestøtte til foreldre som venter på å få barnehageplass.

1762 • beholde en tredeling av foreldrepermisjonen.

1763 • **DISSENS (Charlotte Spurkeland, Andreas Vollsund, Magnus Mæland, Kristin Ørmen Johnsen, Jon**
1764 **Gunnar Pedersen, Ola Svenneby):** *Punktet endres til «øke familienes mulighet til å selv disponere*
1765 *foreldrepermisjonen ved at fedre- og mødrekvoten settes til ti uker ved fullt uttak og tilsvarende for*
1766 *lavere uttak».*

1767 • åpne for bedre fleksibilitet i uttaket av permisjon, og åpne for å endre uttaket underveis, uten at det totale
1768 beløpet utbetalte foreldrepenger skal bli mindre.

1769 • at foreldre får like lang permisjonstid med barnet etter fødsel, uavhengig av når termin er.

1770 • dele opp engangsstønaden i flere utbetalinger for å sikre økonomisk forutsigbarhet, og vurdere å erstatte
1771 engangsstønad med en minsteytelse i foreldrepengene.

1772 • gi fedre og medmødre selvstendig uttaksrett for foreldrepenger.

1773 • bidra til bedre koordinering av tjenester til familier i kommunene, blant annet ved å spre erfaringer fra
1774 kommuner som lykkes.

1775 • styrke familievernet og sørge for et godt tilbud over hele landet.

1776 • styrke helsestasjonens veiledning av foreldre og forebygging av vold og overgrep mot barn.

1777 • gjøre delt bosted til utgangspunktet ved samlivsbrudd, og sikre barns rett til samvær med begge foreldre.

1778 • sørge for et trygt og forutsigbart adopsjonssystem, og styrke veiledningen av foreldre som har adoptert,
1779 herunder vurdere et nasjonalt kompetansesenter for adopsjon.

1780 • at barn unnfanget ved surrogati sikres fulle rettigheter til begge sine foreldre ved ankomst til Norge.

1781 • utrede utfordringer for aleneforsørgere ved å kartlegge risikofaktorer og muligheter for å forebygge
1782 utenforskap og uhelse.

1783 Barnevern

1784 Barnevernet tar hånd om de mest sårbare blant oss. Barnevernet skal sikre at barn og unge som lever under forhold
1785 som kan skade deres helse og utvikling, får riktig hjelp og omsorg til rett tid. Samtidig vet vi at barnevernet har et stort
1786 forbedringspotensial. For mange barn og ungdommer i Norge venter på plass i et fosterhjem. Det er en utfordring at

1787 mange barn må gjennom mange flyttinger fordi riktig hjelpetiltak ikke settes inn fra starten av og fordi endringer i barnets
1788 situasjon gjør at barnet må flyttes til en helt annen institusjon. Høyre vil at barnevernet skal ha like god kvalitet over hele
1789 landet, og vil ta alle gode krefter i bruk, både det offentlige og i det private for å gi de mest utsatte barna et best mulig
1790 tilbud.

1791 Det forbyggende arbeidet, og samarbeidet mellom barnevern og andre hjelpeinstanser, må forbedres. Barnevernsreformen
1792 la et større ansvar på kommunene gjennom ansvarliggjøring, økt vekt på forebygging og mulighet til å sette inn riktig
1793 tiltak tidlig. Offentlig overtakelse av omsorgen skal alltid være en siste utvei. Høyre vil stille sterkere krav til kommunene
1794 om å lykkes med dette, og følge opp de som ikke gjør det. Høyre vil særlig legge vekt på å spre de gode erfaringene fra
1795 kommuner som lykkes med samarbeidet i dag.

1796 **Høyre vil:**

- 1797 • gjennomføre en helhetlig gjennomgang av institusjonstilbudet i tett dialog med alle relevante aktører.
- 1798 • at alle kommuner skal ha tilgang på døgnberedskap med barnevernsfaglig kompetanse.
- 1799 • stille krav om interkommunalt samarbeid om barnevern for kommuner som har fem eller færre ansatte i
1800 barnevernstjenesten, og innføre statlig oppfølging av kommuner med vedvarende utfordringer.
- 1801 • inkludere private aktører som tilbydere av barnevernstjenester, med forutsigbare vilkår som gir stabile tilbud.
- 1802 • forsterke Bufdirs plikt til å gi bistand til kommunene ved å inkludere spesialiserte fosterhjem og at staten
1803 skal ta regningen dersom kommunene kjøper institusjonsplasser når ikke Bufdir kan tilby en egnet plass.
- 1804 • utarbeide og gjennomføre standardiserte brukerundersøkelser for barnevernet.
- 1805 • sikre at barns rett til å ha med seg en tillitsperson gjennomføres i praksis, blant annet gjennom bedre
1806 veiledningsmateriell.
- 1807 • inkludere barnevernet i mandatet for Statens undersøkelseskommissjon for helse- og omsorgstjenesten.
- 1808 • beholde kompetansekrav for ansatte i Barnevernet, og forbedre etterutdanningstilbudet for ansatte.
- 1809 • sørge for at informasjonsdeling mellom samarbeidende aktører blir enklere og i større grad utløses
1810 automatisk ved flere varsel til ulike instanser.
- 1811 • at barn med psykiske problemer eller rusproblemer under barnevernets omsorg skal motta behandling i
1812 spesialisthelsetjenesten.
- 1813 • styrke plikten til fysisk og psykisk helseundersøkelse av barn som det offentlige overtar ansvaret for.
- 1814 • utrede en modell der kommunene får ansvar for den forebyggende og veiledende delen av barnevernet, og
1815 spesialisthelsetjenesten får ansvar for barn som er i barnevernsinstitusjoner.
- 1816 • styrke fosterbarns rettsikkerhet.
- 1817 • innføre rett til tilleggs pensjon for alle fosterforeldre som må ta permisjon for å følge opp fosterbarn.
- 1818 • forbedre informasjonen om hjelpetilbud for pårørende til barn og unge som sliter.

1819 **Likestilling**

1820 Høyre ønsker et samfunn der alle har de samme mulighetene for å lykkes og oppleve trygghet i hverdagen uavhengig av
1821 kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religiøs overbevisning, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Høyre vil
1822 legge til rette for at alle skal kunne leve frie og selvstendige liv, og blant annet være en pådriver for at universell utforming
1823 legges til grunn for samfunnsplanleggingen. Respekt for mangfoldet i samfunnet er en grunnleggende verdi for Høyre.

1824 **Høyre vil:**

- 1825 • gjøre likestillingsloven kjønnsnøytral.
- 1826 • heve kompetansen om kjønns- og seksualitetsmangfold for ansatte som jobber i tjenester for barn og unge.
- 1827 • prioritere barnehager, skoler og offentlig transport i arbeidet for et universelt utformet samfunn.
- 1828 • at familier med barn med funksjonsnedsettelse skal motta gode, tilrettelagte og koordinerte tjenester.
- 1829 • at personer med utviklingshemming får tjenester som i størst mulig grad gjør det mulig å leve fullverdige liv.
- 1830 • innrette ordningen med aktivitetshjelpemidler til mennesker med nedsatt funksjonsevne slik at flest mulig

- 1831 i målgruppen kan dra nytte av den.
- 1832 • forbedre ordningen med Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) for å sikre reell likestilling og deltagelse i
- 1833 samfunnet for funksjonshemmede som har rett til denne ordningen.
- 1834 • innføre et nasjonalt regelverk som kommuner kan benytte for å gjennomføre fritt brukervalg for BPA.

1835 Kultur som beriker

1836 Kulturen og opplevelsen den gir, beriker oss som mennesker. Kunst og kultur er en del av vår nasjonale infrastruktur.

1837 Hovedmålet er et fritt, uavhengig og tilgjengelig kulturliv som forankrer oss i vår felles historie. Høyre anerkjenner

1838 kultursektorens bidrag til å bevare og utvikle nasjonal identitet og folkelig motstandskraft mot ytre trusler.

1839 En stabil og forutsigbar offentlig finansiering av musikk- og scenekunstinstitusjonene er viktig for utviklingen i bransjen

1840 og et styrket tilbud til publikum over hele landet. Høyre vil bidra til at institusjonenes rammetilskudd ikke splittes

1841 opp i uforutsigbare engangstilskudd og prosjektilskudd som truer institusjonsautonomien og bidrar til å utarme

1842 kjernevirksomheten. Høyre vil også gjøre det enklere og mer attraktivt å bidra med privat finansiering som en viktig

1843 inntektskilde for kultursektoren. Mer privat finansiering vil bidra til økt maktspredning og mangfold.

1844 Høyre mener at det er stort potensiale for vekst i kulturnæringen. Vi trenger flere som lever av sin skapende virksomhet

1845 og flere som jobber med distribusjon og markedsføring av kunstneriske og kulturelle uttrykk. Digitaliseringen og

1846 globaliseringen representerer nye muligheter for distribusjon av kultur. Kulturnæringen vil også øke kulturturisme og

1847 bidra til destinasjonsutvikling.

1848 Høyre vil:

- 1849 • arbeide for et fritt og levende kulturliv, tuftet på både offentlig finansiering og private bidrag.
- 1850 • gjennomføre en forenklingsreform i kultursektoren for å redusere byråkratiet, forbedre oppgavedelingen,
- 1851 forenkle søknadsprosesser og rapportering og styrke transparens og demokratisk forankring.
- 1852 • bidra til kvalitet og mangfold i kulturlivet med sterkere vektlegging av kulturens næringspotensial.
- 1853 • stimulere til god infrastruktur som skaper «kulturklynger» og økosystemer der kunstnere utnytter felles
- 1854 kompetanse og kan dele på utgifter.
- 1855 • vurdere å etablere et investeringsmandat rettet mot kreative næringer, for eksempel i Investinor, og i
- 1856 samarbeid med regionale aktører.
- 1857 • styrke rammebetingelsene for offentlig–privat samarbeid, ved å gjeninnføre gaveforsterkningsordningen
- 1858 og innføre en ordning hvor sponsorbidrag til kultur er fradragsberettiget.
- 1859 • endre stiftelsesloven, blant annet for å legge til rette for mer privat kapital til kultur og frivillighet.
- 1860 • utvide satsingen på Talent Norge og norsk talentutvikling for å inkludere talenter fra flere sektorer.
- 1861 • videreutvikle Kulturskolen som en viktig arena for mangfoldet av unge og deres møte med ulike kunstuttrykk,
- 1862 og styrke Kulturskolens rolle som regional talentutvikler.
- 1863 • utvide bruk av praksis- og lærlingplasser og aspirantordninger ved kulturinstitusjoner som mottar
- 1864 statstilskudd.
- 1865 • styrke Utenriksdepartementets og Kultur- og likestillingsdepartementets arbeid med å fremme norsk kunst
- 1866 og kultur i utlandet.
- 1867 • videreutvikle og trappe opp filminsentivordningen for film- og serieproduksjon til en internasjonalt
- 1868 konkurransedyktig ordning, og overføre ansvaret for den fra Kulturdepartementet til Næringsdepartementet.
- 1869 • ivareta nasjonalt viktige kulturbygg i hele landet, samtidig som oppussing av Nationaltheatret prioriteres.

1870 Norsk kulturarv og språk

1871 Vår kulturarv er en viktig del av vår demokratiske og historiske infrastruktur. I dagens verdenssituasjon er kunnskap om

1872 egen kultur viktigere enn på lenge. Bare vi kan ta vare på vår kultur, og Høyre vil styrke arbeidet.

1873 God språkforståelse viktig for å forstå samfunnet og det er den viktigste kulturelle fellesmarkøren vår. For Høyre er
1874 det viktig å legge til rette for leseinteresse og leseferdigheter så tidlig som mulig. Bibliotekene har en viktig rolle i dag
1875 som møteplass og for å gi leseglede, og må styrkes ytterligere. Norsk språk er også avgjørende for forståelsen av våre
1876 skandinaviske søsterspråk og sammen bidrar dette til en felles skandinavisk identitet som Høyre ønsker å ta vare på.

1877 I vår digitale og globaliserte tidsalder, er det grunn til å ha en nasjonal diskusjon og konklusjon om hva som er sentrale
1878 kulturelle verdier, immateriell kulturarv og verker. Høyre ønsker å utvikle en norsk kulturkanon for å slå fast hva som er
1879 essensielle verk i Norges kunst- og kulturarv. Kulturkanonen bør liste de viktigste verk innen arkitektur, billedkunst, design,
1880 kunst og håndverk, film, litteratur, musikk og scenekunst. Dette vil være en måte å synliggjøre kulturhistorien vår for
1881 fremtidige generasjoner, men også for våre nye landsmenn.

1882 **Høyre vil:**

- 1883 • utarbeide beredskapsplaner for ivaretagelse av norsk kulturarv i krise og krig.
- 1884 • sette ned et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon.
- 1885 • bidra til aktiv overlevering av folkemusikk, folkedans og håndverk, spesielt små og verneverdige fag.
- 1886 • bygge opp under både bokmål og nynorsk som skriftspråk.
- 1887 • styrke det nordiske språksamarbeidet med mål om at skandinaviske språk skal forstås og brukes når
1888 skandinaver snakker med hverandre.
- 1889 • styrke bibliotekenes rolle som en viktig samfunnsaktør i lokalsamfunnene og som bidragsyter i et nasjonalt
1890 leseløft, blant annet ved å styrke innkjøpsordningen.
- 1891 • styrke produksjonen av norsk skjønn- og faglitteratur og bidra til at den når ut til et større internasjonalt
1892 publikum, og evaluere bokloven med sikte på å styrke konkurransen i bokmarkedet.
- 1893 • fremme samarbeid om norske og nordiske språkmodeller for kunstig intelligens.
- 1894 • styrke museenes evne til å ta vare på og gjøre vår nasjonale kulturarv mer tilgjengelig.
- 1895 • gi lokale myndigheter større innflytelse over skrivemåten av lokale navn.

1896 **Medier og ytringsfrihet**

1897 Frie og uavhengige medier er en av grunnsteinene i demokratiet. Det offentlige skal legge til rette for en åpen og opplyst
1898 offentlig samtale gjennom gode rammevilkår for mediene. I en tid med økt polarisering og spredning av falske nyheter,
1899 blir redaktørstyrte medier med høy tillit stadig viktigere. Vilkårene for lokalmedier og medier som driver undersøkende
1900 journalistikk skal forbedres. De økonomiske virkemidlene skal innrettes plattformnøytralt og understøtte innovasjon og
1901 utvikling.

1902 NRK er en viktig allmennkringkaster, men har en dominerende rolle i medielandskapet. Høyre vil videreføre ordningen med
1903 en kommersiell allmennkringkaster som et supplement til NRK og påse at NRKs dominerende rolle benyttes til å styrke
1904 mediemangfoldet over hele landet.

1905 Erfaringene med de algoritmestyrte sosiale mediene siden de kom, er at det er behov for sterkere regulering. For mange
1906 unge får tilgang på innhold de ikke burde se, og algoritmene forsterker ekkokamre på en måte som vil være skadelig for
1907 samhold og demokrati på sikt. Norge bør gå foran der vi kan, og arbeide for internasjonale regler der vi må.

1908 Ytringsfriheten er fundamental for demokratiet, og må beskyttes kontinuerlig. Ytringsfrihetskommisjonen ga oss verdifull
1909 innsikt i hvor friheten er truet i dag, og Høyre vil treffe målrettede tiltak for å styrke ytringsfrihetens plass og utvide
1910 ytringsrommet.

1911 **Høyre vil:**

- 1912 • beholde et offentlig finansiert, reklamefritt og allment tilgjengelig NRK, og videreføre ordningen med tilskudd
1913 til en kommersiell allmennkringkaster.
- 1914 • trappe ned pressestøtten til riksdekkende aviser, styrke den for lokalmedier, etablere ordninger for
1915 å tilgjengeliggjøre nyheter for flere og prioritere midler til digitalisering og et fond for undersøkende
1916 journalistikk og verifisering.
- 1917 • jobbe for strengere, internasjonal regulering av algoritmestyrte sosiale medier, for å ivareta personvernet og
1918 for å forhindre manipulering av brukerne.

- 1919 • innføre en myndighetsbestemt aldersgrense på 15 år for sosiale medier, og kreve at norske brukere
- 1920 verifiserer sin alder, for eksempel med elektronisk ID.
- 1921 • arbeide for at selskaper som mottar annonseinntekter fra selskaper i Norge rettet mot et norsk publikum,
- 1922 også betaler skatt i Norge.
- 1923 • oppdatere åndsverksloven for å harmonisere regelverket med EU.
- 1924 • motarbeide politiske og sosiale innskrenkinger av ytringsfriheten.
- 1925 • endre ordlyden i straffelovens § 185 om hatefulle ytringer, for å gjøre bestemmelsen lettere å forstå.
- 1926 • etablere en digital hjelpeportal som kan samle og synliggjøre lovverkets grenser for ytringsfrihet.

1927 **Tro og livssyn**

- 1928 Retten til å tro, eller ikke tro, er viktig å beskytte i vårt samfunn. Samfunnet skal kunne romme både utøvelse av religion
- 1929 og respekt for et sekulært og humanistisk livssyn. Ytringsfriheten gjelder for både religiøse og religionskritiske ytringer.
- 1930 Høyre vil ta vare på Norges forankring i en kristen-humanistisk kulturarv og verditradisjon. Kirken har en stor kulturell
- 1931 betydning, også for ikke-troende, i Norge. Mange ønsker å benytte kirken til å markere viktige begivenheter, og vi trekkes
- 1932 dit ved lokale og nasjonale kriser. Høyre vil sikre at dette tilbudet er tilgjengelig i hele landet.
- 1933 Religiøse ledere og andre nøkkelpersoner i trossamfunnet har en viktig rolle i å forebygge ekstremisme og radikalisering.
- 1934 Det er derfor viktig at disse har god kunnskap om grunnleggende norske verdier. Høyre vil derfor at flere av disse får
- 1935 tilleggsutdanning fra Norge.
- 1936 **Høyre vil:**
- 1937 • opprettholde og finansiere Den norske kirke som folkekirke og kulturbærer i det norske samfunnet.
- 1938 • endre finansieringsordningen for tros- og livssynssamfunnene for å redusere de totale kostnadene på
- 1939 statsbudsjettet.
- 1940 • **DISSENS (Nikolai Astrup, Charlotte Spurkeland, Magnus Mæland, Ola Svenneby):** fjerne trosstøtten
- 1941 og erstatte den med en frivillig kirkeskatt, men sørge for fortsatt finansiering av Den norske kirke og
- 1942 dens kirkebygg over statsbudsjettet.
- 1943 • videreføre Kirkebevaringsfondet for å sikre den nasjonale kulturarven som våre historiske kirkebygg
- 1944 representerer.
- 1945 • at trossamfunn utenfor Den norske kirke skal få insentiver til å ansette religiøse ledere som har godkjent
- 1946 tilleggsutdanning fra Norge.
- 1947 • sikre kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold blant religiøse ledere i tros- og livssynssamfunn.
- 1948 • vurdere å innføre standarder for god gravferdsskikk for gravferdsbransjen.

1949 **Urfolk og nasjonale minoriteter**

- 1950 Norge har gjennom nasjonale vedtak og ratifiseringen av internasjonale konvensjoner forpliktet seg til å verne om et
- 1951 mangfold som ivaretar det samiske folk, som urfolk, og nasjonale minoriteter. Disse har alle rett til å utvikle sitt språk, sin
- 1952 kultur og sitt samfunnsliv. Høyre mener dette mangfoldet er en berikelse for landet og vil arbeide for gjensidig respekt og
- 1953 solidaritet mellom folkegruppene.
- 1954 Sannhets- og forsoningskomiteens rapport har gitt viktig kunnskap om historien for hvilke konsekvenser fornorskningen
- 1955 har hatt for enkeltpersoner, familier og samfunn langt inn i vår tid. Det er denne kunnskapen om historien som kan hjelpe
- 1956 oss til å ikke gjøre samme feil igjen. Høyre vil føre en politikk for likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen
- 1957 og arbeide for å øke den generelle kunnskapen i samfunnet om urfolk og nasjonale minoriteter.
- 1958 **Høyre vil:**
- 1959 • bevare og videreutvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv som en del av Norges felles kulturarv.
- 1960 • støtte institusjonene som har ansvar for at minoritetsspråk som nord-, sør- og lulesamisk, kvensk, romanes
- 1961 og romani bevares.
- 1962 • ivareta samiske kulturtradisjoner som blant annet joik, duodji (håndverk) og fortellertradisjoner.

1963 • ta vare på nasjonale minoriteters kultur og historie.

1964 **Idrett, frivillighet og friluftsliv**

1965 Idretten og frivilligheten er viktig for folkehelsen, de sosiale fellesskapene og inkludering. For Høyre er det et mål at alle
1966 skal kunne delta, uavhengig av økonomi, geografi eller funksjonsevne.

1967 Idretten og frivilligheten gir møteplasser og er limet i lokalsamfunnet, og nordmenns deltagelse ligger i verdenstoppen.
1968 Derfor er det viktig med gode idrettsanlegg, attraktive anlegg for egenorganisert aktivitet og tilrettelagte friluftsområder.

1969 For mange barn og unge opplever at økonomi er en barriere for å delta i de fritidsaktivitetene de ønsker, med det utstyret
1970 som trengs. Høyre vil samarbeide med kommunene om å sikre at alle barn og unge kan delta på minst én fritidsaktivitet
1971 og styrke utlånsordninger for utstyr.

1972 Det skal være gøy å være frivillig, uten at tiden brukes opp på administrasjon. For å sikre at den frivillige innsatsen
1973 brukes til aktivitet skal Høyre gjøre det enklere og mer forutsigbart å forholde seg til de ulike offentlige støtteordningene,
1974 samtidig som vi ønsker å myke opp regelverket for privat medfinansiering. Frivilligheten skal være fri og uavhengig og ha
1975 gode og forutsigbare vilkår.

1976 **Høyre vil:**

1977 • sørge for, sammen med kommunene, at alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes inntekt, kan delta på
1978 minst en fritidsaktivitet.

1979 • sørge for at økonomi ikke er et hinder for at barn kan delta i fritidsaktiviteter, og derfor styrke utlånsordninger.

1980 • støtte idrettens nasjonale strategi for idrettsanlegg som inkluderer både nasjonalanlegg, breddeanlegg og
1981 fleridrettsanlegg der det er fornuftig, og gi fylkene et større oppdrag med å prioritere lokaliseringen av
1982 kostnadskrevende anlegg.

1983 • legge til rette for mer egenorganisert aktivitet gjennom flere nyskapende og fremtidsrettede aktivitetsarenaer
1984 som er tilrettelagt for flerbruk.

1985 • ha en forutsigbar momskompensasjon for nye idrettsanlegg, vurdere ordninger for å utbetale tilsagnsmidler
1986 tidligere og forenkle regelverket for anlegg som investeres og/eller driftes i kombinasjon av offentlige og
1987 private aktører. støtte idrettens arbeid for mer bærekraftig drift ved å gjennomgå virkemiddelapparatets
1988 støtteordninger for energiltak og støtte til større tiltak som alternativer til kunstgressbaner.

1989 • forenkle søknads- og rapporteringsrutinene, bidra til større forutsigbarhet gjennom flerårige tilskudd og ha
1990 en god og forutsigbar ordning for momsrefusjon for frivillige og ideelle organisasjoner.

1991 • forbedre rammevilkårene for frivillige organisasjoners lotterier med tillatelse gitt i pengespilloven.

1992 • sørge for at frivillige organisasjoner, kultur- og idrettsaktiviteter får god tilgang til lokaler og arealer gjennom
1993 å legge til rette for gratis utlån av offentlige bygg utenom arbeidstid.

1994 • bevare enerettsmodellen og Norsk Tippings ansvarlige pengespillmodell, hvor hensynet til de spilleavhengige
1995 skal veie tyngst.

1996 • **DISSENS (Magnus Mæland, Ola Svenneby, Tage Pettersen, Anita Oterhals Eide):** *Punktet erstattes*
1997 *med: «erstatte dagens enerettsmodell med en lisensmodell for å øke inntektene til staten, ha statlig*
1998 *kontroll med nordmenns pengespill og større muligheter til å hjelpe de som sliter med problemspilling.*
1999 *Innretning og rammevilkår utredes med utgangspunkt i erfaringene fra Sverige, Danmark og Finland.*

2000 • satse på møteplasser for dataspilling og den digitale kulturen, gjerne i samarbeid med lokale idrettslag og
2001 andre frivillige organisasjoner.

2002 • arbeide for større internasjonale arrangementer i Norge med internasjonale aktører som innfrir krav om
2003 godt styresett.

2004 • støtte arbeidet med skilting, merking og kartfesting av stier og turruter i kommunene.

2005 Forutsigbar innvandring og 2006 vellykket integrering

2007 Høy innvandring over tid skaper utfordringer for samfunnet, om vi ikke lykkes med integreringen. Da vil de positive
2008 bidragene innvandringen har gitt, fortrennes av problemene. Nivået på innvandring må balanseres mot hvor mange Norge
2009 har kapasitet til å integrere. Ut fra dagens situasjon, tilsier det å holde innvandringen på et lavt nivå fremover. Høyre vil
2010 samtidig sette inn sterkere tiltak for å integrere nyankomne flyktninger bedre, og hjelpe de som har vært lenge i landet
2011 med å komme i jobb og delta i samfunnslivet.

2012 Asyl- og flyktningpolitikk

2013 Norge har en plikt til å hjelpe mennesker i nød og gi beskyttelse til personer som er forfulgt. Høyres mål er at vår hjelp skal
2014 nå flest mulig. Derfor er hjelp i nærområdene Norges viktigste bidrag for å hjelpe mennesker på flukt. Økonomisk støtte
2015 til oppbygging i nærområdene vil være langt mer effektiv hjelp enn å øke antall flyktninger til Norge.

2016 Dagens asylsystem har svakheter. Systemet legger opp til at svært mange legger ut på lange, dyre og farlige reiser for å
2017 komme dit de ønsker å søke beskyttelse. Svært mange som reiser, har ikke krav på beskyttelse.. Høyre vil jobbe nasjonalt
2018 og internasjonalt for at færre skal reise langt for å få asyl, og heller få den nødvendige beskyttelsen i nærområdene. Målet
2019 er felleseuropeiske løsninger på flyktning- og migrasjonsutfordringer og bidra til effektiv grensekontroll. Norges bidrag
2020 bør først og fremst være økonomisk, fremfor å ta imot personer med uavklart flyktningstatus. Det er et mål at Norge ikke
2021 skal oppfattes enklere å få opphold i, enn våre naboland.

2022 Høyre vil:

- 2023 • føre en streng, forutsigbar og bærekraftig innvandringspolitikk.
- 2024 • ha rask og rettferdig behandling av asylsøknader og sørge for at retur er gjennomført hurtig.
- 2025 • holde antallet kvoteflyktninger lavt i årene fremover, og se antallet kvoteflyktninger i sammenheng med
2026 asylankomstene.
- 2027 • prioritere diskriminerte seksuelle minoriteter, hele familier uten behov for familiegjenforening og personer
2028 med høy sannsynlighet for god integrering ved uttak av kvoteflyktninger.
- 2029 • stramme inn vilkårene for familiegjenforeningen innenfor handlingsrommet av internasjonale
2030 konvensjoner og menneskerettigheter, herunder vurdere å innføre forsørgerkrav for flyktninger som søker
2031 familiegjenforening.
- 2032 • utrede nye krav til deltakelse i integreringstilbud for personer med familieoppholdstillatelse, herunder krav
2033 om å bestå prøver i norsk muntlig kort tid etter ankomst etter dansk modell.
- 2034 • som hovedregel kun gi midlertidig opphold og forvente tilbakeføring til områder personer har flyktet fra, når
2035 dette blir trygt.
- 2036 • returnere asylsøkere som har vært i andre trygge land før de kom til Norge.
- 2037 • være en pådriver for avtaler hvor mennesker med reelt beskyttelsesbehov får opphold i land nærmere
2038 hjemlandet.
- 2039 • utrede et system hvor Norge gir beskyttelse til personer med beskyttelsesbehov ved å betale for omplassering
2040 til andre trygge land nærmere hjemlandet.
- 2041 • styrke returarbeidet, herunder arbeide aktivt for å inngå flere returavtaler for å sikre effektiv retur av personer
2042 uten oppholdstillatelse.
- 2043 • utrede innstramminger i regelverket for familieetableringer med hensikt om å stanse partnervold, for
2044 eksempel ved å innføre en karanteneordning for familieetablering for voldsutøveren.
- 2045 • gjennomgå regelverk og praksis knyttet til tilbakekall av oppholdstillatelser med mål om at flere straffbare
2046 handlinger skal føre til utvisning.

2047 Statsborgerskap og permanent opphold

2048 Det norske velferdssamfunnet er bygget på tillit og deltagelse. Det er en forutsetning at flest mulig jobber, deltar i

2049 lokalsamfunnet og respekterer grunnleggende norske verdier. Høyre vil sette kravene for å oppnå statsborgerskap og
2050 permanent oppholdstillatelse slik at de understøtter disse forutsetningene. Samtidig skal vi gi gode muligheter til å skaffe
2051 seg tilstrekkelig kompetanse gjennom integrering og arbeidsdeltakelse.

2052 Det er avgjørende at de som skal oppnå norsk statsborgerskap kan norsk og kjenner samfunnet godt. Permanent
2053 oppholdstillatelse betyr at man ikke lenger forventes å returnere dit man flyktet fra, selv om forholdene der bedres. Det er
2054 viktig at det å få permanent oppholdstillatelse også innebærer å forsørge seg selv, ha respekt for norske verdier og delta
2055 i arbeidslivet.

2056 **Høyre vil:**

- 2057 • innføre krav om å ha forsørget seg selv i minst fire år gjennom arbeidsdeltakelse for å få permanent
2058 oppholdstillatelse, med mindre særlige grunner tilsier at det er urimelig.
- 2059 • innføre krav om at personer ikke kan ha gjeld til det offentlige, herunder manglende skattebetalinger eller
2060 pålagte tilbakebetalingskrav for offentlige ytelser, dersom de skal få permanent oppholdstillatelse eller
2061 statsborgerskap.
- 2062 • evaluere språkkravet om B1-nivå muntlig og vurdere å øke språkkravet for å få statsborgerskap til B2-nivå
2063 muntlig.
- 2064 • styrke UDIs arbeid med å bekrefte identitet, og ikke innvilge statsborgerskap eller permanent
2065 oppholdstillatelse dersom det er tvil om søkerens identitet.

2066 **Integrering**

2067 Hver enkelt som innvandrer til Norge skal møtes med forventninger, krav og muligheter. Å bli integrert betyr å kunne delta
2068 i det norske samfunnet gjennom arbeid, utdanning og aktivitet i lokalsamfunn. Det handler også om å ha respekt for
2069 grunnleggende norske verdier som likestilling, religionsfrihet, ytringsfrihet og alles rett til å leve et fritt og selvstendig liv.

2070 Høyre vil forbedre introduksjonsprogrammet. Oppfølgingen folk får må være tilpasset den enkeltes behov og potensiale.
2071 De aller fleste som kommer seg til Norge, er i stand til å få en jobb etter kort tid. Kommuner og lokalsamfunn skal ha et
2072 godt integreringstilbud, i samarbeid med frivillighet, ideelle organisasjoner og sosiale entreprenører. Det viktigste for å
2073 lykkes med integreringen, er innsatsen til den enkelte innvandrer.

2074 Det norske samfunnets kapasitet til å integrere innvandrere er begrenset. Den spredte bosettingsmodellen fungerer godt,
2075 men må følges opp av bedre arbeidskvalifisering tilpasset lokale behov.

2076 **Høyre vil:**

- 2077 • heve kvaliteten i introduksjonsprogrammet og ha som mål at deltagerne skal komme varig ut i arbeid.
- 2078 • styrke opplæringen i norske verdier og samfunnsnormer, særlig knyttet til ytringsfrihet og aksept for kvinner
2079 og minoriteter.
- 2080 • innføre nasjonale prøver på norskopplæringen for å kvalitetssikre opplæringen.
- 2081 • at kommunen og den enkelte flyktning inngår en «integreringskontrakt» for å opplyse om rettigheter, plikter
2082 og forventninger i Norge.
- 2083 • kartlegge den enkelte flyktnings kompetanse tidlig, slik at utdanningstilbud i introduksjonsprogrammet og
2084 bosettingskommune kan tilpasses og øke sannsynligheten for å komme tidlig i jobb.
- 2085 • holde fast ved en styrt og spredt bosettingsmodell, der kommuner som har gode resultater i
2086 introduksjonsprogrammet prioriteres. Flyktninger skal som hovedregel ikke bosettes i områder med
2087 levekårsutfordringer eller en innvandrerandel over 25 prosent.
- 2088 • jobbe for at flyktninger blir boende i første bosettingskommune, blant annet gjennom mer treffsikker bosetting
2089 og ved å vurdere å forlenge perioden en kommune kan henviser en flyktning til første bosettingskommune
2090 for å motta sosiale ytelser.
- 2091 • sikre at foreldre som benytter seg av tilbud som gratis kjernetid i barnehagen eller redusert foreldrebetaling i
2092 SFO eller barnehage deltar i norskopplæring eller kvalifiseringsprogram, dersom de ikke er i annen aktivitet.
- 2093 • vurdere å knytte aktivitetsplikt og videre norskopplæring til flere ikke-universelle ytelser.
- 2094 • bruke lønnstilskudd og jobbprogrammer for å få innvandrere raskere ut i arbeid, særlig innvandrerkvinner.

- 2095 • bruke frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører i integreringsarbeidet for å få flere i jobb og inn i
- 2096 samfunnslivet raskere.
- 2097 • jobbe for å øke andelen barn med minoritetsbakgrunn som går i barnehage, særlig de første årene.
- 2098 • tilby mottaksklasser ekstra norskopplæring i sommerferien, og stille tydelige krav til at mottakselever skal
- 2099 bli inkludert i skolens aktiviteter og læringsmiljø.

2100 *Negativ sosial kontroll og æreskriminalitet*

2101 Den sterkeste motkraften til at vi lykkes med integreringsarbeidet er negativ sosial kontroll og æresrelatert kriminalitet. Det

2102 fratar både unge og voksne den friheten som alle andre i samfunnet nyter. Høyre vil styrke kompetansen om utfordringene

2103 i alle førstelinjetjenestene, slik at hjelpen kan settes inn tidlig og de som utøver kontrollen veiledes bort ifra det.

- 2104 • etablere et tverrfaglig oppfølgingsprogram i samarbeid mellom skole, barnevern og helsetjenestene for
- 2105 barn som har vendt hjem etter en lengre periode i utlandet.
- 2106 • styrke arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert kriminalitet, blant annet ved å styrke kompetansen
- 2107 om hvordan det kan oppdages og håndteres i førstelinjetjenestene som politi, barnevern og skole.
- 2108 • styrke innsatsen for å avdekke tvangsekteskap og kjønnslemlestelse med mål om å forhindre dette i størst
- 2109 mulig grad.
- 2110 • utvide adgangen til å gi fengselsstraff og vurdere økonomiske sanksjoner for foresatte som etterlater barn
- 2111 i utlandet mot deres vilje.
- 2112 • gjennomføre nødvendige lovendringer for å forby faste etter-skole-tilbud med overnatting for å forhindre
- 2113 segregering, parallellsamfunn, negativ sosial kontroll og radikalisering.
- 2114 • sikre at kommunene har hjemmel til å føre tilsyn med og stanse virksomheter og fritidsaktiviteter rettet
- 2115 mot barn og unge som anses å ha en klart integreringshemmende effekt, innenfor rammen av tros- og
- 2116 forsamlingsfriheten.

2117 **En effektiv og brukerorientert**

2118 **offentlig sektor**

2119 Høyre vil ha en effektiv og åpen offentlig sektor, som setter innbyggernes, frivillig sektors og næringslivets behov i sentrum.

2120 De offentlige tjenestene skal kjennetegnes av kompetanse, kvalitet og høy grad av gjennomføringsevne. Det offentlige

2121 skal være en god og attraktiv arbeidsgiver. Innbyggerne bør få mer innflytelse over hvilket tilbud det offentlige yter, enn i

2122 dag. Gjennom å kunne velge mellom tilbud, ha flere valgmuligheter innenfor de enkelte tilbudene og gi tilbakemeldinger

2123 på tjenestene som ytes, kan folks påvirkning styrkes. Høyre mener de beste ideene for bedre offentlig tjenester kommer

2124 gjennom samarbeid mellom offentlige, private, ideelle og frivillige aktører. Det styrker kvaliteten, innovasjonen og

2125 valgfriheten.

2126 **Høyre vil:**

- 2127 • utvide innbyggernes valgfrihet innenfor og påvirkningsmuligheter på det offentlige tjenestetilbudet.
- 2128 • gjennomføre faste og sammenlignbare brukerundersøkelser for alle offentlig finansierte tjenester i stat,
- 2129 fylke og kommune for å utvikle tilbudet videre i tråd med brukernes behov.
- 2130 • gjøre informasjon om kvaliteten i ulike tilbud tilgjengelig for innbyggerne, sammen med informasjon om
- 2131 valgmuligheter der det er relevant.
- 2132 • utrede handlingsrommet for å stille krav til transparens og lønns- og arbeidsvilkår hos private og ideelle
- 2133 tilbydere av velferdstjenester.
- 2134 • være positiv til forsøk med nye måter å løse oppgavene på, og bidra til at forsøk med gode resultater
- 2135 skaleres opp.
- 2136 • øke graden av innovasjon i offentlige anskaffelser, vektlegge bærekraft og legge til rette for deling av gode
- 2137 erfaringer.
- 2138 • etablere et fast, årlig effektiviseringsmål i statlig forvaltning på områder der bedre organisering og

- 2139 digitalisering kan gi økt effektivisering og produktivitetsvekst.
- 2140 • sette ned en ny forvaltningskommisjon for å gjennomgå statens organisering, med sikte på å gjøre staten
2141 mer effektiv og bedre i stand til å håndtere store samfunnsmessige utfordringer som går på tvers av sektorer.
- 2142 • styrke kostnadskontrollen i statlige byggeprosjekter, blant annet ved å bruke erfaringene fra Nye Veier og
2143 vurdere verdianalyser og andre verktøy for å holde kostnadene og omfanget av prosjektene nede.
- 2144 • bruke intern konkurranse på nye områder for å forbedre kostnadskontroll og øke innovasjonen i statlig
2145 forvaltning.
- 2146 • vektlegge lederutvikling, gjennomføringskraft og kompetanseheving i den statlige arbeidsgiverpolitikken.
- 2147 • være positiv til at mer av lønnsdannelsen i offentlig sektor kan skje gjennom lokale forhandlinger.

2148 Digitalisering

2149 Norge har kommet langt i arbeidet med digitalisering, men det er fortsatt et stort potensial for å bruke digitale løsninger
2150 for å tilby innbyggere og bedrifter enda bedre tjenester og effektivisere offentlig sektor slik at de samme tjenestene kan
2151 ytes med mindre arbeidskraft. Høyre vil i alle sammenhenger legge vekt på at personvernet ivaretas.

2152 En sentral utfordring for å lykkes med digitaliseringen i Norge er å sikre at alle har tilgang til digitale tjenester, uavhengig
2153 av individuelle forutsetninger og bakgrunn. Samtidig som tjenester digitaliseres, må effektiviseringsgevinstene hentes ut.
2154 Det krever en helhetlig tilnærming som adresserer både teknologiske, juridiske og samfunnsmessige barrierer.

2155 Kunstig intelligens utfordrer samfunnet på nye måter. Høyre mener at det er avgjørende at Norge griper mulighetene og
2156 deltar aktivt for internasjonale fora for trygg og innovativ utvikling, samtidig som utfordringene tas på alvor.

2157 Høyre vil

- 2158 • bruke kun-én-gang-prinsippet, slik at innbyggere og bedrifter ikke trenger å sende inn samme informasjon
2159 til det offentlige mer enn én gang.
- 2160 • bekjempe digitalt utenforskap gjennom å tilby hjelp, alternativer og ha godt designede løsninger.
- 2161 • stimulere til økt bruk av KI i offentlig forvaltningen, blant annet gjennom bruk av offentlige anskaffelser.
- 2162 • bruke felles IT-standarder i stat, fylke og kommune for å øke mulighetene for samhandling.
- 2163 • at alle husstander skal ha tilgang på enten fast, mobilt eller satellittbasert høyhastighets bredbånd, og åpne
2164 fibernettet for konkurranse, på lik linje med det vi har for strøm og telefon i dag.
- 2165 • legge til rette for flere regulatoriske sandkasser for uttesting av ny teknologi i offentlig sektor.
- 2166 • legge til grunn et hovedprinsipp om at data fra det offentlige skal åpnes når det kan, men skjermes når det
2167 må. Personvernet skal respekteres og sikkerhet prioriteres.
- 2168 • etablere et råd for kunstig intelligens som vurderer etiske spørsmål, ser mulighetene og truslene med
2169 teknologien i et langsiktig perspektiv og identifiserer behov for ansvarlig bruk av kunstig intelligens, etter
2170 modell fra Bioteknologirådet.
- 2171 • utrede om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for opphavsrett, media, kultur, demokrati og
2172 ytringsfrihet og mulige tiltak for å møte disse konsekvensene.

2173 Levende lokalsamfunn i hele landet

2174 Det lokale velferdstilbudet betyr mye for folk. Det er skolen til barna, hjemmetjenesten til de eldre og byggesaken til
2175 entreprenøren, sammen med veldig mye annet. Lokal forvaltning er nær innbyggerne, og er godt egnet til å vurdere
2176 innbyggernes interesser og bekymringer, avveie ulike hensyn og prioritere ressursbruken effektivt.

2177 Kommuner og fylker har ulike forutsetninger for å levere gode tjenester. Det viktigste for Høyre er at innbyggerne i hele
2178 landet skal få et velferdstilbud av høy kvalitet. Kommuner og fylker er forskjellige, og må utforme tilbudene ulikt. Staten
2179 bør i større grad følge opp at det leveres god kvalitet, fremfor å detaljstyre hvordan tjenestene skal innrettes. Detaljerte
2180 krav går utover kommunenes mulighet til å tilpasse velferdstilbudet til sine innbyggers behov.

2181 Kommunene og fylkene å være rustet til å møte morgendagens utfordringer og levere gode tjenester til sine innbyggere.
2182 Mange små kommuner opplever at kompetansemiljøene forsvinner og de klarer ikke å levere sine lovpålagte tjenester på
2183 en god nok måte. Høyre vil at flere kommuner skal frivillig velge å slå seg sammen, og vil støtte opp om slike prosesser.

2184 **Høyre vil:**

- 2185 • utforme et inntektssystem for kommunene som legger til rette for likeverdige tjenester og stimulerer til
2186 effektiv ressursbruk, lokal verdiskaping og samarbeid med andre offentlige og private aktører.
- 2187 • gjennomgå statlige føringer for hvordan tjenestene skal leveres, med mål om å gi større handlingsrom til å
2188 tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller fylket har behov for.
- 2189 • styrke de frie inntektene for kommuner og fylker og redusere omfanget av øremerkede midler.
- 2190 • vurdere mer fleksibilitet i bemanningsnormene, slik at kommunene kan sette inn ekstra ressurser der det
2191 trengs for å gi et likeverdig tilbud til alle.
- 2192 • at statsforvalteren ved samordning av innsigelser prioriterer hvilke som veier tyngst.
- 2193 • avvikle statsforvalterens godkjenningsordning for turistkommuner og overlate til kommunen selv å
2194 bestemme hvorvidt det skal være tillatt med søndagsåpne butikker i hele eller deler av kommunen.
- 2195 • vektlegge lokale vedtak i statens innsigelsesbehandling.
- 2196 • legge til rette for større kommuner med større fagmiljøer som er bedre i stand til å gi gode tjenester til
2197 innbyggerne, og til å overta flere oppgaver fra staten og fylkeskommunen.
- 2198 • at kommunesammenslåinger skal være basert på frivillighet.
- 2199 • ha to forvaltningsnivåer i Norge, og derfor avvikle fylkeskommunen.
- 2200 • utvikle muligheten for statlig pålegg om samarbeid med andre kommuner i tilfeller hvor kommuner over tid
2201 leverer for dårlige tjenester til innbyggerne.
- 2202 • samarbeide med kommunene om tiltak som bidrar til at lokale skatter, avgifter og gebyrer holdes nede.
- 2203 • gjennomføre tiltak for å oppnå mer effektiv organisering i vann- og avløpssektoren, mindre vannlekkasje,
2204 bedre rensing og lavere gebyrer for brukere.
- 2205 • at lokal råderett skal være det førende prinsipp i lokale arealplanleggingssaker, og at avveining av ulike
2206 hensyn primært avklares i lokaldemokratiet.
- 2207 • styrke eiendomsretten, forenkle plansystemet og gi grunneierne økt innflytelse på forvaltning og bruk av
2208 arealer, også i verneområder, så lenge det ikke går på bekostning av verneverdiene.

2209 **Byer**

2210 Norske byer vokser fordi folk ønsker å bo der. Bedrifter får tilgang på mer kompetanse, folk får flere arbeidsgivere å velge
2211 mellom og får tilgang på et bredt underholdningstilbud. Det er bra at vi har voksende byer i Norge, og at vi over tid har klart
2212 å kombinere utbygging med bevaring av grønne kvaliteter. Sterke, attraktive byer er et gode for hele Norge.

2213 Samtidig har byene våre noen utfordringer, knyttet til miljø, transport og levekår, Høyre vil videreutvikle målrettede
2214 løsninger for å møte disse utfordringene bedre enn i dag. Det krever tiltak på tvers av en lang rekke sektorer. Høyre mener
2215 oppgavene blir enklere å løse om den samme myndigheten har ansvar for mest mulig.

2216 **Høyre vil:**

- 2217 • ha en helhetlig tilnærming til levekårsutfordringer og særlig sette inn tiltak rundt familier for å sikre bedre
2218 sosial mobilitet, i samarbeid med frivillige organisasjoner.
- 2219 • videreutvikle områdesatsingene med mer vekt på arbeidsdeltakelse og sosiale tiltak.
- 2220 • videreføre byvekstavtaler som et virkemiddel for bedre samordnet transport og arealplanlegging mellom
2221 stat, fylke og kommune.
- 2222 • gjennomføre flere prøveprosjekter hvor store kommuner overtar ansvar for fylkeskommunale eller statlige
2223 oppgaver.

2224 **Distrikt**

2225 Mulighetene er større enn noen gang til å få til en mer positiv utvikling i distriktene. Ressursene som finnes der, som fisk,
2226 jordbruksareal, skoger, mineraler, energi og naturopplevelser er etterspurt verden over i større grad enn før. Samtidig har
2227 mange jobber blitt mindre stedbundne, og kan nå utføres nær sagt alle steder hvor det er internett.

2228 Den største utfordringen er mangel på arbeidskraft. Demografien i mange kommuner, med få fødsler og mange eldre,
2229 skaper utfordringer. Norges forsvar er avhengig av at det bor mennesker i hele landet vårt. Samtidig har mange jobber
2230 blitt mindre stedbundne, og kan nå utføres nær sagt alle steder hvor det er internett. De siste årene har skatteendringer
2231 rammet næringslivets investeringer i distriktene hardt. Høyre vil sikre at rammevilkårene for å investere i arbeidsplasser i
2232 distriktet er forutsigbare, stabile og gode.

2233 Det viktigste grepet for å hindre sentralisering til de største byene, er å styrke de mindre byene. Høyre vil forsterke
2234 regionsentrene, som er en kraftsamling av private og offentlige tjenester for sine omland. Forutsetningen for å få det til,
2235 er gode samferdselsløsninger, kombinert med smart arealutvikling der boliger og tjenester bygges innenfra og ut, og gir
2236 kvaliteter som øker bolysten og attraktiviteten.

2237 **Høyre vil:**

- 2238 • videreutvikle digitale offentlige tjenester, slik at behovet for å møte opp på et offentlig kontor blir mindre.
- 2239 • bruke teknologiske løsninger og desentralisering av egnede helsetjenester slik at antall pasientreiser går
2240 ned og tjenester tilbys nærmere pasienten.
- 2241 • videreføre differensiert arbeidsgiveravgift.
- 2242 • anerkjenne forskjellene mellom kommunene og tillate en strandsone- og utmarksforvaltning som åpner for
2243 mer utbygging i områder med lav utbyggingspress.
- 2244 • legge til rette for størst mulig lokale ringvirkninger av verdiskapingen som gjøres basert på bruk av lokale
2245 naturressurser.
- 2246 • prioritere økning i frekvens og kvalitet på fergetransporten, istedenfor å ha gratis ferge.
- 2247 • flytte statlige arbeidsplasser ut av hovedstadsområdet og opprette flere statlige arbeidsplasser som er
2248 stedsuavhengige.
- 2249 • tilby flere statsansatte digitalt arbeidssteder, slik at man kan ansette i hele landet.
- 2250 • jobbe for at kommuner tilbyr konsepter som «Jobb til to», partnerarbeidsplasser for tilflyttende.
- 2251 • videreutvikle trygghetsboliger for eldre nær tjenestesenra, som kan bygges av både det offentlige og
2252 private.

2253 **Nok boliger**

2254 I Norge er det en sterk tradisjon for å eie egen bolig, og selveierdemokratiet er en av bærebjelkene i det norske samfunnet.
2255 Å eie egen bolig gir større økonomisk trygghet og forutsigbarhet for familiene. Samtidig er det blitt vanskeligere for unge
2256 å komme inn på boligmarkedet, særlig i pressområdene. Hovedårsaken til at boligprisene har steget mye over lang tid, er
2257 at det bygges for få boliger, og at det er for dyrt å bygge bolig som følge av mange kostnadsdrivende krav.

2258 Høyre vil gjøre det enklere å bygge flere boliger raskere og billigere. God tilgjengelighet på byggeklare tomter er en
2259 forutsetning for dette. Forenklinger i plan- og bygningsloven og i reguleringsprosesser, raskere saksbehandling,
2260 modernisering av teknisk forskrift samt digitalisering og bruk av kunstig intelligens er andre tiltak som kan bidra til at det
2261 bygges flere boliger, og at byggekostnadene reduseres.

2262 Det er et politisk ansvar å hjelpe vanskeligstilte med å komme seg inn på boligmarkedet. Det viktigste virkemiddelet for
2263 dette er Husbanken, som har en svært viktig rolle som en boligsosial aktør.

2264 **Høyre vil:**

- 2265 • iverksette et forenklingsprogram for boligsektoren, der lover og forskrifter gjennomgås og utvidete forsøks-
2266 og dispensasjonsordninger brukes for å øke tilbudet og redusere prisene.
- 2267 • øke digitaliseringstempoet innenfor byggesaksbehandling og planarbeid, herunder pilotprosjekter for bruk

- 2268 av kunstig intelligens.
- 2269 • legge til rette for flere boligkjøpsmodeller for å gjøre veien inn på boligmarkedet enklere.
- 2270 • at utlånsforskriften skal gi fleksibilitet for førstegangskjøpere og de som har betjeningsevne, men ikke nok egenkapital.
- 2271
- 2272 • teste ut pilotprosjekter for å hjelpe personer i lavinntektsgrupper inn på boligmarkedet, gjennom et alternativt startlån i Husbanken.
- 2273
- 2274 • gi mennesker med utviklingshemming eller funksjonshemming større mulighet til å eie sin egen bolig ved at tilskudd til bolig ikke går via bostedskommunen, men direkte til personen det gjelder eller til private aktører
- 2275 som eksempelvis boligbyggelag, når disse bygger på vegne av pårørende.
- 2276
- 2277 • forbedre ordningen med Boligsparing for Ungdom (BSU).
- 2278 • øke makstiden for utleie av borettslagsleiligheter fra tre til fem år.

2279 Valg og demokrati

- 2280 Norge har et av verdens mest velutviklede demokratier. God valgdeltakelse, tillit til valgresultatet og til institusjonene er avgjørende for at demokratiet skal overleve. Det er et selvstendig poeng at flest mulig velgere opplever at deres stemme blir hørt, og at de kan utøve innflytelse på samfunnet de lever i. Høyre vil derfor sikre større medbestemmelse i valg, slik at velgere reelt sett kan bli hørt i sammensetningene av alle folkevalgte organer.
- 2281
- 2282
- 2283
- 2284 Land som ikke vil det liberale demokratiet vel oppmuntrer til polarisering og splittelse, og det påhviler alle partier og opinionsdannere et ansvar for en åpen og respektfull debatt. Også norske valg er utsatt for påvirkning fra autoritære aktører. Høyre vil arbeide både nasjonalt og sammen med våre allierte for å hindre valgpåvirkning finner sted og for å minimere konsekvensene om det skjer. Kunstig intelligens gir nye muligheter for ondsinnede aktører, og det er avgjørende at denne risikoen begrenses.
- 2285
- 2286
- 2287
- 2288
- 2289 **Høyre vil:**
- 2290 • gi velgerne muligheten til i større grad å påvirke personsammensetningen av Stortinget i stortingsvalg, for eksempel ved at de kan sette kryss ved personer på listen som de helst ønsker skal komme inn.
- 2291
- 2292 • **DISSENS (Jon Gunnar Pedersen, Lisbeth von Erpecom Vikse):** Punktet strykes.
- 2293 • **DISSENS (Ola Svenneby, Magnus Mæland, Charlotte Spurkeland):** Nytt punkt: «gjeninnføre muligheten til å stryke kandidater ved kommune- og fylkestingsvalg.»
- 2294
- 2295 • sikre valg i Norge mot utenlandsk påvirkning ved å forsterke valgprosessene, samt styrke myndighetenes arbeid med å forebygge og avdekke mulige påvirkningsoperasjoner.
- 2296
- 2297 • etablere mekanismer for å håndtere risikoen som kunstig intelligens medfører for gjennomføring av valg og demokratisk diskusjon.
- 2298

Send dine innspill på
forslag.hoyre.no/endringsforslag

Muligheter for alle

Vi legger nå Høyres stortingsprogram for 2025 til 2029 ut på høring. Vi ønsker å høre hva du synes om de ideene våre og hva du tror kan gjøre programmet vårt enda bedre.

Send dine forslag til oss på
forslag.hoyre.no/endringsforslag